

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΡΕΣΠΩΝ ΜΕ ΤΑ ΣΚΟΠΙΑ ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ

ΤΟΥ

Χρήστου Λέκκου

Επιβλέπων Καθηγητής: Νικόλαος Βασιλειάδης

Λήμνος

Δεκέμβριος 2020

Υπεύθυνη Δήλωση

Δηλώνω υπεθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπεθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δε συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου.

Ο
Δηλών

Χρήστος Λέκκος

Οι απόψεις που διατυπώνονται στην παρούσα πτυχιακή εργασία εκφράζουν αποκλειστικά τον συγγραφέα.

ΣΥΝΟΨΗ

Η Συμφωνία των Πρεσπών είναι μία διεθνής σύμβαση η οποία τείνει να αφήσει ισχυρό αποτύπωμα στην περιοχή της Βαλκανικής. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το εύρος των τομέων που πραγματεύεται σε βαθμό που η φιλοδοξία των στόχων φαντάζει για τα δεδομένα «ρομαντική». Ίσως είναι νωρίς να αποφανθούμε για την επιτευξιμότητα των στόχων ή για το βαθμό επιτυχίας, η παρούσα εργασία φιλοδοξεί να εντοπίσει τα συμπαρομαρτούντα της συμφωνίας στους τομείς της εκπαίδευσης, του εμπορίου, της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, της ασφάλειας, της ενέργειας, των μειονοτήτων, της οικονομίας. Φιλοδοξεί επίσης να ανιχνεύσει το πως και εάν εφαρμόζεται από τους συμβαλλόμενους και τους λόγους που υπάρχουν καθυστερήσεις ή αβελτηρία.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

CEFTA: Central European Free Trade Agreement	36
DPA: Democratic Party of Albanians πολιτικό κόμμα φιλελεύθερο.....	34
DUI: Democratic Union for Integration αλβανικό πολιτικό κόμμα, το τρίτο μεγαλύτερο στα Σκόπια.....	35
EBRD: European Bank for Reconstruction and Development Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανάπτυξης και Ανασυγκρότησης.....	33
EUIPO: European Union Intellectual Property Office.....	26
FSRU: Floating Storage Refrigeration Unit, πλωτός σταθμός υγροποίησης αερίου.....	41
FYROM: Former Yugoslavian Republic Of Macedonia	15
GDP: Gross Domestic Product , Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ), παραγόμενα αγαθά και υπηρεσίες εντός των ορίων ενός Κράτους εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος. 35	
IGB: Gas Interconnector Greece-Bulgaria, αγωγός φυσικού αερίου που θα συνδέει τα δίκτυα της Ελλάδας και Βουλγαρίας μέσω Κομοτηνής - Στάρα Ζαγοράς.	41
IPA: Instrument fo Pre-accession Assistance, Μηχανισμός Προενταξιακής Βοήθειας - σειρά κοινοτικών προγραμμάτων της ΕΕ και χρηματοδοτικών μέσων για υποψήφια για ένταξη χώρες.....	38
KFOR: Kosovo Force αποστολή του NATO στο Κοσσυφοπέδιο σε εκτέλεση του 1244 ψηφίσματος του ΟΗΕ από τον Ιουν του 1999	44
LNG: Liquid Natural Gas Υγροποιημένο Φυσικό Αέριο.....	41
MAP: Membership Action Plan, πρόγραμμα του NATO όπου παρέχονται συμβουλές, βοήθεια και πρακτική συνδρομή προκειμένου η ενδιαφερόμενη χώρα να ενταχθεί στον Οργανισμό.....	44
MNBG-E: Multinational Brigade East Πολυεθνικός Σχηματισμός της KFOR.....	45
NATO: North Atlantic Treaty Organization.....	10
NPLs: Non-Performing Loans Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια.	53
ODIHR: OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights.	37
OFA: Ohrid Framework Agreement Συμφωνία Πλαισίου της Οχρίδας (2001), τερματίζεται η ένοπλη σύγκρουση του UCK με τις δυνάμεις ασφαλείας των Σκοπίων	15
OSCE: Organization for Security and Co-operation in Europe, Οργανισμός για την Αφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ).	37
PfP: Partnership for Peace "σύμπραξη για την ειρήνη" μεταξύ του NATO και άλλων χωρών με σκοπό την ενίσχυση της ειρήνης και της σταθερότητας.	44
SDSM: Sosial Democratic Union of Macedonia κεντροαριστερό κόμμα με ηγέτη τον Ζόραν Ζάεφ	17
SEEBRIG: South Eastern European Brigade Σχηματισμός στα PfP πλαίσια του NATO, συμμετέχουσες χώρες Ελλάδα, Αλβανία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Σκόπια, Τουρκία	46
SEETN: South Eastern Europe Exercising and Training Network Ασφαλές δίκτυο για εκπαίδευση στρατιωτικών δυνάμεων και πολιτικών υπηρεσιών υπό του NATO.....	46
SSA: Stabilization and Association Agreement διαδικασία της ΕΕ προκειμένου ενδιαφερόμενο προς τούτο μέρος, να ενταχθεί στην ΕΕ.	16
UCK: Ushtria Clirimtare Kombetare - Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός, αλβανική ένοπλη οργάνωση με δράση στην περιοχή του Κοσόβου και των Σκοπίων.	10
VMRO-DPMNE: Internal Macedonian Revolutionary Organization – Democratic Party for Macedonian National Unity, πολιτικό κόμμα των Σκοπίων, δεξιάς ιδεολογίας.....	35
WBIF: Western Balkans Investment Framework προγράμματα οικονομικής και τεχνικής υποστήριξης για τα υπό ένταξη Κράτη των Δυτικών Βαλκανίων.	42

WIPO: World Intellectual Property Organization.....	26
WITS: World Integrated Trade Solutions ιστοσελίδα του ΠΟΕ μέσω της οποίας παρέχονται οικονομικά στοιχεία για το παγκόσμιο εμπόριο αγαθών.	52
WTO: World Trade Organization.....	15
ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν, οι παραγόμενες υπηρεσίες και αγαθά εντός ορίων ενός Κράτους σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή.	55
ΑΞΕ: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (Foreign Direct Investments - FDI).	48
ΑΣΣ: Ανώτατο Συμβούλιο Συνεργασίας των Κυβερνήσεων Αθηνών - Σκοπίων προκειμένου να εφαρμόζεται η Συμφωνία των Πρεσπών.	22
ΔΟΤ: Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης.....	27
ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση.....	9
ΕΛΙΑΜΕΠ: Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής.....	28
ΕΛΠΕ: ΕΛληνικά ΠΕτρέλαια, επιχειρηματικός όμιλος δραστηριοποιούμενος στον τομέα της ενέργειας.....	41
ΕΜΕΟ Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση, βουλγαρική εθνικιστική οργάνωση με στόχο των εκβουλαρισμό της Μακεδονίας.....	13
ΕΣΣΔ: Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών	9
ΗΠΑ: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.....	9
ΚΕΠΠΑ: Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας της ΕΕ (Common Foreign and Security Policy).	36
ΚΕΣΕΕ: Κεντρική Ευρωπαϊκή Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου (CEFTA), συμφωνία μεταξύ χωρών εκτός ΕΕ με σκοπό τη δημιουργία ζώνης ελεύθερου εμπορίου.....	36
ΚΚΓ: Κομμουνιστικό Κόμμα Γιουγκοσλαβίας.	30
ΚΥΕ: Κοινή Υπουργική Επιτροπή, σύσταση σύμφωνα με το άρθρο 14 (παρ 9) της Συμφωνίας των Πρεσπών, η οποία προσβλέπει στην επίτευξη οικονομικής εταιρικής σχέσης.....	22
ΜΟΕ: Μακεδονική Ορθόδοξη Εκκλησία, κηρύσσεται σχισματική από το Πατριαρχείο Σερβίας από το 1968	30
ΜΠΒ: Μηχανισμός Προενταξιακής Βοήθειας, σειρά κοινοτικών (ΕΕ) προγραμμάτων και χρηματοδοτικών μέσων που από τον Ιανουάριο του 2007 προορίζονται για υποψήφιες προς ένταξη χώρες.	38
ΟΕΥ: Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών για παρακολούθηση ανάλογων θεμάτων στη χώρα λειτουργίας	41
ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών.....	15
ΟΛΘ: Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης.....	49
ΠΓΔΜ: Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας ή στην Αγγλική FYROM.....	15
ΠΟΔΙ: Παγκόσμιος Οργανισμός Διανοητικής Ιδιοκτησίας, διαχειριστής του Πρωτοκόλλου της Μαδρίτης το οποίο παρέχει στους κατόχους σημάτων να κατοχυρώνουν την προστασία τους.	26
ΠΟΕ: Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου.	15
ΣΑ: Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ.....	15
ΣΕΒΕ: Σύλλογος Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος.	26
ΣΣΣ: Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, διαδικασία της ΕΕ προκειμένου ενδιαφερόμενο προς τούτο μέρος να ενταχθεί στην ΕΕ.	16
ΤΒΑΖ: Τεχνολογικές και Βιομηχανικές Αναπτυξιακές Ζώνες, περιοχές των Σκοπίων όπου οι επενδύσεις απολαμβάνουν ιδιαίτερο φορολογικό καθεστώς και παροχές.	53

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΟΨΗ.....	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο ΙΣΤΟΡΙΚΑ	10
1 ^η Περίοδος Η Μακεδονία (Γεωγραφικός Όρος) έως το 1991.....	10
2 ^η Περίοδος η Μακεδονία από την Ανεξαρτητοποίηση Μέχρι Σήμερα	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ	19
Εφαρμογή της Συμφωνίας, Επιτροπές και Παρατηρητές.....	19
Ονομασία.....	19
Προκλήσεις στην Εκπαίδευση.....	23
Εμπορικά Σήματα	23
Επίδραση στα Εκκλησιαστικά Ζητήματα.....	25
Βουλγαρία και Σκόπια.....	28
Ο Αλβανικός Παράγοντας	31
Εκθέσεις Προόδου	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΠΤΙΚΗ	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΡΕΣΠΩΝ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑ	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ^ο ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	46
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	55
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	58

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για δεκαετίες, οι σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Βόρειας Μακεδονίας επισκιάζονταν από την διένεξη γύρω από την ονομασία. Η διένεξη δεν επέτρεψε τη δημιουργία σχέσεων γειτονίας. Η υπογραφή της Συμφωνίας των Πρεσπών έχει δημιουργήσει προϋποθέσεις για κυβερνητικούς και μη δρώντες να διευρύνουν τη συνεργασία και να συμβάλλουν στην ευημερία, την ανάπτυξη και την ασφάλεια της περιοχής.

Τι όμως είναι αυτό που οδήγησε στην αλλαγή αυτή τη φορά; Η συμφωνία δημιούργησε νέα δεδομένα ή τα νέα δεδομένα οδήγησαν σε συμφωνία; Εξαρτάται ποια εικόνα θα επιλέξουμε. Για τους ισχυρούς δρώντες στην περιοχή είναι μία σύγκρουση συμφερόντων διατυπωμένη εγγράφως και επισήμως κατατιθέμενη στον ΟΗΕ προς εφαρμογή. Για εξωτερικούς διεθνείς παρατηρητές είναι διεθνής συνθήκη που αποτελεί παράδειγμα συμφιλίωσης σε μία περιοχή «δύσκολη» όπου οι διαφορές παραδοσιακά υπερισχύουν. Για τα δύο Κράτη αποτελεί άλλη μία περίπτωση προσαρμογής και ανάπτυξης σχέσεων αλληλεξάρτησης¹ στο αρχικό της στάδιο. Για τους πολίτες της Ελλάδας και της Βόρειας Μακεδονίας, μάλλον για την ώρα είναι δύσκολο να αποτυπωθεί μία ρεαλιστική άποψη καθώς είναι η εικόνα που φέρει την διαρκέστερη μνήμη και αυτή η οποία διατρέχεται από συναισθηματικά φορτία μη εξαιρουμένου του παράγοντα οφέλους.

Η Βόρεια Μακεδονία είναι το μόνο τμήμα της Γιουγκοσλαβίας που δεν υπέστη τα δεινά ένοπλης διάσπασης. Αν και η βιβλιογραφία και η αρθρογραφία βρίθει με χαρακτηρισμούς «θνησιγενούς δημιουργήματος», το νεοπαγές Κράτος εξακολουθεί να απασχολεί ζωηρά και με συνέπεια τα πολιτικά πράγματα στην Βουλγαρία και στην πολύ ισχυρότερη στην Βαλκανική Ελλάδα. Φαίνεται να χρησιμοποίησε τους συντελεστές ισχύος και κυρίως αυτούς της ήπιας ισχύος με ιδιαίτερα ευνοϊκά για αυτό αποτελέσματα στο εγγύς και το μεμακρυσμένο περιβάλλον. Η διασπορά είχε σε πλείστες περιπτώσεις μονοπωλήσει το ιδεολόγημά της στις ΗΠΑ, στην Ευρώπη, στον Καναδά, στην Αυστραλία. Η Βόρεια Μακεδονία έδειξε ότι διαθέτει στοχοθετική ικανότητα και αρκούσα πεισμονή. Όταν επιβλήθηκε το 1993 εμπάργκο με σκοπό να εργαλειοποιηθεί προς όφελος των ελληνικών θέσεων η εξάρτηση από τους ελληνικούς λιμένες, τα προϊόντα και τις υπηρεσίες, η αντίπαλη τότε πλευρά δεν εκάμφθη αλλά επέδειξε εμμονή στο σκοπό της. Και όταν με την ενδιάμεση συμφωνία, το 1995 έγινε προσπάθεια επανακαθορισμού σχέσεων οικονομικής συνεργασίας, η ετεροβαρής σχέση που δημιουργήθηκε χρησιμοποιήθηκε περισσότερο από την ασθενέστερη πλευρά. Ίσως η Βόρεια Μακεδονία εκμεταλλεύεται ελληνική αβελτηρία, ίσως λαμβάνονται εξασφαλίσεις από Μεγάλη Δύναμη, στην ουσία του πράγματος, διαχρονικά δεν εμφανίζει σημεία απομάκρυνσης από τους στόχους της. Ο Σαράντος Ι. Καργάκος παραδέχεται «Γνώριζα και γνωρίζω ότι στα παιχνίδια της ιστορίας νικά όποιος τελικά διατηρεί ως την τελευταία στιγμή τη θέληση για νίκη. Ο δικός μας αρχικός ενθουσιασμός ήταν σαν της σαμπάνιας τον αφρό. Οι Σκοπιανοί είχαν θέληση, Εμείς λόγια. Λόγια πολιτικά του αέρα»². Η δράση της Βόρειας Μακεδονίας έχει χαρακτηριστικά μικρού αλλά έξυπνου Κράτους το οποίο παρά τους περιορισμούς του είναι ικανό να επιδιώξει τους στόχους και να επιτύχει στο

¹ (Power and Interdependence: World Politics in Transition, 1977)

² (Καργάκος, 2006 σ. 221)

διεθνές σύστημα³, ή μήπως όχι; Υφίσταται αμφιβολία για το αν όντως επιτυγχάνει τα δέοντα για την επιβίωση στο Διεθνές Σύστημα: παρά τις προόδους που επιτελούνται ιδιαίτερος στους τομείς που απαιτούν μεταρρυθμίσεις ώστε να είναι δυνατή η εισδοχή στο NATO και η ένταξη στην ΕΕ, το Κράτος των Σκοπίων δε φαίνεται να έχει επιτύχει την εσωτερική του ενδυνάμωση τόσο ώστε να διασφαλίσει την επιβίωσή του δίχως τους παραπάνω Οργανισμούς. Η ένοπλη δράση του UCK⁴ (Ushtria Climitare Kombetare - Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός) το 2001 που οδήγησε στην συμφωνία της Αχρίδας έδειξε ότι τα Σκόπια δε μονοπώλησαν τη βία στο εσωτερικό τους⁵ και ότι η διευθέτηση της κρίσης έγινε με εξωτερικές παρεμβάσεις.

Η Ελλάδα είναι η ισχυρότερη χώρα στη Βαλκανική, με πληθυσμό πενταπλάσιο του γειτονικού Κράτους, ισχυρές ένοπλες δυνάμεις και ισχυρές συμμαχίες, μέλος του NATO και της ΕΕ με οικονομία πολύ μεγαλύτερη από αυτή των βορείων γειτόνων της, παρά την σφοδρή οικονομική κρίση που αντιμετωπίζει από το 2008. Παρόλα αυτά δεν φαίνεται να επιθύμησε ηγετικό ρόλο στην περιοχή σε τέτοιο βαθμό που στην ελληνική κοινωνία είναι βαθιά ριζωμένη και διάχυτη η αίσθηση ότι η χώρα απειλείται από εξωτερικές δυνάμεις, οι οποίες επιβουλεύονται είτε άμεσα είτε έμμεσα την εδαφική της κυριαρχία⁶. Για πολλούς δε, ο ατελής ελληνικός χαρακτήρας ευθύνεται για τις όποιες αποτυχίες «ήμεεις δὲ αὐτοὶ ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ἐνικήσαμεν καὶ ἠττήθημεν»⁷ «και μόνο εμείς οι ίδιοι ενικήσαμε τους εαυτούς μας κι εμείς οι ίδιοι ενικηθήκαμε»⁸ δε μας νίκησαν οι αντίπαλοι, μόνοι μας νικηθήκαμε.

Παράδοξο μιν, αλλά ίσως είναι ένας λόγος που η διένεξη διήρκεσε τρεις δεκαετίες. Εκ πρώτης όψεως τουλάχιστον δε φαίνεται η Ελλάδα να είναι η χώρα που επέλεξε τον χρόνο και τις συνθήκες της εξασφάλισης των συμφερόντων της. Αν και δεν είναι σκοπός της παρούσας εργασίας, ενδιαφέρον έχει το εάν οι όροι εξυπηρετούν τα συμφέροντά της.

Θεωρώντας τα παραπάνω ως δεδομένα, η παρούσα εργασία φιλοδοξεί να ανιχνεύσει το πως η Συμφωνία των Πρεσπών επηρέασε τους δύο συμβαλλόμενους επιλέγοντας να εντοπίσει τις προκλήσεις γύρω από την εφαρμογή του κύριου προβλήματος που πειράται να θεραπεύσει – την αλλαγή του ονόματος, την εκπαίδευση, το εμπόριο, την Εκκλησία, την γειτονική Βουλγαρία, την αλβανική μειονότητα. Προσπαθεί να αποτυπώσει την εικόνα του κάθε τομέα ώστε να εντοπιστεί η ευκαιρία ή η ζημία που δημιουργείται με τη συμφωνία. Η ίδια φιλοδοξία διατρέχει και την ευρωπαϊκή επίδραση ως υπόσταση και ιδέα, την ασφάλεια, την ενέργεια και την οικονομία, τομείς όπου είναι πιο ευδιάκριτη και απτή η σχέση που η συμφωνία δημιουργεί.

---

³ (From the "Small but Smart State" to the "Small and Entrepreneurial State", 2019)

⁴ Ushtria Clirimtare Mobetare σε μετάφραση στην Αγγλική National Liberation Army (Zeitung, 2001) <https://www.worldpress.org/0901feature13.htm> αντίστοιχη οργάνωση με του Κοσόβου με παρόμοια ιδεολογική και οργανωτική δομή, αποτελεί την ένοπλη έκφραση του αλβανικού εθνικισμού στα Σκόπια.

⁵ (Steele, 2001)

⁶ (Ντόκος, Θανάσης; Τσάκωνας, Παναγιώτης Ι., 2005)

⁷ Διάλογος του Σωκράτη με το Μενέξενο, σήμα «επιταφίου λόγου» (Πλάτων, 386 π.Χ)

⁸ Μετάφραση https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/library/browse.html?text_id=109&page=6

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται ιστορική αναδρομή που δημιούργησε την αντιπαλότητα. Ενδιαφέρον έχουν οι δύο τελευταίοι αιώνες και το πως τα συμφέροντα των δρώντων διαμόρφωσαν την κατάσταση πριν από τη συμφωνία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο επισημαίνονται βασικά στοιχεία της συμφωνίας, η αναπαραγωγή παραγράφων γίνεται μόνο όταν κρίνεται απαραίτητο για την σημειολογική ακρίβεια των λέξεων.

Το τρίτο κεφάλαιο φιλοδοξεί να παρουσιάσει τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η συμφωνία, το εάν το όνομα που είναι και ο κύριος παράγοντας της διαφοράς έχει αλλάξει σύμφωνα με τα συμφωνηθέντα, τις προκλήσεις της εφαρμογής στην εκπαίδευση, στα εμπορικά σήματα, στα Εκκλησιαστικά ζητήματα της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Βόρειας Μακεδονίας. Γίνεται απόπειρα κατανόησης της βουλγαρικής εξωτερικής πολιτικής καθώς και της στάσης της Αλβανικής μειονότητας.

Το τέταρτο κεφάλαιο αφορά στην Ευρωπαϊκή οπτική, το πως προωθείται η ολοκλήρωση και η ασφάλεια και πως την αντιλαμβάνεται η Βόρεια Μακεδονία καθώς για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, η Ελλάδα αποτελούσε το μεγαλύτερο εμπόδιο, αν και όπως φαίνεται δεν είναι το μόνο.

Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται απόπειρα κατανόησης του ενεργειακού παιχνιδιού και το πως επηρέασε ή επηρεάζεται από τη συμφωνία. Ακολουθεί το κεφάλαιο της ασφάλειας καθώς τα δύο είναι άρρηκτα συνδεδεμένα. Δεν είναι δυνατό να λειτουργεί το ένα δίχως το άλλο. Δίδουν ίσως μαζί με τα της οικονομίας που αναφέρονται στο έβδομο κεφάλαιο, τα πιο απτά δείγματα της συμφωνίας και παρέχουν τα πιο εμπειριστατωμένα επιχειρήματα για την αναγκαιότητά της.

Καθώς το γειτονικό Κράτος έχει αλλάξει το όνομά του τους δύο τελευταίους αιώνες, από περιοχή ενδιαφέροντος σε ανεξάρτητο κράτος, στο κείμενο η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας θα αναφέρεται ως Κράτος των Σκοπίων ή Σκόπια και οι πολίτες Σκοπιανοί ή πολίτες των Σκοπίων. Δεν υπάρχει ουδεμία πρόθεση πίσω από την ονομασία καθώς θεωρώ ότι δεν αντιβαίνει τα συμφωνηθέντα⁹, η μονολεκτική αναφορά διευκολύνει τη συγγραφή.

---

⁹ Δεν υφίσταται απαγόρευση του όρου Σκόπια και αντίθεση στα του άρθρου 7 του Ν4588/2019 (Συμφωνία των Πρεσπών) «Από τη θέση σε ισχύ της παρούσας Συμφωνίας και με την επιφύλαξη των διατάξεων του Άρθρου 1(9) και (10), οι όροι «Μακεδονία», «Δημοκρατία της Μακεδονίας», «ΠΓΔ της Μακεδονίας», «ΠΓΔ Μακεδονίας» σε μεταφρασμένη ή αμετάφραστη εκδοχή, καθώς και το προσωρινό όνομα «η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας» και το ακρωνύμιο «πΓΔΜ» θα σταματήσουν να χρησιμοποιούνται για να αναφέρονται στο Δεύτερο Μέρος σε οιοδήποτε επίσημο πλαίσιο».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΙΣΤΟΡΙΚΑ

1^η Περίοδος Η Μακεδονία (Γεωγραφικός Όρος) έως το 1991

Η συνθήκη των Πρεσπών θέτει τέλος στην διαμάχη για την ονομασία του Κράτους των Σκοπίων, η διαφορά όμως όπως οι μεγάλες διαφορές, είναι διαφορά συμφερόντων και επικράτησης στην περιοχή της Μακεδονίας. Τα ονόματα αποδίδουν έννοιες και ως εκ τούτου αποτελούν οχήματα και εργαλεία. Ακολουθεί προσπάθεια σύντομης εξιστόρησης για το πως εξελίχθηκε η διεκδίκηση του χώρου και φτάσαμε στη συμφωνία.

Πρώτη, για την περιοχή της Βαλκανικής ενδιαφέρεται η Ρωσία καθώς μετά την πτώση της βυζαντινής Αυτοκρατορίας τοποθετεί τον εαυτό της συνεχιστή της. Οι Ρώσοι Μονάρχες είχαν θέσει ως στρατηγική επιδίωξη την κάθοδο προς τις «θερμές θάλασσες» της Μεσογείου και οι χριστιανικοί ορθόδοξοι και ομόδοξοι πληθυσμοί θα μπορούσαν να αποτελέσουν το μέσον. Αρχικά οι ελληνικοί πληθυσμοί θεωρήθηκαν οι καταλληλότεροι, μάλιστα η Μεγάλη Αικατερίνη, εμπνεύστηκε «το ελληνικό σχέδιο» το οποίο είχε ως σκοπό τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και την ανασύσταση ελληνικής Αυτοκρατορίας υπό ρωσική επικυριαρχία¹⁰. Το 1774 υπογράφεται η συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή με την οποία τερματίζεται ο πρώτος ρωσοτουρκικός πόλεμος (1768-1774) με ήττα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η Ρωσία αποκτά δικαίωμα δημιουργίας προξενείων σε πόλεις της επιλογής της δίνοντας τη δυνατότητα να επεμβαίνει στις περιοχές του ενδιαφέροντός της. Με το άρθρο 7 της συνθήκης, «η Πύλη υπόσχεται να παρέχει συνεχή προστασία στη Χριστιανική Θρησκεία και τις εκκλησίες αυτής» η ρωσική διπλωματία θέτει τις βάσεις για την επιχειρηματολογία περί δικαιώματος προστασίας όλων των ορθοδόξων χριστιανών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Της συνθήκης του Κιουτσούκ Καϊναρτζή προηγείται η συνθήκη του Κάρλοβιτς (1699) με την οποία η ηττημένη Οθωμανική Αυτοκρατορία επιτρέπει την ανάμιξη της Αυστρίας στα εσωτερικά της και τη συνακόλουθη διείσδυση στα δυτικά Βαλκάνια. Η Ρωσία αποκτά ανταγωνιστή ο οποίος θα διαδραματίσει ρόλο στον περιορισμό των αξιώσεων και επί της Μακεδονίας.

Με την δημιουργία του ελληνικού Κράτους, την κακοδιαχείριση των οικονομικών του και την πρόσδεση στην οικονομική και πολιτική σφαίρα της Αγγλίας, η ρωσική διπλωματία ευρίσκει το προσφορότερο μέσον, τους ομοφύλους νοτιοσλάβους Βούλγαρους. Στις 16 Φεβ1870 ιδρύθηκε η αυτοκέφαλη Εκκλησία της Βουλγαρίας. Η ίδρυση της Βουλγαρικής Εξαρχίας ήταν αίτημα της Ρωσίας η οποία πίεζε για πλήρη εκκλησιαστική ανεξαρτησία και δικαιοδοσία σε μία ιδιαίτερα μεγάλη γεωγραφική έκταση¹¹. Οι αντιδράσεις δεν ήταν αρκούτως ισχυρές, την εποχή εκείνη η ελληνική διπλωματία στερούνταν κύρους¹² και το Οικουμενικό Πατριαρχείο ενήργησε δέσμιο της οικουμενικότητάς του προσπαθώντας να αποσοβήσει ακρότητες μεταξύ ορθοδόξων πληθυσμών. Αντιμετώπιζε δε την ιδιαίτερα δραστήρια αντίρροπη ρωσική διπλωματία. Σύμφωνα με το εκδοθέν οθωμανικό φερμάνι, η βουλγαρική Εξαρχία, παρέμενε υπό την υπαγωγή και τον έλεγχο του Οικουμενικού Πατριαρχείου με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Καθορίστηκαν

¹⁰ (Βασιλειάδης, και συν., 2019 σ. 181)

¹¹ Επιδίωξη ήταν το ποίμνιο της Βουλγαρικής Εξαρχίας να εκτείνεται από τον Νομό (Βιλαέτι) Μοναστηρίου έως τον Νομό Ανατολικής Ρωμυλίας

¹² Η άδοξη κατάληξη της Κρητικής Επανάστασης (1866-1869) και η άσχημη κατάληξη ληστείας – «δράμα του Ορωπού» με δολοφονία ομήρων αλλοδαπών (Αγγλων και Ιταλών) υπηκόων, μείωσε το κύρος της Ελλάδας στο εξωτερικό.

διοικητικές λεπτομέρειες κατά πολύ περιορισμένες σε σχέση με τις ρωσικές επιθυμίες. Δόθηκε όμως η δυνατότητα δημιουργίας εξαρχικών επισκοπικών περιφερειών με την προϋπόθεση ότι «το όλον, ή τουλάχιστον τα δύο τρίτα των ορθοδόξων κατοίκων, θέλουν να υπόκεινται εις την βουλγαρικήν εξαρχίαν». Ακολουθούν θηριωδίες από ένοπλα βουλγαρικά τμήματα σε βάρος Ορθοδόξων Ελλήνων και Σέρβων προκειμένου να επιτευχθεί ικανό ποσοστό «επιθυμούντων την Εξαρχία» και να διευρυνθεί η βουλγαρική επιρροή. Ο Μακεδονικός Αγώνας για τους ελληνικούς πληθυσμούς της Βαλκανικής έχει ξεκινήσει. Λόγω της σθεναρής αντίστασης, η επέκταση της βουλγαρικής Εξαρχίας στην ελληνική Μακεδονία και Θράκη απέτυχε. Μαζί με την υπερμεγέθη Εξαρχία απέτυχε και η επίτευξη των ρωσικών σκοπών με εργαλειοποίηση της Ορθοδοξίας στην Βαλκανική. Στις 12 Φεβ 1872 η εξαρχική Εκκλησία της Βουλγαρίας κηρύσσεται σχισματική με την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο¹³ με αίτιο το ότι «ως αρχικήν ιδέαν έχουσι την αρχήν του φιλετισμού¹⁴». Αφορμή ήταν η μονομερής ανακήρυξη της αυτοκεφαλίας της βουλγαρικής Εξαρχίας¹⁵.

Στις 3 Μαρ 1878 Υπογράφεται η Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου μεταξύ των Ρωσικής και Οθωμανικής Αυτοκρατοριών θέτοντας τέλος στον ρωσοτουρκικό πόλεμο (24 Απρ 1787-1788) με αποτέλεσμα την αναγνώριση της ανεξαρτησίας της Ρουμανίας, Σερβίας και Μαυροβουνίου και την αυτονομία της Βουλγαρίας. Δρομολογείται η «Μεγάλη Βουλγαρία» με σκοπό τη δημιουργία ενός μεγάλου και ισχυρού Κράτους υποκειμένου στα συμφέροντα της Ρωσίας και εδραιώνεται ο βουλγαρικός εθνικισμός. Η απειλή της βουλγαρικής επέκτασης εντείνει τον αγώνα των Ελλήνων της Μακεδονίας. Από τις 13 Ιουν έως τις 13 Ιουλ του ίδιου έτους διαπραγματεύονται οι υπέρμετρες αξιώσεις της Ρωσίας όπως διατυπώθηκαν στη Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου και υπογράφεται η συνθήκη του Βερολίνου. Αναθεωρείται η συνθήκη του Αγ. Στεφάνου, υπό το φόβο της ρωσικής επέκτασης στα Βαλκάνια, οι Μ. Δυνάμεις της εποχής περιορίζουν την έκταση της Βουλγαρίας, επιστρέφουν την επικράτεια των Σκοπίων και της Ανατολικής Ρωμιλίας στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Στις 6 Σεπ 1885 η Ανατολική Ρωμυλία προσαρτάται με πραξικοπηματικό τρόπο στη Βουλγαρία μετά από κίνημα Βουλγάρων εθνικιστών. Τον επόμενο χρόνο αρχίζουν τη δράση τους ένοπλα βουλγαρικά τμήματα στην περιοχή της Μακεδονίας. Τα πεινχρά αποτελέσματα του εκβουλαρισμού μέσω της εξαρχίας οδηγούν τους Βούλγαρους σε αλλαγή τακτικής με βασανισμούς και δολοφονίες. Όταν δεν καθίσταται επαρκής, όπως ήδη αναφέρθηκε, η εργαλειοποίηση της ορθόδοξης πίστης, μεταστρέφει το αφήγημά της σε φυλετικό και καλλιεργεί τον πανσλαβισμό. Οι Βούλγαροι έχουν αποκτήσει κρατική υπόσταση, εθνική συνείδηση και συνεχίζουν να ενεργούν με σκοπό την επικράτηση στη Μακεδονία. Το 1895 ιδρύεται στη Θεσσαλονίκη η Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση (ΕΜΕΟ), με σκοπό τον εκβουλαρισμό της Μακεδονίας και τη μελλοντική προσάρτηση στη Βουλγαρία.

1904-1908: Μακεδονικός Αγώνας, η ένοπλη φάση του αγώνα για την αντιμετώπιση του βουλγαρικού επεκτατισμού απέναντι στους ελληνικούς συνείδησης πληθυσμούς. Τα βουλγαρικά ένοπλα τμήματα, καθώς δεν είχαν την

¹³ Δεν κατέστη Πανορθόδοξη καθώς δε συμμετείχε η ρωσική Εκκλησία.

¹⁴ Ως εθνοφυλετισμός ορίστηκε «η εν τω αυτώ τόπω συγκρότησις ιδίων φυλετικών Εκκλησιών, πάντας μεν τους ομοφύλους αποδεχομένων, πάντας δε τους ετεροφύλους αποκλειομένων και υπό μόνον ομοφύλων ποιμένων διοικουμένων»

¹⁵ Στις 23 Μαΐ 1871 ο Έξαρχος Άνθιμος Α΄ ανακηρύσσει ενάντια στους Ιερούς Κανόνες την Αυτοκεφαλία της βουλγαρικής Εξαρχίας.

υποστήριξη των τοπικών πληθυσμών, αντιμέτωποι με την αποφασιστικότητα των Ελλήνων μαχητών, αποτυγχάνουν τον εκβουλισμό της Μακεδονίας.

Στις 10 Αυγ 1913 υπογράφεται η Συνθήκη του Βουκουρεστίου και λήξη των Βαλκανικών Πολέμων 1912-1913. Μετά το πέρας των Βαλκανικών Πολέμων, τα εδάφη της ηττημένης Οθωμανικής Αυτοκρατορίας επί της Ευρωπαϊκής Ηπείρου, περιήλθαν στην Ελλάδα, στη Βουλγαρία και στη Σερβία. Η περιοχή που σήμερα οριοθετεί το κράτος των Σκοπίων, τότε ονομάστηκε Νότια Σερβία. Η συνθήκη επιλύει de jure το «μακεδονικό ζήτημα»¹⁶.

Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος επιβεβαιώνει τη στρατηγική αξία της περιοχής και την σημασία που έχει για την ασφάλεια της Ευρώπης. Ο αγώνας για επικράτηση διεξάγεται μεταξύ κρατών και συμμαχιών, αναπτύσσεται σφοδρή αντιπαλότητα μεταξύ γερμανο-βουλγαρικού άξονα και των συμμάχων της Αντάντ. Η Ελλάδα έχει επιλέξει τη σωστή πλευρά και το μεγαλύτερο μέρος της Μακεδονίας οριστικά παραμένει ελληνικό με το μικρότερο προς Βορρά τμήμα να εντάσσεται στο βασίλειο των Σέρβων, των Κροατών και των Σλοβένων. Το 1929 το παραπάνω βασίλειο μετονομάστηκε σε Βασίλειο της Γιουγκοσλαβίας. Το Βασίλειο, διαιρέθηκε σε περιφέρειες (Μπανόβινα), το σημερινό κράτος των Σκοπίων αποτελούσε την «Βαρντάσκα Μπανόβινα». Οι Βούλγαροι περιορίζονται στο τμήμα της Μακεδονίας του Πιρίν.

Οι Ρωσικές επιδιώξεις για μία ακόμη φορά μεταλλάσσονται. Το μέσον καθίσταται ιδεολόγημα με κομμουνιστική επικάλυψη. Όταν το 1917 επικρατεί η Οκτωβριανή Επανάσταση των Μπολσεβίκων, ιδρύεται η Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών, η οποία υποκαθιστά τη Ρωσία. Είναι το πρώτο Κράτος στην Ιστορία το οποίο δεν προσδιορίζει η γεωγραφία ούτε η εθνική ιστορία ούτε καμιά Δυναστεία. Το προσδιορίζει απλώς το ιδεολογικοπολιτικό του σύστημα, ο σοσιαλισμός δηλαδή και η διαχείρισή του από τα σοβιέτ, δηλαδή από τις αντιπροσωπεΐες των εργατών, στρατιωτικών και αγροτών. Συνεπώς, σύμφωνα με τις διακηρύξεις της, μπορεί να επεκτείνεται αενάως παντού όπου μια ακόμη επιχώρια κομμουνιστική επανάσταση επικρατεί και να ιδρύει μια Σοβιετική Σοσιαλιστική Δημοκρατία. Στην πραγματικότητα η Σοβιετική Ένωση συνεχίζει με άλλα μέσα τη στρατηγική της Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Για να επιτύχει λοιπόν την κάθοδό της στο Αιγαίο ιδρύει τη Βαλκανική Κομμουνιστική Ομοσπονδία, η οποία όταν επικρατήσει η επανάσταση, θα είναι απλώς η Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών στα Βαλκάνια¹⁷.

Τη Μικρασιατική καταστροφή του 1922 ακολουθεί ανταλλαγή πληθυσμών, η Ελλάδα υποχωρεί σε βάρος ελληνικών πληθυσμών του Μοναστηρίου, Κρουσόβου, Στρώμνιτσας Μεγαρόβου και άλλων περιοχών.

1934: Κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου αναπτύσσεται η ιδεολογία του «Μακεδονισμού». Προωθείται μέσω της «Κομμουνιστικής Διεθνούς» (Komintern). Στη συνεδρίαση της «Γραμματείας των Βαλκανικών Κρατών», αποφασίστηκε η διάκριση και ανάδειξη «Μακεδονικού Έθνους» με σκοπό την αυτοδιάθεση δια της «Μακεδονικής Δημοκρατίας των Εργαζόμενων Μαζών».

Κατά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η σύμμαχος της Γερμανίας Βουλγαρία προσαρτά την Ανατολική Μακεδονία και την Επαρχία του Βαρδάρη. Η Βουλγαρία εξαπολύει συστηματικούς διωγμούς, χιλιάδες Έλληνες Μακεδόνες εξοντώνονται με εκτελέσεις, πείνα, καταναγκαστικά έργα στη Βουλγαρία. Κατά την εξέγερση του Δοξιάτου σφαγιάζονται περισσότεροι από 15.000 Μακεδόνες ενώ εκπατρίζονται

¹⁶ (Βασιλειάδης, και συν., 2019 σ. 205)

¹⁷ (Βασιλειάδης, και συν., 2019 σ. 206)

150.000¹⁸. Παρόλα αυτά, το τέλος του πολέμου αποδεικνύει ότι και πάλι η Ελλάδα έχει διαλέξει τη σωστή πλευρά και για ακόμη μία φορά εξασφαλίζεται η Μακεδονία και η Δυτική Θράκη.

Στις 2 Αυγ 1944 υλοποιείται η πρόταση του Τίτο για δημιουργία της «Δημοκρατίας της Μακεδονίας» (Μονή Προχώρου -Prohor Ptitiski). Τον Οκτώβριο του επόμενου έτους αναγνωρίστηκε από την Εθνοσυνέλευση του Γιουγκοσλαβικού Κομμουνιστικού Κόμματος η «Ομόσπονδη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας». Σκοπός του Τίτο ήταν να δημιουργηθεί μία αφετηρία για νέες διεκδικήσεις επί της Ελλάδας και της Βουλγαρίας¹⁹. Κατατάσσει τους πολίτες της «Δημοκρατίας» ως «Μακεδονικό Έθνος» σε μίμηση της θεωρίας περί «Σλαβομακεδονικού Έθνους» που προερχόταν από επιμειξία των γηγενών Αρχαίων Μακεδόνων με σλαβικούς πληθυσμούς που μετακινήθηκαν στην περιοχή.

2^η Περίοδος η Μακεδονία από την Ανεξαρτητοποίηση Μέχρι Σήμερα

1991: Ανακήρυξη ανεξαρτησίας από την Γιουγκοσλαβία με την ονομασία «Δημοκρατία της Μακεδονίας». Η Ελλάδα αντιτάσσεται επικαλούμενη ζητήματα σταθερότητας, ειρήνης και σχέσεων καλής γειτονίας στη Νότια Βαλκανική.

1993: (7 Απρ) Ψήφισμα 817 του Συμβουλίου Ασφαλείας (ΣΑ) του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) με το οποίο το Κράτος προσωρινά αναφέρεται για κάθε σκοπό στο πλαίσιο του ΟΗΕ ως «η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας» (ΠΓΔΜ ή στην Αγγλική FYROM)εφόσον εκκρεμεί η διευθέτηση της διαφοράς που είχε προκύψει γύρω από την ονομασία του Κράτους.

1993-1994 Εμπάργκο.

1995: (13 Σεπ) Ενδιάμεση Συμφωνία (Interim Accord) υπογράφεται στην Νέα Υόρκη στην Αγγλική. Είναι η πρώτη φορά που γίνεται προσπάθεια εξομάλυνσης των σχέσεων μεταξύ Ελλάδας και Σκοπίων, αφήνοντας όμως την διαφορά του ονόματος δίχως λύση. Ουσιαστικά, ξεκινούν οι διαπραγματεύσεις υπό την αιγίδα του ΟΗΕ οι οποίες συνεχίστηκαν έως τη σύναψη της τελικής συμφωνίας στις Πρέσπες.

2001: (22 Ιαν έως 12 Νοε 2001) Ένοπλη σύγκρουση του UCK με τις δυνάμεις ασφαλείας των Σκοπίων στο Κουμάνοβο και στην κοιλάδα του Πόλογκ (πλησίον των συνόρων με το Κοσσυφοπέδιο). Η επίλυση της διαμάχης επιτεύχθηκε με την παρέμβαση των ΗΠΑ, του ΝΑΤΟ και της ΕΕ. Η εφαρμογή ήπιας ισχύος (soft power) των Διεθνών Δρώντων ήταν καταλυτική, ουσιαστικά οδήγησε σε ριζική αλλαγή του Κράτους. Η «συμφωνία πλαισίου της Αχρίδας»²⁰ που συνομολογήθηκε στην Αγγλική στις 13 Αυγ 2001, περιγράφει πλέον ένα κράτος πολυεθνικό και όχι ένα Έθνος- Κράτος²¹. Γίνεται τροποποίηση του Συντάγματος προκειμένου να δοθούν δικαιώματα μειονότητες καθώς και να αναγνωριστεί και η αλβανική ως επίσημη γλώσσα.

2003 (Απρ) Ένταξη των Σκοπίων στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ ή World Trade Organization WTO)

2004: (1^η Απρ εφαρμογή) Υπογραφή «Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης Μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας αφετέρου» (απόφαση

¹⁸ (Βασιλειάδης, και συν., 2019 σ. 207)

¹⁹ (Καργάκος, 2006 σ. 176)

²⁰ Ohrid Framework Agreement (OFA)

²¹ (Bender, 2013)

2004/239/EK)²². Οι Συμφωνίες Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ) – στην Αγγλική Stabilization and Association Agreements (SSA) λειτουργούν ως εφαρμογή των διαδικασιών ένταξης στην ευρωπαϊκή οικογένεια²³. Η συμφωνία έχει ως στόχους [Document 22004A0320(03)] «να στηριχθούν οι προσπάθειες της Βόρειας Μακεδονίας να ενισχυθεί η δημοκρατία και το κράτος δικαίου, να στηριχθούν τόσο η πολιτική, οικονομική και θεσμική σταθερότητα στη Βόρεια Μακεδονία, όσο και η σταθερότητα της περιοχής, να δημιουργηθεί κατάλληλο πλαίσιο διεξαγωγής πολιτικού διαλόγου που θα επιτρέψει την ανάπτυξη στενών πολιτικών σχέσεων μεταξύ της ΕΕ και της Βόρειας Μακεδονίας, να στηριχθούν οι προσπάθειες της Βόρειας Μακεδονίας να αναπτύξει την οικονομική και διεθνή συνεργασία της, μεταξύ άλλων, μέσω της στενότερης εναρμόνισης της νομοθεσίας της με εκείνη της ΕΕ, να στηριχθούν οι προσπάθειες της Βόρειας Μακεδονίας να ολοκληρώσει τη μετάβασή της σε μία λειτουργική οικονομία της αγοράς, να προωθηθούν οι αρμονικές οικονομικές σχέσεις και να αναπτυχθεί σταδιακά μια ζώνη ελεύθερων συναλλαγών μεταξύ της ΕΕ και της Βόρειας Μακεδονίας, να προωθηθεί η περιφερειακή συνεργασία σε όλους τους τομείς που καλύπτει η παρούσα συμφωνία»²⁴.

2014 (13 Απρ και 27 Απρ) Προεδρικές και κοινοβουλευτικές εκλογές²⁵. Στις 13 Απρ διεξήχθη ο 1^{ος} γύρος των Προεδρικών εκλογών και στις 27 Απρ διεξήχθη η αναμέτρηση του 2^{ου} γύρου των Προεδρικών και οι Κοινοβουλευτικές εκλογές. Το εθνικιστικό κόμμα VMRO-DPMNE του Νίκολα Γκρούεφσκι σχημάτισε κυβέρνηση συνασπισμού. Το 2014 ο Γκρούεφσκι έχει ήδη ξεκινήσει φαραωνικών διαστάσεων για τα δεδομένα του οικονομικά αναιμικού Κράτους πρόγραμμα «εξαρχαϊσμού». Αψίδες θριάμβου, πανάκριβοι λέοντες, κτίρια αρχαιοελληνικού ρυθμού, ήρωες που τιμώνται και από τους Βούλγαρους (Γκότσε Ντέλτσεφ και Γκούρεφ – ιδρυτές του VMRO), υπερμεγέθη αγάλματα του Μ. Αλέξανδρου και του Φίλιππου Β' που οξύνουν την αντιπαράθεση γύρω από την καπήλευση της ιστορίας με την Ελλάδα.

2015 (24 Ιουν) Υπογραφή Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης (MOE) μεταξύ Ελλάδας και Σκοπίων. Ανακοινώθηκαν ένδεκα μέτρα επανεκκίνηση των διμερών σχέσεων. Η πρώτη ομάδα MOE αφορούσε σε πολιτικές και ευρωπαϊκές υποθέσεις, η δεύτερη στην εκπαίδευση και τον πολιτισμό, η Τρίτη στο εμπόριο και στην οικονομική συνεργασία, η τέταρτη ομάδα MOE στη βελτίωση ενεργειακών συνδέσεων, (αγωγός αερίου και βελτίωση της σιδηροδρομικής γραμμής Μπίτολα – Φλώρινα). Η 5^η ομάδα, αφορούσε σε «εσωτερικές υποθέσεις, συνοριακή αστυνομία και τελωνειακή διοίκηση με σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών και ενίσχυση του αγώνα εναντίον του οργανωμένου εγκλήματος, της διαφθοράς, της τρομοκρατίας, της παράνομης μετανάστευσης και του εμπορίου ναρκωτικών»²⁶. Στην προκειμένη περίπτωση η κυβέρνηση των Σκοπίων με την προσέγγιση με την Ελλάδα αντιμετώπιζε την πολιτική απομόνωση που ακολούθησε η αποκάλυψη σκανδάλου υποκλοπών επικοινωνιών πολιτικών προσώπων και επιχειρηματιών οι οποίες στοιχειοθετούσαν διαφθορά. Οι αποκάλυψεις πυροδότησαν κρίση στο εσωτερικό αλλά και έθεσαν υπό αμφισβήτηση την βούληση για αντιμετώπιση της

²² (Commission/Neighbourhood/Enlargement, 2004)

²³ (Commission/Enlargement, 2016)

²⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:4314937>

²⁵ OSCE Election Observation Mission/Presidential and Early Parliamentary Elections, 13 April and 27 April 2014 <https://www.osce.org/odihr/elections/fyrom/116243> .

²⁶ Πηγή <https://www.tovima.gr/2015/06/24/politics/ta-11-metra-oikodomisis-empistosynis-poy-symfwnisan-athina-kai-skopia/> .

διαφθοράς και δη στα ανώτατα κλιμάκια των Σκοπίων, στην αντίληψη των Ευρωπαίων.

2016 (11 Δεκ) Πρόωρες κοινοβουλευτικές εκλογές²⁷. Νικητής αναδεικνύεται το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα SDSM του Ζόραν Ζάεφ αντικαθιστώντας το μέχρι πρότινος κυρίαρχο καθεστώς του εθνικιστικού VMRO-DPMNE.

2017: 1η Αυγούστου, εορτάζεται ταυτοχρόνως ως κοινή εθνική επέτειος για τα Σκόπια και τη Βουλγαρία η εξέγερση του «Ήλιντεν»²⁸. Τα δύο Κράτη υπογράφουν Σύμφωνο Συνεργασίας και Καλής Γειτονίας.

2018 (17 Ιουν) Συμφωνία των Πρεσπών. Ακολουθεί στις 30 Σεπ 2018 Δημοψήφισμα²⁹ με το οποίο εάν και είχε πολύ χαμηλή συμμετοχή, νομιμοποιήθηκε η επικύρωσή του ακολούθως από το Κοινοβούλιο.

2019 (21 Απρ – πρώτος γύρος και 5 Μαΐ – δεύτερος γύρος) Προεδρικές εκλογές. Οι εκλογές αναδεικνύουν νικητή μετά και το δεύτερο γύρο της διαδικασίας τον υποψήφιο του κυβερνητικού συνασπισμού, των Ζόραν Ζάεφ του κόμματος Social Democratic Union of Macedonia (SDSM) και Αλί Αχμέτι του κόμματος DUI. Ο νέος Πρόεδρος είναι υποστηρικτής της Συμφωνίας των Πρεσπών. Τις εκλογές επιτήρησαν παρατηρητές του OSCE/ODIHR³⁰.

2020 (15 Ιουλ) Πρόωρες κοινοβουλευτικές εκλογές. Κυβέρνηση σχημάτισε το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα SDSM με το αλβανικό κόμμα DUI (Πρωθυπουργός ο Ζόραν Ζάεφ, στη συμφωνία με το συγκυβερνών κόμμα, ορίστηκε η Πρωθυπουργία τις τελευταίες 100 ημέρες της θητείας να ασκηθεί από πρόσωπο της επιλογής του DUI). Τις εκλογές επιτήρησαν παρατηρητές του OSCE/ODIHR³¹.

2020 (27 Μαρ): Τα Σκόπια είναι το 30ό μέλος του NATO. Οι σύμμαχες χώρες είχαν υπογράψει το πρωτόκολλο ένταξης στον Οργανισμό από τον Φεβρουάριο του 2019 μετά από τις αντίστοιχες εγκρίσεις από τα Κοινοβούλιά τους³², η σημαία της χώρας αναρτήθηκε σε επίσημη τελετή στις 30 Μαρτίου.

Στη σύγχρονη πολιτική ιστορία των Σκοπίων οι κρίσεις ακολουθούνται από έξωθεν παρεμβάσεις, προσπάθειες της ΕΕ και του NATO, με τις οποίες επιτυγχάνεται η επαναφορά της σταθερότητας. Αν και το πολιτικό σύστημα προβαίνει σε αρκετές πρόωρες αναμετρήσεις και σχετικά συχνές, βρίσκονται τα αποθέματα και οι συνεργασίες ώστε η χώρα να δύναται να λειτουργεί. Ομοίως κατάφερε να επιβληθεί στο εσωτερικό, υπό την προβολή του ευρωπαϊκού οράματος προκειμένου να συνάψει τη συμφωνία.

---

²⁷ OSCE Election Observation Mission/Early Parliamentary Elections, 11 December 2016 <https://www.osce.org/odihr/elections/fyrom/279061>.

²⁸ Η εξέγερση του Ήλιντεν,

²⁹ OSCE Election Observation Mission/Referendum, 30 September 2018 <https://www.osce.org/odihr/elections/fyrom/390806>

³⁰ OSCE Election Observation Mission/Presidential Election, 21 April and 5 May 2019 <https://www.osce.org/odihr/elections/north-macedonia/413765>

³¹ OSCE Early Parliamentary Elections, 15 July 2020 <https://www.osce.org/odihr/elections/north-macedonia/455125>

³² Πηγή https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_174589.htm.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ

Στις 17 Ιουν 2018 υπεγράφη από τους Υπουργούς Εξωτερικών Κοτζιά Νικόλαο και Ντιμιτρόφ Νικόλα καθώς και από τον προσωπικό απεσταλμένο του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ ως μάρτυρα, Μάθιου Νίμιτς, παρουσία των Πρωθυπουργών των δύο χωρών, «Η συμφωνία για την επίλυση των διαφορών όπως περιγράφονται στις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας (ΣΑ) του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) 817 (1993) και 845 (1993), τη λήξη της ενδιάμεσης συμφωνίας του 1995, και την εδραίωση στρατηγικής εταιρικής σχέσης μεταξύ των μερών». Υπεγράφη στο χωριό Ψαράδες στις όχθες της Μεγάλης Πρέσπας και για χάριν συντομίας ονομάζεται Συμφωνία των Πρεσπών. Η πρότυπη συμφωνία είναι γραμμένη και υπογεγραμμένη στην Αγγλική³³. Ως πρώτο συμβαλλόμενο μέρος στη συμφωνία αναφέρεται η Ελλάδα και ως δεύτερο μέρος τα Σκόπια. Την υπογραφή της συμφωνίας στα Σκόπια ακολούθησε δημοψήφισμα στο οποίο συμμετείχε το 36% του εκλογικού σώματος. Θεωρήθηκε δεσμευτικό το αποτέλεσμα και όχι η συμμετοχή το οποίο ήταν θετικό με το «ΝΑΙ» να καταλαμβάνει το 90% των ψήφων. Η συμφωνία επικυρώθηκε από το σκοπιανό Κοινοβούλιο τον Ιούνιο του ίδιου έτους και προέβη στις συνομολογούμενες συνταγματικές αλλαγές στις 11 Ιαν 2019. Η συμφωνία επικυρώθηκε από το ελληνικό τον Ιανουάριο του 2019. Είναι Νόμος του ελληνικού Κράτους υπ' αριθ. 4588/2019 – ΦΕΚ 9/Α/25-1-2019. Μετά την αποστολή ρηματικής διακοίνωσης της Αθήνας προς τα Σκόπια, με την οποία η ελληνική πλευρά ενημερώνει ότι το πρωτόκολλο προσχώρησης στο ΝΑΤΟ και η Συμφωνία των Πρεσπών κυρώθηκαν από το ελληνικό Κοινοβούλιο, η κυβέρνηση των Σκοπίων ανακοίνωσε ότι από τις 12 Φεβ 19 η συμφωνία τίθεται σε ισχύ. Αποτελεί διμερή, διεθνή, διακρατική συμφωνία με την οποία τερματίζεται μακροχρόνια διαπραγματεύση.

Το κείμενο της σύμβασης απαρτίζεται από προοίμιο και δύο μέρη. Το προοίμιο θέτει το νομικό πλαίσιο της συμφωνίας, το πρώτο μέρος αφορά στη «διευθέτηση της διαφοράς περί το όνομα, των εκκρεμών θεμάτων που σχετίζονται με αυτό και εμπέδωση σχέσεων καλής γειτονίας» και το δεύτερο στην «ενίσχυση και εμπάθυνση της συνεργασίας μεταξύ των δύο μερών».

Καθώς το ονοματολογικό ήταν το κυριότερο θέμα τριβής μεταξύ της Ελλάδος και των Σκοπίων, η συμφωνία προβλέπει την αλλαγή του ονόματος της χώρας στο «Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας», το σύντομο όνομα θα είναι «Βόρεια Μακεδονία» και θα ισχύει για όλες τις χρήσεις και για όλους τους σκοπούς *erga omnes*. Η χώρα θα έχει τη νέα ονομασία σε διεθνές επίπεδο (διεθνείς πολυμερείς και περιφερειακούς οργανισμούς, θεσμούς και *For a*, σε όλες τις σχέσεις με όλα τα Κράτη – Μέλη του ΟΗΕ) καθώς και στο εσωτερικό της.

Η υπογραφή της συμφωνίας προκάλεσε δυσαρέσκεια σε μεγάλες μερίδες του πληθυσμού και των δύο χωρών. Οι πολίτες των Σκοπίων θεώρησαν ότι η Ελλάδα άσκησε άδικη πίεση για την αλλαγή του ονόματος και κατ' επέκταση του συντάγματος και θεώρησαν αδιανόητη την άρνηση του αρχαίου παρελθόντος του βασιλείου του Φιλίππου και της αυτοκρατορίας του Αλεξάνδρου του Μέγα. Από μία άλλη όμως οπτική, η συμφωνία για τους

³³ Μετάφραση της Συμφωνίας των Πρεσπών στην ηλεκτρονική διεύθυνση https://government.gov.gr/wp-content/uploads/2019/01/prespes_26.6X35.5_5.pdf

Σκοπιανούς αντιπαρήλθε το αδιέξοδο και την έλλειψη εναλλακτικών λύσεων στη γειτονική χώρα. Ο Ζάεφ χρησιμοποίησε τη συμφωνία προκειμένου να αντιτεθεί στην πολιτική κληρονομιά της εποχής του προκατόχου του Γκρούεφσκι και με σκοπό επίσης να κατασιγάσει την εθνικιστική ρητορική και να ανοίξει το δρόμο για την ένταξη στο NATO και την ΕΕ³⁴. Ο τελευταίος στόχος είναι και η προφανέστερη πολιτική η οποία ενώνει τους Σλάβους και Αλβανούς στη χώρα (δόγμα της μίας Κοινωνίας για όλους).

Στην Ελλάδα, η απογοήτευση αφορά στην ονομασία η οποία έχει τον όρο «Μακεδονία» και αποτελεί ακραία μεταστροφή από τις μέχρι τότε πολιτικές αποφάσεις. Το ότι επίσης η γλώσσα θα καλείται «Μακεδονική», η ιθαγένεια θα είναι «Μακεδονική» απογοήτευσε ιδιαίτερα τους Μακεδόνες κατοίκους της Βόρειας Ελλάδας που κατοικούν στην Μακεδονία. Σε αντίθεση δε με τους γείτονές τους και το πιεστικό του χρόνου, για πολλούς Έλληνες δεν υπήρχε προφανής λόγος για την σύναψη της συμφωνίας με τους όρους που συνομολογήθηκε στην τότε χρονική στιγμή. Εκφράζονται προβληματισμοί καχυποψίας για την τήρηση συμφωνηθέντων «Τι εμποδίζει έναν δήμαρχο να εγείρει μνημείο του Μ. Αλέξανδρου, του Φιλίππου; Οι ονομασίες δρόμων, οδός Φιλίππου, Μ. Αλεξάνδρου, Ολυμπιάδος;» Εκφράζονται και απόψεις αμφιβολιών για το πόσο θα εγκαταλειφθεί ο σκοπιανός αλυτρωτισμός και η επιβουλή ελληνικής ιστορίας και γης. Θεωρείται ότι ως ανεξάρτητο κράτος, μονοπωλεί το όνομα και δίδει χώρο για διεκδίκηση και μονοπώληση του εδάφους και της ιστορίας.

Ενδιαφέρον έχει το πως είδε τη συμφωνία ίδρυμα το οποίο δραστηριοποιείται αρκετά χρόνια στην περιοχή των Βαλκανίων. Τον Ιούνιο του 2019 το ίδρυμα Friedrich-Ebert-Stiftung αποτυπώνει συμπεράσματα για τη συμφωνία όπως παρακάτω: Σύμφωνα με δημοσκοπήσεις που διεξήχθησαν τα προηγούμενα της συμφωνίας χρόνια στις δύο πλευρές, η κοινή γνώμη ήταν αντίθετη σε συμβιβαστική συμφωνία. Για τις δύο Κυβερνήσεις, η συμβιβαστική συμφωνία βρήκε αντίθετη σημαντική μερίδα ή και την πλειοψηφία των κοινωνιών τους. Οι κυβερνήσεις αντιμετώπισαν αυτοανακηρυχθέντες θεματοφύλακες εθνικής ταυτότητας, τη διασπορά, θρησκευτικούς παράγοντες, ακροδεξιές ομάδες, βετεράνους, χούλιγκαν ποδοσφαίρου. Οι δύο ηγέτες δεν ήταν εξίσου δημοφιλείς, είχαν ακόμη στο εσωτερικό βέβαια, ικανή υποστήριξη προκειμένου να ασκήσουν δύσκολη πολιτική αλλαγή. Όσον αφορά στη συμπεριφορά των κομμάτων της αντιπολίτευσης, φαίνεται ότι και στις δύο περιπτώσεις η αντιπαλότητα ήταν για λόγους τακτικής προσβλέποντας σε μελλοντικά εκλογικά κέρδη. Η αναφορά συνεχίζει προβλέποντας ότι: βασιζόμενοι στον πολιτικό λόγο των ηγετών (της αντιπολίτευσης), υπάρχει μικρή πιθανότητα τα αντιπολιτευόμενα κόμματα των δύο χωρών εφόσον ανέλθουν στην εξουσία θα προσπαθήσουν να ακυρώσουν τη συμφωνία³⁵. Διακρίνει βέβαια, διαφορά στον βαθμό υποστήριξης από τα μέσα τα οποία ήταν κατά πολύ περισσότερο εχθρικά στην ελληνική επικράτεια καθώς τα ανταλλάγματα για τη σκοπιανή πλευρά ήταν απτά (υποψηφιότητα για ένταξη στο NATO, σταθεροποίηση, οικονομικά οφέλη συνδυαζόμενα με την ένταξη στην ΕΕ). Συγκρίνεται και η δημοφιλία του κόμματος του Ζάεφ του οποίου η εκλογή ήταν πρόσφατη σε αντίθεση με την ελαττούμενη όμοια του ΣΥΡΙΖΑ το

³⁴ (Armakolas, και συν., 2019 σ. 22)

³⁵ (Armakolas, και συν., 2019)

οποίο έδειχνε σημεία απώλειας της εκλογικής εμπιστοσύνης και ήττα στις προσεχείς εκλογές.

Η συμφωνία ακολουθείται από σύναψη ενός Πλαισίου Δράσεως (Action Plan) την 2 Απρ 2019. Σκοπός ήταν η εντατικοποίηση και η επέκταση της συνεργασίας στα πλαίσια της Συμφωνίας των Πρεσπών. Μέρος του πλαισίου δράσης αφορούσε στη συνεργασία στην παιδεία, την επιστήμη, τον πολιτισμό και την έρευνα. Στο πεδίο της παιδείας και της επιστήμης, τα μέρη συμφώνησαν να προωθήσουν τη συνέργεια σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης μεταξύ σχολείων, πανεπιστημίων και ερευνητικών ιδρυμάτων με παροχή υποτροφιών, συμμετοχή σε διμερή συνέδρια και πρόσκληση αμοιτέρων σε διεθνείς επιστημονικές εκδηλώσεις. Στο πεδίο του πολιτισμού, τα Μέρη, έδωσαν έμφαση στην ανάπτυξη πολιτιστικών σχέσεων και στην επικοινωνία πρόσωπο με πρόσωπο, με ιδιαίτερη προσοχή στις τέχνες, το χορό, τον κινηματογράφο, τη μουσική και το θέατρο. Στο πεδίο της έρευνας, τεχνολογίας και καινοτομίας, τα Μέρη διερεύνησαν τους τρόπους αναβάθμισης της συνεργασίας μέσα από κοινά ερευνητικά προγράμματα, με ανταλλαγή επιστημόνων και ειδικών, επαφές και συνεργασία σε καινοτόμες τεχνολογίες μεταξύ ακαδημαϊκών ομάδων, ερευνητικών κέντρων, ιδρυμάτων και άλλων επιστημονικών οργανισμών. Στον τομέα της νεολαίας, συζητήθηκε η ίδρυση Ελληνο-Βορειομακεδονικού γραφείου νεότητας με σκοπό την αμοιβαία κατανόηση με ανταλλαγή επισκέψεων μεταξύ νέων των δύο χωρών³⁶.

Η Ελλάδα μετά την κύρωση της συμφωνίας, απέστειλε έγγραφο προς την ΕΕ και το ΝΑΤΟ με το οποίο απέσυρε την αντίρρηση στις συνομιλίες για ένταξη στους δύο Οργανισμούς, εκπληρώνοντας τις υποχρεώσεις που επιβάλλουν 2 της συμφωνίας. Η Ελλάδα είναι η πρώτη χώρα που υπογράφει το πρωτόκολλο ένταξης των Σκοπίων στο ΝΑΤΟ.

Σε εκπλήρωση των υποχρεώσεων του άρθρου 10 περί διπλωματικών υποχρεώσεων, η Ελλάδα αναβάθμισε το Γραφείο Συνδέσμου στην πρωτεύουσα σε Πρεσβεία και το Γραφείο Προξενικών, Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων στην πόλη Μοναστήρι σε Γενικό Προξενείο. Αντίστοιχα, τα Σκόπια αναβάθμισαν σε Πρεσβεία το Γραφείο Συνδέσμου στην Αθήνα και το Γραφείο Προξενικών Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων στην πόλη Θεσσαλονίκη σε Γενικό Προξενείο.

---

³⁶ (Armakolas, και συν., 2019 σ. 23)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ

Εφαρμογή της Συμφωνίας, Επιτροπές και Παρατηρητές

Η Συμφωνία των Πρεσπών για την παρακολούθηση τήρησης των συμφωνηθέντων προβλέπει θέσπιση Ανώτατου Συμβουλίου Συνεργασίας (ΑΣΣ) με επικεφαλής τους Πρωθυπουργούς των δύο χωρών³⁷ και διμερείς ή και πολυμερείς επιτροπές (συμμετοχή ΕΕ και ΟΗΕ) και μηχανισμούς με σκοπό την εφαρμογή της συμφωνίας και των παρεπόμενων δράσεων που επιβάλλονται ή θα προκύψουν. Στην παράγραφο 8(5) προβλέπεται συγκρότηση κοινής διεπιστημονικής επιτροπής της οποίας πεδίο ενασχόλησης θα είναι ιστορικά, αρχαιολογικά και εκπαιδευτικά θέματα. Σκοπός είναι η εξέταση της αντικειμενικής και επιστημονικής ερμηνείας των ιστορικών γεγονότων με βάση αυθεντικές, τεκμηριωμένες και επιστημονικά στέρεες ιστορικές πηγές και αρχαιολογικά ευρήματα³⁸. Στο οικονομικό πεδίο, στην παράγραφο 14(9) προβλέπεται η σύσταση Κοινής Υπουργικής Επιτροπής (ΚΥΕ) με σκοπό τη συνεργασία σε θέματα οικονομίας, διοργάνωσης μεικτών επιχειρηματικών fora και τη συνολική εφαρμογή σχετικών τομεακών δράσεων, συμφωνιών, πρωτοκόλλων και συμβατικών πλαισίων και όλες τις σχετικές μελλοντικές συμφωνίες. Αναμένεται ότι μεταξύ άλλων, την επιτροπή θα απασχολήσουν κυρίως ενεργειακά έργα και έργα υποδομών και θέματα φορολόγησης (διπλή φορολόγηση)³⁹. Σήμερα, αυτό αποτυπώνεται στον κύκλο εργασιών που απασχολούν το Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων.

Ονομασία

Η ονομασία της χώρας αποτελεί τον κύριο σκοπό της συμφωνίας. Όπως προβλέπει η 3^η παράγραφος του άρθρου 1:

«Σύμφωνα με τις διαπραγματεύσεις αυτές έχουν γίνει αμοιβαίως αποδεκτά και συμφωνηθεί τα ακόλουθα:

α) Το επίσημο όνομα του Δεύτερου μέρους θα είναι «Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας», το οποίο θα είναι το συνταγματικό όνομα του Δεύτερου Μέρους και θα χρησιμοποιείται *erga omnes*, όπως προβλέπεται στην παρούσα Συμφωνία. Το σύντομο όνομα του Δεύτερου Μέρους θα είναι «Βόρεια Μακεδονία».

Πρώτη επισήμανση είναι ο γεωγραφικός προσδιορισμός και συνακόλουθοι συνειρμοί: εφ' όσον υπάρχει Βόρεια Μακεδονία, η Νότια που ανήκει και από ποιους κατοικείται; Υπάρχει κάπου η Βόρεια και η Νότιος Κορέα και ένας λαός ο οποίος έχει διχοτομηθεί για κάποιους λόγους... Η εμβάθυνση σε λόγους απαιτεί κόπο που συνήθως δεν υπάρχει πρόθεση να επενδυθεί. Για κάποιον που θα θελήσει να ενημερωθεί, η σκοπιανή προπαγάνδα σε βάρος της ιστορίας έχει λειτουργήσει σε τέτοιο βαθμό που ακόμη και σε πανεπιστημιακά ιδρύματα το πλήθος των σκοπιανών συγγραμμάτων ανταγωνίζεται τα

³⁷ (ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, 2019)

³⁸ Συμφωνία των Πρεσπών στην Ελληνική, παράγραφος 8(5) (ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, 2019).

³⁹ CNN GREECE Τετάρτη, 03 Απριλίου 2019 10:28 <https://www.cnn.gr/politiki/story/171523/ta-vimata-elegxoy-efarmogis-tis-symfonias-ton-prespon>

επιστημονικά και υπερισχύουν αριθμητικώς αυτών που πρεσβεύουν τις ελληνικές θέσεις. Η επικινδυνότητα αυτού που συνέβαινε οφείλεται στη δύναμη της επιτυχημένης προπαγάνδας. Κατά τον Καργάκο Σαράντο «Η συγγραφή της ιστορίας δεν είναι απλή καταγραφή της πολιτικής δράσης, είναι πολιτική πράξη. Όμως μία προπαγανδιστική ιστορία είναι πάντα μία κακή πολιτική πράξη, διότι έχει σαν σκοπό τη νόθευση της αλήθειας και την υπηρετήση ευτελών πολιτικών επιδιώξεων. Είναι φυσικό μεταξύ των ιστορικών να υπάρχουν διαφορές θεωρητικής ή μεθοδολογικής υφής. Ανάμεσα όμως στην πραγματική ιστορία και στην προπαγανδιστική ιστορία υπάρχει χάσμα. Κι αποτελεί θαύμα το να μπορέσει κανείς ν' αντικρούσει με επιστημονικό λόγο, δηλαδή με αλήθειες, το προπαγανδιστικό ψεύδος και πιο συγκεκριμένα την εσκεμμένα παραπαιημένη ιστορική πραγματικότητα»⁴⁰ και στον ίδιο τόνο επισημαίνει: «Η προπαγάνδα δεν προωθεί την πολιτική ιστορία, αλλά την πολιτική μυθολογία. Και η μυθολογία είναι πιο πιστευτή από την επιστημονική ιστορία. Αλλά και πιο επικίνδυνη. Διότι όταν η πολιτική μυθολογία περνάει στο χώρο της ιστορίας, εφαρμόζει μία τεχνική που αποκλείει στο νου να συμμετέχει σ' αυτά που διαβάζει. Προσφέρει ευκολοχώνευτα ψέματα»⁴¹.

Δεύτερη επισήμανση, ο γεωγραφικός προσδιορισμός και η «αντοχή στο χρόνο». Ο προβληματισμός τίθεται επί του ότι επί της πρακτικής εφαρμογής, ο γεωγραφικός προσδιορισμός «Βόρεια» συν τω χρόνω θα υποχωρήσει με αποτέλεσμα να μη συνοδεύει το «Μακεδονία». Το «Βόρεια Μακεδονία» θα μετατραπεί σε «Μακεδονία». Στην παραπάνω υπόθεση παράγοντες είναι η επικρατούσα κατάσταση – μέγεθος του έργου (των ημερών της σύναψης της συμφωνίας και σε μεγάλο βαθμό η παρούσα κατάσταση), η επιθυμία των υποκειμένων για πραγματοποίηση και τήρηση των αλλαγών και οι μηχανισμοί επιτήρησης και η αποτελεσματικότητά τους. Αποτελεί γεγονός ότι είναι χρόνια που η χώρα στην διεθνή έντυπη ηλεκτρονική και καθημερινή επικοινωνία σπανιότατα αναφερόταν με όρο διαφορετικό από το «Μακεδονία». Αρκεί κανείς να περιηγηθεί σε ιστοσελίδες, σε άρθρα, σε βιβλία σχετικά με τα Σκόπια. Στελέχη διεθνών οργανισμών, στελέχη του NATO, αξιωματούχοι που υπηρετούσαν στη γειτονική χώρα, επιχειρηματίες, πολίτες του κόσμου και άνθρωποι της καθημερινότητας⁴² ανέφεραν στη γειτονική χώρα ως «Μακεδονία». Ίσως επειδή έτσι είχε αναγνωριστεί από μεγάλο αριθμό χωρών, μεταξύ των οποίων και των χωρών τους, ίσως επειδή ήδη η σύνθετη ονομασία εκ της πρακτικής εφαρμογής απλοποιήθηκε και παρέμεινε σε χρήση το «Μακεδονία». Η συμφωνία μάλλον για την πλειονότητα αυτών των ανθρώπων δεν έχει να αλλάξει τίποτα, πιθανότατα όσοι ακολουθούσαν την πρακτική δεν θα την αλλάξουν. Τι μπορεί να γίνει ώστε να χρησιμοποιείται το όνομα που έχει συμφωνηθεί; Τι πόροι πρέπει να επενδυθούν; Υπάρχει προοπτική; Τίποτε δεν είναι αδύνατο, η απάντηση ίσως βρίσκεται στο συλλογισμό: πως και δεν ονομάζεται στην καθημερινή επικοινωνία η χώρα «Σκόπια» και ονομάζεται «Μακεδονία»; Γιατί έγινε αυτό ενώ όλοι από τα πρώτα χρόνια της εκπαίδευσης διδάσκονται ελληνική ιστορία; Στα σχολεία του κόσμου, δε διδάσκονται ότι οι

⁴⁰ (Καργάκος, 2006 σ. 15)

⁴¹ (Καργάκος, 2006 σ. 16)

⁴² Ο γράφων, για κάθε ομάδα ανθρώπων ανακαλεί συγκεκριμένα περιστατικά, από συνεκπαιδεύσεις στο NATO, από εκπαιδεύσεις του ΟΗΕ, από αναζητήσεις γνώμης ειδικών, από την καθημερινή επικοινωνία με ξένους. Η αναφορά στα Σκόπια γίνονταν με τον όρο Μακεδονία. Σε επισήμανση της λάθος χρήσης όρου, ήταν καταφανές ότι οι συνομιλητές ουδεμία πρόθεση προσβολής είχαν – πλην ελαχίστων περιπτώσεων, αποτελούσε ήδη πρακτική.

Μακεδόνες του Αλέξανδρου ήταν Έλληνες, διέδωσαν τον ελληνικό πολιτισμό, την ελληνική γλώσσα; Τι έκανε ο Τίτο και συνακόλουθα οι Σκοπτιανοί ή τι δεν έκανε η ελληνική πλευρά και πραγματοποιήθηκε ο σφετερισμός του ονόματος;

Τρίτη επισήμανση, η τήρηση της συμφωνίας σε σχέση με το όνομα στα όρια των δύο χωρών κυρίως από το δημόσιο τομέα. Στα τριάντα χρόνια της διαφωνίας με την Ελλάδα, το «Δημοκρατία της Μακεδονίας» και το «Μακεδονία» είναι καταγεγραμμένο σε μυριάδες έγγραφα της κρατικής και επιχειρηματικής γραφειοκρατίας, σε έντυπα της εκπαίδευσης, στην ενημέρωση, στην έντυπη καθημερινότητα και το πιο δυσεπίλυτο, είναι εντυπωμένο στη συνείδηση μεγάλου μέρους του πληθυσμού και έχει αποκτήσει βασικά χαρακτηριστικά πηγαίας αλήθειας, η ονομασία με αλυτρωτικές προεκτάσεις έγινε βιωματική εμπειρία της λαϊκής ψυχής ώστε να θεωρείται φρόνημα και πίστη. Δεν είναι εύκολο να αντικατασταθεί η εντυπωθείσα με την συμφωνηθείσα ονομασία. Η αντικατάσταση στα έντυπα μάλλον θα θέλει το χρόνο της, όμως από ικανή μερίδα σκοπτιανών πολιτών και δημοσίων λειτουργών δεν είναι επιθυμητό. Η μερική τήρηση της συμφωνίας εντοπίζεται και σε ιστοσελίδες του επίσημου σκοπτιανού Κράτους. Ο ακόλουθος σύνδεσμος http://morm.gov.mk/?page_id=1960&lang=en βρίσκεται στο κάτω μέρος της επίσημης ιστοσελίδας του Υπουργείου Άμυνας και έχει την επικεφαλίδα “Road to NATO”. Ο παρακάτω σχολιασμός δεν έχει σκοπό την περιπτωσιολογική εξέταση αλλά παράλληλο συλλογισμό σε ανάλογες περιπτώσεις. Στην πρώτη σειρά αναφέρεται το “Republic of North Macedonia” με το γεωγραφικό προσδιορισμό να απουσιάζει από το υπόλοιπο κείμενο, πλην σημείων που αναφέρονται χρονολογικά στα μετά της Συμφωνίας των Πρεσπών. Το «θα χρησιμοποιείται erga omnes», το «έναντι όλων» δε απαιτεί την αλλαγή σε όλο το κείμενο; Επιπλέον, στην παράγραφο 1(7) της συμφωνίας προβλέπεται «Από τη θέση σε ισχύ της παρούσας Συμφωνίας και με την επιφύλαξη των διατάξεων του Άρθρου 1 (9) και (10), οι όροι «Μακεδονία», «Δημοκρατία της Μακεδονίας», «ΠΓΔ της Μακεδονίας», «ΠΓΔ Μακεδονίας» σε μεταφρασμένη ή αμετάφραστη εκδοχή, καθώς και το προσωπικό όνομα «η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας» και το ακρωνύμιο «πΓΔΜ» θα σταματήσουν να χρησιμοποιούνται για να αναφέρονται στο δεύτερο Μέρος σε οποιοδήποτε επίσημο πλαίσιο», το να παραμένουν σε ιστοσελίδες ενώ είναι δυνατή και εύκολη η αντικατάσταση όρων, με ποιο επιχείρημα μπορεί να υποστηριχθεί; Θα μπορούσε να τεθεί θέμα μη αναδρομικότητας της συνθήκης⁴³; «Εκτός από την περίπτωση όπου προκύπτει από τη συνθήκη ή κατ’ άλλο τρόπο διαφορετική πρόθεση, οι διατάξεις συνθήκης δεν δεσμεύουν ένα μέρος σχετικά με την πράξη ή γεγονός προγενέστερο της ημερομηνίας θέσεως σε ισχύ της συνθήκης αυτής όσον αφορά το μέρος αυτό ή σχετικά με κατάσταση που είχε πάψει να υπάρχει την ημερομηνία αυτή», δηλαδή όταν θα γραφτεί σήμερα ένα ιστορικό άρθρο για το 2016, το όνομα της χώρας θα είναι «πΓΔΜ» ή «Δημοκρατία της Μακεδονίας» διότι αναφέρεται σε περίοδο προ της ισχύος της συνθήκης; Ο υπεύθυνος της ιστοσελίδας άλλαξε μέρος, η παράτυπη εγγραφή όμως κείται σε ικανό τμήμα της σελίδας καθιστώντας ασθενή επιχειρήματα περί αβελτηρίας και ενισχύοντας άλλα αντίρροπα, περί εξυπηρέτησης τινός σκοπού. Πολλά τα συμπεράσματα που εξάγονται όσα και τα πιθανά σενάρια που εξηγούν το παράτυπο όνομα των Σκοπίων στο κείμενο. Στην ουσία, αποδεικνύεται ότι η

---

⁴³ άρθρο 28 (Σύμβαση της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών Μεταξύ Κρατών και Διεθνών Οργανισμών ή Μεταξύ Διεθνών Οργανισμών, 1969) επικυρωμένη ως Νόμος 1981/1991.

εφαρμογή της αλλαγής της ονομασίας απαιτεί μηχανισμούς επιμελείς, επίμονους και καλά πληροφορημένους. Δεν θα πρέπει να επιτρέπεται η παραμικρή απόκλιση όταν εντοπίζεται. Το ακόλουθο παράδειγμα παρουσιάστηκε από τον ελληνικό τύπο και καταδεικνύει την ασυντόνιστη δράση και ίσως αποκαλύπτει απουσία κουλτούρας στην εφαρμογή της εξωτερικής πολιτικής από μέρους της Ελλάδας.

Στην παράγραφο 1(3)ε της συμφωνίας, σημειώνεται [Οι κωδικοί χώρας για τις πινακίδες αυτοκινήτων του Δεύτερου Μέρους θα είναι NM ή NMK. Για όλους τους άλλους σκοπούς, κωδικοί χώρας παραμένουν οι MK και MDK, όπως επισήμως αποδόθηκαν από τον Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης («ΔΟΤ»)]. Το καλοκαίρι του 2020 στο προς υπογραφή κείμενο του σχεδίου αμυντικής συνεργασίας, η σκοπιανή πλευρά ζήτησε μεταξύ άλλων την αλλαγή συντομογραφιών της ονομασίας της χώρας τους που είχαν αναγραφεί ως RNM (συντομογραφία του Republic of North Macedonia) σε MKD. Σε προηγούμενη επίσημη αλληλογραφία, όπως και στο αντίστοιχο έγγραφο του 2019, είχε χρησιμοποιηθεί με τη σύμφωνη γνώμη των Σκοπίων η συντομογραφία RNM. Έχοντας αυτό υπ' όψη του ο Έλληνας ακόλουθος άμυνας, αντιμέτωπος με την αλλαγή στάσης της σκοπιανής πλευράς ζήτησε οδηγίες για το θέμα. Ο πρεσβευτής της Ελλάδας στα Σκόπια σε επικοινωνία του με την κεντρική υπηρεσία του Υπουργείου Εξωτερικών τόνισε ότι τα επιχειρήματα της ελληνικής πλευράς για ευρεία χρήση διαφορετικών συντομογραφιών από αυτές που προβλέπει η συμφωνία, δεν αντιμετωπίζονται ευνοϊκά από την ΕΕ και το ΝΑΤΟ⁴⁴. Η συντομογραφία λοιπόν, στη συμφωνία, αναφέρεται σε δίχως γεωγραφικό προσδιορισμό «Μακεδονία», κάτι που είναι δύσκολο από ότι φαίνεται στην πράξη να εφαρμοστεί δίχως περιστατικά διαφωνιών τουλάχιστον στην πρώτη – μετά την υπογραφή – φάση που διανύουμε. Η κατά περίπτωση εφαρμογή των συμφωνηθέντων πρέπει να αποφεύγεται. Εξ' αρχής δεν θα έπρεπε να χρησιμοποιηθούν σε έγγραφα διαφορετικές συντομογραφίες εκτός και εάν αποτελούν σχεδιασμένη τακτική η οποία έχει ως σκοπό την αμφισβήτηση των όσων συνυπογράφησαν και η εφαρμοζόμενη τέτοια τακτική συνοδεύεται από αποφασιστικότητα εφαρμογής πόρων και μέσων προκειμένου να επιτευχθεί ο σκοπός.

Στα παραπάνω περιστατικά μπορούμε να προσθέσουμε περιπτώσεις ασυνέπειας στις οποίες πρωταγωνιστές ήταν και οι ηγέτες των χωρών. Στις 13 Νοε 2019 σε εκδήλωση - συνέδριο Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης (ΜΚΟ) με την επωνυμία “Macedonia 2025” παρέστη ο Πρωθυπουργός της χώρας. Το Δεκ 2020 στην αντίστοιχη (διαδικτυακή αυτή τη φορά λόγω πανδημίας) διοργάνωση, της ίδιας οργάνωσης παρέστη ο Πρόεδρος της χώρας Στέβο Πεντάρφσκι⁴⁵. Σε καμία από τις αναρτήσεις της ΜΚΟ δεν υπάρχει γεωγραφική αναφορά στο “Macedonia” και δε φαίνεται η διαφορά σε όσα καθορίζουν τα κείμενα που οι ίδιοι υπέγραψαν να αποτέλεσε εμπόδιο για τη συμμετοχή σε εκδηλώσεις της οργάνωσης. Από την άλλη πλευρά, η προώθηση και κατάθεση στην EUIPO εμπορικού συλλογικού⁴⁶

⁴⁴ (Πολλάτος, 2020)

⁴⁵ 3 Δεκ 2020 από το διαδικτυακό χώρο στη facebook της ΜΚΟ “Macedonia 2025” https://24info.mk/пендаровски-на-самитот-македонија-2025/?fbclid=IwAR1c2IM9vHxNINGoJ2RhMOhywOz7w6-plxWFAY6p_uDIYVcA1VgRuyk54Wl

⁴⁶ Το εμπορικό σήμα φιλοδοξεί να χρησιμοποιηθεί για τη σήμανση του συνόλου των παραγόμενων υπηρεσιών και προϊόντων στις περιοχές της ελληνικής Μακεδονίας.

σήματος δίχως να τεθεί στην καθορισθείσα με τη συμφωνία επιτροπή, θεωρήθηκε πρόκληση.

Προκλήσεις στην Εκπαίδευση

Προτεραιότητα για την ελληνική πλευρά ήταν η συγκρότηση και ενεργοποίηση της διεπιστημονικής επιτροπής που θα ασχολούνταν με τα εκπαιδευσης σύμφωνα με την παράγραφο 8 (5) της συμφωνίας. Ήταν σαφές ότι απαλοιφή αλυτρωτικών αναφορών στα σχολικά βιβλία έπρεπε να ολοκληρωθεί πριν ξεκινήσει η επόμενη σχολική χρονιά. Το έργο στόχευε σε τρεις κατευθύνσεις. Έπρεπε να εκδοθούν οδηγίες στους εκπαιδευτικούς μέσω αναλυτικών προγραμμάτων του Υπουργείου Παιδείας ώστε να μη διδάσκεται ύλη με αναθεωρητικό και αλυτρωτικό περιεχόμενο. Παράλληλα, ήταν αναγκαίο να εξαλειφθούν όλες οι σχετιζόμενες αναφορές και εικόνες που προπαγανδίζουν την προέλευση των σλάβων της Μακεδονίας από τον αρχαίο πολιτισμό των Δωριέων Μακεδόνων, είχαν υιοθετηθεί εξυπηρετώντας πολιτικές σκοπιμότητες. Θα αφαιρούνταν λοιπόν, κάθε εικόνα, σύμβολο, σχέδιο ή φωτογραφία με διαστρεβλωμένες αναφορές στην αρχαία ελληνική ιστορία και φιλοσοφία, τον Αλέξανδρο τον Μέγα, τον Φίλιππο Β', τον Αριστοτέλη, την Θεσσαλονίκη, την Πέλλα. Τρίτο σκέλος της επιτροπής ήταν η απομάκρυνση χαρτών με αναθεωρητικό και αλυτρωτικό της «Μεγάλης Μακεδονίας», περιεχόμενο όπου αποτυπώνονταν οπτικά οι διδαχές και τα εκπαιδευτικά συγγράμματα.

Εμπορικά Σήματα

Από τα πρώτα ζητήματα που προέκυψαν όπως είχε προβλεφθεί ήταν οι επωνυμίες των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών. Για την κατοχύρωση εμπορικών σημάτων, η ΕΕ ταυτίζεται με το Πρωτόκολλο της Μαδρίτης⁴⁷ και διαθέτει αντίστοιχη υπηρεσία, το European Union Intellectual Property Office (EUIPO). Το πρωτόκολλο της Μαδρίτης διαχειρίζεται το Διεθνές Γραφείο του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (ΠΟΔΙ⁴⁸). Τα δύο γραφεία συνδέονται μεταξύ τους. Στις 14 Νοε 2019 ⁴⁹ παρουσιάστηκε στη Θεσσαλονίκη παρουσία του Πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Μητσοτάκη, κατόπιν πρωτοβουλίας του Συνδέσμου Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος (ΣΕΒΕ) εμπορικό σήμα για τα μακεδονικά προϊόντα και υπηρεσίες. Πρόκειται για άσπρα γράμματα σε μπλε φόντο, ενώ το κεφαλαίο «M» συνοδεύεται από τη φράση «Macedonia the GReat» από τον Μέγα Αλέξανδρο και το «GR» από το «GReat» είναι με έντονα

---

⁴⁷ Το πρωτόκολλο της Μαδρίτης για τη διεθνή καταχώριση σημάτων είναι συνθήκη την οποία διαχειρίζεται το Διεθνές Γραφείο του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (WIPO - ΠΟΔΙ) στη Γενεύη. Τέθηκε σε εφαρμογή τον Απρίλιο του 1996 και έκτοτε έχει κυρωθεί από πολλές χώρες παγκοσμίως, συμπεριλαμβανομένων των περισσότερων ευρωπαϊκών χωρών, των ΗΠΑ, της Ιαπωνίας, της Αυστραλίας, της Κίνας, της Ρωσίας και, από τον Οκτώβριο του 2004, της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).

⁴⁸ World Intellectual Property Organization (WIPO).

⁴⁹ Η πηγή που καθορίστηκε δεν είναι έγκυρη.

γράμματα για να παραπέμπουν στην Ελλάδα. Στο λογότυπο για τον όρο Macedonia έναντι του Makedonia καθώς το πρώτο υπερτερούσε συντριπτικά στις αναζητήσεις στο διαδίκτυο. Το λογότυπο έλαβε την τελική του μορφή έχοντας ενσωματώσει παρατηρήσεις φορέων και του Υπουργείου Εξωτερικών. Όπως δήλωσε ο Έλληνας Πρωθυπουργός⁵⁰ σκοπός του σήματος είναι η διάκριση προϊόντων και υπηρεσιών που παράγονται στην ελληνική επικράτεια με σκοπό να αντιμετωπιστούν αρνητικές συνέπειες της Συμφωνίας των Πρεσπών. Με βάση δημοσιεύματα του ελληνικού τύπου των ημερών, από τη σκοπιανή πλευρά θεωρήθηκε προκλητικό καθώς δεν είχε προηγηθεί κάποια ενημέρωση με αποτέλεσμα την υπονόμηση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Λίγες ημέρες αργότερα, ο Ζόραν Ζάεφ σχετικά με το σήμα, δήλωνε «σαφώς, η αυτόνομη επισήμανση του δικού της εμβλήματος μιας περιοχής δεν είναι αντίθετη με τη Συνθήκη των Πρεσπών, αλλά είναι απαραίτητο να καθοριστούν βιώσιμες νομικές λύσεις μέσω της διεθνούς επιτροπής». Η Συμφωνία προς τούτο, προβλέπει στην παράγραφο 1(3)(θ): «Σε σχέση με τα προαναφερόμενα όνομα και ορολογίες στις εμπορικές ονομασίες τα εμπορικά σήματα και τις επωνυμίες, τα Μέρη συμφωνούν να υποστηρίξουν και να ενθαρρύνουν τις επιχειρηματικές κοινότητές τους να θεσμοθετήσουν έναν ειλικρινή, δομημένο και με καλή πίστη διάλογο, στο πλαίσιο του οποίου θα επιδιώξουν και θα επιτύχουν αμοιβαίως αποδεκτές λύσεις στα θέματα που πηγάζουν από τις εμπορικές ονομασίες, τα εμπορικά σήματα και τις επωνυμίες και όλα τα σχετικά ζητήματα σε διμερές και διεθνές επίπεδο. Για την υλοποίηση των προαναφερόμενων διατάξεων, θα δημιουργηθεί μία διεθνής ομάδα ειδικών η οποία θα αποτελείται από εκπροσώπους των δύο Κρατών στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης («ΕΕ») με την κατάλληλη συμβολή των Ηνωμένων Εθνών και του ΔΟΤ. Αυτή η ομάδα ειδικών θα συγκροτηθεί εντός του 2019 και θα ολοκληρώσει τις εργασίες της εντός τριών ετών».

Στον απόηχο των παραπάνω γεγονότων, στις 26 Νοε 2019 οι ΥΠΕΞ της Ελλάδας και των Σκοπίων δήλωσαν ότι θα προχωρήσουν στη σύσταση επιτροπής εμπειρογνομόνων για τα εμπορικά σήματα και μεικτής διεπιστημονικής επιτροπής για τα ιστορικά και εκπαιδευτικά θέματα.⁵¹

Σήμερα, το εμπορικό σήμα δεν έχει κατοχυρωθεί⁵² καθώς εκκρεμεί διευθέτηση ένστασης ή «ανακοπή»⁵³. Η αίτηση ασκήθηκε στις 19 Μαΐ 2020 από την Kozuncanka Doo, εταιρία παραγωγής αναψυκτικών (κύκλος εργασιών 2018

---

⁵⁰ Κυριάκος Μητσοτάκης 14 Νοε 2019: «Είχα δεσμευτεί ότι θα αντιμετωπίσουμε τις αρνητικές συνέπειες της Συμφωνίας των Πρεσπών υποστηρίζοντας τους επαγγελματικούς φορείς της Βορείου Ελλάδος, ώστε να κατοχυρώσουμε μία ενιαία συλλογική ταυτότητα η οποία θα ξεχωρίζει τα προϊόντα τα οποία θα παράγονται από εδώ και στο εξής στη μακεδονική γη. Και πιστεύω ότι αυτό το καλαίσθητο σήμα παρουσιάζεται σήμερα και το οποίο και άμεσα θα κατατεθεί στο Ευρωπαϊκό Γραφείο επιτυγχάνει αυτό το σκοπό» **Η πηγή που καθορίστηκε δεν είναι έγκυρη.** <https://www.in.gr/2019/11/14/greece/macedonia-great-ayto-einai-sima-gia-ta-makedonika-proionta/>.

⁵¹ **Η πηγή που καθορίστηκε δεν είναι έγκυρη.**

⁵² 26 Ιουν 2020 Ο ΣΕΒΕ στην 45^η τακτική γενική συνέλευση του συνδέσμου, έκανε αναφορά για την προώθηση του συλλογικού σήματος, η προώθηση του οποίου θα αποτελέσει προτεραιότητα για το προσεχές διάστημα **Η πηγή που καθορίστηκε δεν είναι έγκυρη.**

⁵³ Η κατάσταση της καταχώρησης είναι «ΖΩΝΤΑΝΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΙΤΗΣΗΣ/Εκκρεμεί ανακοπή. Η εκκρεμούσα αίτηση σήματος εξετάστηκε από το Γραφείο και δημοσιεύθηκε για άσκηση ανακοπής· μία ή περισσότερες ανακοπές έχουν ασκηθεί αλλά δεν έχει ακόμη εκδοθεί απόφαση» Πληροφορίες στο σύνδεσμο με στοιχεία εύρεσης στη μηχανή αναζήτησης της ιστοσελίδας "Macedonia" <https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/madrid-protocol>

13,99 εκ. δολάρια, απασχολεί 144 εργαζόμενους με έδρα το Kavadarci) δια μέσω της IP Consulting με έδρα τη Σόφια της Βουλγαρίας. Η ανακοπή αφορά στις ομάδες προϊόντων 1 (λιπάσματα, ρητίνες κ.λπ.), 16 (έντυπο υλικό , σακούλες και υλικά συσκευασίας κ.λπ.), 29 (εδώδιμα έλαια κ.λπ.), 30 (επεξεργασμένα δημητριακά, γλυκαντικά, παγωτά, παράγωγα μελιού κ.λπ.), 31 (γεωργικά, δασικά κ.α. προϊόντα), 32 (μη αλκοολούχα σκευάσματα ζύθος και ζυθοποιία), 33 (οίνος και αποστάγματα με γεωγραφική επισήμανση “...of Macedonia”), 34 (προϊόντα καπνού κ.λπ.), 35 (διαφήμιση), 30 (μεταφορές συσκευασία και αποθήκευση προϊόντων), 40 (διαχείριση τροφίμων, παραγωγή ενέργειας κ.λπ.)⁵⁴. Από τις 38 ομάδες υπηρεσιών και προϊόντων έχει υποβληθεί ένσταση που αφορά 11 από αυτές. Παρακάτω παρατίθεται το κατατεθέν συλλογικό σήμα όπως εμφανίζεται στην ιστοσελίδα του EUIPO.

Trade mark information		Owner information	
Trade mark number	018153874	Owner ID number	1046883
Type	Figurative	Owner name	ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΞΑΓΩΓΕΩΝ Σωματείο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα
Filing date	18/11/2019	Representative information	
Registration date		Representative ID num...	94869
Nice Classification	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 39, 40, 41, 42, 43, 44	Representative name	Ευστάθιος Κουτσόχίνας
Trade mark status	Application opposed	Last publication	24/03/2020 A.1
Basis	EUTM		
Reference			

Εικόνα 1: Κατατεθέν Εμπορικό Σήμα στον EUIPO Πηγή: EUIPO

Επίδραση στα Εκκλησιαστικά Ζητήματα

Στην Βαλκανική ασκούσαν τρεις κύριες θρησκείες, το Ισλάμ, ο Ορθόδοξος Χριστιανισμός και ο Καθολικός Χριστιανισμός. Το Ισλάμ ήταν η επίσημη θρησκεία του Χαλιφάτου – Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ο Ορθόδοξος Χριστιανισμός ήταν η θρησκεία των υπόδουλων Ελλήνων, Αρμενίων, Σέρβων, Βουλγάρων, και άλλων πληθυσμών υπό τον Οικουμενικό Πατριάρχη. Ο Καθολικός Χριστιανισμός ασκούσαν από πληθυσμούς οι οποίοι άλλαξαν δόγμα μεταστρεφόμενοι από την Ορθοδοξία⁵⁵. Η Ρωσία με τη συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (1774)⁵⁶ επιτυγχάνει να διεισδύσει στα εσωτερικά πράγματα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και διεκδικεί την προστασία των

⁵⁴ Ιστοσελίδα της EUIPO λεπτομέρειες για το συλλογικό σήμα “Macedonia the Great” <https://euipo.europa.eu/eSearch/#details/trademarks/018153874>

⁵⁵ Η δογματική μεταστροφή συντελέστηκε υπό τεχνασμάτων του Βατικανού το οποίο εκμεταλλεύομενο την έλλειψη βαθύτερης γνώσης και θρησκευτικής παιδείας, μμούμενο μέρος του τυπικού του Ορθόδοξου Κλήρου, επέτυχε την διάχυση του Καθολικισμού σε Ορθόδοξους πληθυσμούς.

⁵⁶ Τερματίζεται ο πρώτος ρωσοτουρκικός πόλεμος (1768-1774).

Ορθοδόξων πληθυσμών⁵⁷. Ο εθνικισμός του 18^{ου} αι. δεν άφησε ανεπηρέαστη την Οικουμενικότητα του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Ουσιαστικά κάθε δρων που έως τότε δεν είχε προς τούτο ενεργήσει, επεδίωξε αυτοκέφαλη Διοικητικά Εκκλησία⁵⁸, η βουλγαρική είναι μία εξ αυτών. Για το Κράτος των Σκοπίων και την Εκκλησία του, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν όσα διαδραματίζονται στο χώρο κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής και μετέπειτα.

Στις 6 Απρ 1941 οι δυνάμεις του Άξονα εισέβαλαν και διαμέλισαν το Βασίλειο της Γιουγκοσλαβίας. Η επικράτεια των Μητρόπολη Σκοπίων, Ζλετόβου – Στρωμνίσης και η Επισκοπή Αχρίδας – Βιτωλίων τέθηκαν υπό βουλγαρική διοίκηση. Εκκλησιαστικά οι παραπάνω Εκκλησίες τέθηκαν υπό τη Βουλγαρική Εξαρχία, έτι σχισματική από το 1872⁵⁹. Οι μέχρι τότε Σέρβοι ιεράρχες της τοπικής Εκκλησίας αντικαταστάθηκαν από Βούλγαρους αρχιερείς είτε εκτοπίστηκαν (Επίσκοπος Αχρίδος Νικόλαος Βελιμίροβιτς ανακηρυχθείς Άγιος από τη Σερβική Εκκλησία το 2003, βρέθηκε στο στρατόπεδο συγκεντρώσεως Νταχάου μαζί με τον Πατριάρχη των Σέρβων Γαβριήλ Ντότζιτς)⁶⁰. Το καθεστώς που δημιουργήθηκε υπό την εξαρχηκή εξουσία παρέμεινε και μετά το 1944 καθώς αν και αποχώρησαν οι γερμανικές και βουλγαρικές δυνάμεις, το ακόλουθο καθεστώς του Τίτο και το Κομμουνιστικό Κόμμα Γιουγκοσλαβίας (ΚΚΓ) δεν επέτρεψαν στους προηγούμενους ιεράρχες να επιστρέψουν στις θέσεις τους⁶¹. Η συντήρηση του καθεστώτος αποσκοπούσε στον πλήρη έλεγχο από τους Γιουγκοσλάβους αυτή τη φορά έναντι όσων είχαν βουλγαρική αυτοσυνειδησία οι οποίοι έπρεπε να αφομοιωθούν τεχνητά από την επινοηθείσα «Μακεδονική» εθνότητα. Η σχισματική Εκκλησία της Μακεδονίας δημιουργήθηκε τον Μάρτιο του 1945. Συνήλθε κληρικολαϊκή συνέλευση κατά την οποία εκδόθηκε ψήφισμα «να ιδρυθεί Αρχιεπισκοπή Αχρίδος ως Μακεδονική Αυτόνομη Εκκλησία, η οποία δεν θα είναι υποταγμένη σε καμία τοπική Ορθόδοξη Εκκλησία. Η Εκκλησία θα έχει εθνικούς επισκόπους και εθνικό κλήρο, οι οποίοι θα διαφυλάξουν την ιδιαιτερότητα του μακεδονικού λαού να παραμείνει στη δική του Εκκλησία»⁶². Είναι πλέον οι Βούλγαροι ιεράρχες που σταδιακά αντικαθίστανται από συμπράξαντες Σλάβους «Μακεδόνας» και έως τη δεκαετία του '50 είχαν αναλάβει τον πλήρη έλεγχο της τοπικής Ορθόδοξης Εκκλησίας της Νότιας Σερβίας⁶³. Έχοντας εδραιώσει την κυριαρχία τους, θα διεκδικήσουν την ανεξαρτησία τους από το Πατριαρχείο Σερβίας, αρχικά συστήνοντας αυτόνομη

---

⁵⁷ "Most far-reaching, however, was a religious stipulation that accorded to Russia the privilege of representing, within the Ottoman Empire, the Greek Orthodox Christians in Moldavia and Walachia (which were to be returned to Turkey) and in the Aegean Islands. Later, Russia freely interpreted and employed this provision to support its claims to a protectorate over the Greek Orthodox Christians anywhere in the Ottoman Empire" Πηγή: <https://www.britannica.com/event/Treaty-of-Kucuk-Kaynarca> .

⁵⁸ Μείζονες εκκλησιαστικές Διοικήσεις: Πρεσβυγενή Πατριαρχία Κωνσταντινουπόλεως, Αλεξάνδρειας, Αντιόχειας και Ιεροσολύμων, τα νεότερα Ρωσίας, Σερβίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας και Γεωργίας. Αυτοκέφαλες Εκκλησίες της Κύπρου, της Ελλάδος, της Πολωνίας, της Αλβανίας, της Τσεχίας και Σλοβακίας και η νεοπαγής Εκκλησία της Ουκρανίας. <https://ec-patr.org/arxiki/presvygeni-patriarxeia/>, <https://ec-patr.org/neotera-patriarxeia/>, <https://ec-patr.org/aytokefales-ekklisies/>

⁵⁹ Το Οικουμενικό Πατριαρχείο ήρε το βουλγαρικό σχίσμα στις αρχές του 1945

⁶⁰ (Ανδρέοπουλος, 2018 σσ. 51-52)

⁶¹ (Γόνης, 2001 σ. 265)

⁶² (Αντωνιάδου, 2008).

⁶³ (Ανδρέοπουλος, 2019)

και στη συνέχεια αυτοκέφαλη εκκλησιαστική δομή του οποίου τη βάση θα διαμορφώνει εθνοφυλετικό κριτήριο η επίπλαστη «Μακεδονική» ταυτότητα. Πρόκειται για το εκκλησιαστικό πρόβλημα των Σκοπίων, το οποίο ανακύπτει το 1945, αποκορυφώνεται το 1967 και βαίνει άλυτο έως τις ημέρες μας⁶⁴

Το 1968 η Μακεδονική Ορθόδοξη Εκκλησία (ΜΟΕ) κηρύσσεται σχισματική από τη σερβική Εκκλησία και ακολουθώντας από τις υπόλοιπες ορθόδοξες Εκκλησίες.

Μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας το 1991 και την ανεξαρτητοποίηση των Σκοπίων, η εκκλησιαστική σχισματική ηγεσία αρχίζει να διεκδικεί αναγνώριση από τις υπόλοιπες Ορθόδοξες Εκκλησίες. Από το 1998 άρχισε να προσεγγίζει το Πατριαρχείο Σερβίας και κυρίως το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Το 2000 αρχίζει επισήμως ο διάλογος με το Πατριαρχείο Σερβίας, η εμμονή όμως περί αυτοκεφαλίας οδήγησε σε ρήξη και τον Ιανουάριο του 2001 σταμάτησε κάθε προσπάθεια διαπραγματεύσεως. Τον Μάιο του 2002 στην πόλη Νις της Σερβίας εκπρόσωποι των δύο πλευρών υπογράφουν προσχέδιο στο οποίο η Εκκλησία των Σκοπίων ονομάζεται «Αρχιεπισκοπή Αχρίδος» με έδρα στα Σκόπια και ευρεία αυτονομία. Παρά τις προοπτικές λύσης στο ζήτημα, η προσπάθεια προσέκρουσε στην πρόθεση αναγνώρισης της Σκοπιανής Εκκλησίας ως «Μακεδονικής»⁶⁵. Ένας εκ των Μητροπολιτών, ο Βελεσών και Παραβαρδαρίου Ιωάννης επανέφερε τη Μητρόπολή του στους κόλπους του Πατριαρχείου Σερβίας. Η σχισματική εκκλησία τον καθαίρεσε, το Πατριαρχείο Σερβίας τον όρισε Τοποτηρητή Αρχιεπίσκοπο Αχρίδος και Μητροπολίτη Σκοπίων και το 2003 χειροτονήθηκαν άλλοι δύο επίσκοποι Πολόγου και Κουμανόβου και της Επισκοπής Μοναστηρίου ώστε να συγκροτείται Ιερά Σύνοδος⁶⁶.

Το Νοέμβριο του 2017 η σχισματική ηγεσία της ΜΟΕ υπό της ιδιότητας του «Αρχιεπισκόπου Μακεδονίας» με επιστολή προς το Πατριαρχείο Βουλγαρίας αιτήθηκε την υπαγωγή στη Βουλγαρική Εκκλησία. Το Πατριαρχείο Βουλγαρίας έκανε δεκτό το αίτημα παραβαίνοντας την κανονικότητα και εγείροντας την αντίδραση του Οικουμενικού Πατριαρχείου το οποίο κατήγγειλε την πρακτική.

Η συνθήκη των Πρεσπών δημιουργεί νέα δεδομένα για την σχισματική Ορθόδοξη Εκκλησία των Σκοπίων. Το Σεπτέμβριο του 2020, χρησιμοποιούνται πολιτικά μέσα για την προώθηση του αιτήματος αναγνώρισης. Ο Πρωθυπουργός των Σκοπίων Ζόραν Ζάεφ, απέστειλε επιστολή προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη, (προηγήθηκε και επιστολή αντίστοιχου περιεχομένου του Προέδρου της Δημοκρατίας Στέβο Πεντάροφσκι), στην οποία αναφέρεται στη συνάντηση που είχαν στο Φανάρι τον Ιανουάριο του ίδιου χρόνου κατά την οποία ζήτησε υποστήριξη και συνδρομή προκειμένου η αυτοαποκαλούμενη «Μακεδονική Ορθόδοξη Εκκλησία – Αρχιεπισκοπή Αχρίδας» να αναγνωρισθεί αυτοκέφαλη εκκλησία και να γίνει αποδεκτή από τις ορθόδοξες εκκλησίες του κόσμου⁶⁷. Για τη Σερβία, εκ της οποίας αποσχίσθηκε η σκοπιανή εκκλησία, δεν θεωρούνται δόκιμες πολιτικές παρεμβάσεις σε διαδικασίες για τις οποίες υφίστανται εκκλησιαστικοί κανόνες. Το σερβικό Πατριαρχείο αναγνωρίζει την Αρχιεπισκοπή Αχρίδας ως κανονική εκκλησία υπό τη δικαιοδοσία του. Όπως

---

⁶⁴ (Ανδρέopoulos, 2019 σ. 3)

⁶⁵ (Ανδρέopoulos, 2019 σ. 10)

⁶⁶ (Ανδρέopoulos, 2019)

⁶⁷ (ΑΜΕ ΜΠΕ, 2020)

έχει ήδη αναφερθεί, από το 2002 έχει προτείνει ευρεία αυτονομία όχι όμως και αυτοκέφαλο, με ονομασία «Αρχιεπισκοπή Αχρίδας».

Για την σχισματική Εκκλησία, κατά την προσπάθειά της να επανέλθει στην κανονικότητα οφείλει να σεβαστεί τους εκκλησιαστικούς κανόνες και είτε θα αποδεχθεί τα του προσχεδίου της Νις του 2002, είτε θα αιτηθεί την επίλυση του ζητήματός της από το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Ως «θεματοφύλακας του Μακεδονισμού», θα πρέπει να βρει τρόπο να δώσει εξηγήσεις στο «Μακεδονικό» ποίμνιο και αυτό ίσως καθυστερήσει την όποια διαδικασία επίλυσης. Ο χρόνος βέβαια δεν είναι άφθονος καθώς ενώ πολλά μεταλλάσσονται, η αδυναμία προσαρμογής θα είναι ζημιογόνα.

Βουλγαρία και Σκόπια

Για τη Βουλγαρία το κράτος των Σκοπίων αποτελεί χώρο συμφερόντων, ενόσω υφίσταται φυλετική και γλωσσική συγγένεια και ιστορικοί δεσμοί⁶⁸. Η Βουλγαρία αναγνώρισε άμεσα το νεοπαγές Κράτος με την ονομασία «Δημοκρατία της Μακεδονίας» αλλά δεν αναγνωρίζει «μακεδονικό έθνος» και «μακεδονική γλώσσα» καθώς για αυτήν αποτελούν στοιχεία του βουλγαρικού Έθνους.

Οι διαφορές των δύο χωρών εντοπίζονται στην ιστορία, στα δικαιώματα των μειονοτήτων, στη γλώσσα και στην εθνικότητα προσώπων του 19^{ου} αιώνα τα οποία εξεγέρθηκαν και αγωνίστηκαν κατά τον απελευθερωτικό αγώνα εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Πιο συγκεκριμένα, Οι δύο λαοί έχουν κοινή ιστορική πορεία έως τη στιγμή που ο γεωγραφικός χώρος της Μακεδονίας οριοθετήθηκε με το πέρας του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου μεταξύ Ελλάδας Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας. Τα Σκόπια στην προσπάθεια να υποστηρίξουν το αφήγημα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας οικειοποιήθηκαν πρόσωπα τα οποία έδρασαν εναντίον της Οθωμανικής Διοίκησης ανάγοντας τις ενέργειές τους σε αγώνα για απελευθέρωση του «Μακεδονικού λαού» και της «Μακεδονίας». Ιδιαίτερα τιμάται ο Γκότσε Ντέλτεβ (1872-1903), ο οποίος ήταν ο επιφανέστερος ηγέτης της επαναστατικής οργάνωσης ΕΜΕΟ (ή VMRO). Η προσωπικότητά του τιμάται ως εθνικού ήρωα και από τη Βουλγαρία. Η σημασία της δράσης της VMRO είναι μεγάλη και για τις δύο χώρες, το αντιπολιτευόμενα εθνικιστικά κόμματα και στις δύο χώρες VMRO-DPMNE του Γκρούεφски στα Σκόπια και VMRO του Καρακατσάνοβ στη Βουλγαρία θεωρούνται συνεχιστές (ο καθείς από την οπτική του), της επαναστατικής οργάνωσης του 18^{ου} αιώνα. Όσον αφορά στις ιστορικές επετείους, και στις δύο χώρες εορτάζονται την 2 Αυγούστου την εξέγερση του «Ήλιντεν» και στις 24 Μαΐου η μνήμη των Αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου.

Στο πεδίο που αφορά στα δικαιώματα των μειονοτήτων, η βουλγαρική πλευρά επισημαίνει την αντιβουλγαρική πρακτική που προωθήθηκε στα Σκόπια από τα μέσα, τον κινηματογράφο, την λογοτεχνία, την ιστορία και γεωγραφικές αποτυπώσεις. Οι πολίτες των Σκοπίων οι οποίοι δήλωναν την βουλγαρική τους ταυτότητα βίωναν διακρίσεις (αποκλεισμό από την εργασία, εκφοβισμό, ανακρίσεις από την αστυνομία). Προβοκατόρικα σχέδια όπως το

---

⁶⁸ Και τα δύο Κράτη διεκδικούν ιστορικά γεγονότα, την εξέγερση του Ήλιντεν και Γκότσε Ντέλτσεφ.

“Skopje 2014” απροκάλυπτα παρουσίαζαν εδαφικές διεκδικήσεις σε βάρος της Βουλγαρίας⁶⁹.

Ο διαχωρισμός του σλαβικού πληθυσμού επετεύχθη τις δεκαετίες του '30 και ιδιαίτερα του '40 επί Ιωσήφ Μπροζ Τίτο οπότε καλλιεργήθηκε η «Μακεδονική» ταυτότητα του σλαβικού πληθυσμού σε βάρος σύμφωνα με τη βουλγαρική πλευρά, της Βουλγαρικής. Η βουλγαρική διάλεκτος μετασκευάστηκε σε «Μακεδονική Γλώσσα» μέσα από «επιστημονικά» συνέδρια και αυστηρά επιτηρούμενα εκπαιδευτικά προγράμματα. Όσοι εξακολουθούσαν να αυτοπροσδιορίζονται ως Βούλγαροι την περίοδο 1944-1946 υπέστησαν διώξεις σταλινικού τύπου με αυθαίρετες φυλακίσεις και διώξεις. Στη δίνη της αντιπαλότητας προστίθενται και πιο πρόσφατα ιστορικά βιώματα όπως η βουλγαρική κατοχή κατά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Κατόπιν συμφωνίας με τους Ναζί οι Βούλγαροι ανέλαβαν τη διοίκηση της ελληνικής Μακεδονίας και Θράκης αλλά και της Επαρχίας του Βαρδάρη. Οι Σκοπιανοί θεωρούν τη βουλγαρική διοίκηση ως κατοχή και παραθέτουν γεγονότα αντίστασης ενώ οι Βούλγαροι δε δέχονται τον όρο καθώς θεωρούν ότι απελευθέρωσαν ομοεθνείς τους.

Στις 1 Ιουλ 2017 υπογράφηκε στα Σκόπια Σύμφωνο Συνεργασίας και Καλής Γειτονίας από τους Πρωθυπουργούς Ζόραν Ζάεφ και Μπόικο Μπορίσοβ η οποία προσέβλεπε στην βουλγαρική υποστήριξη στις υποψηφιότητες των Σκοπίων για ένταξη στο NATO και την ΕΕ. Επίσης, ορίστηκε πλαίσιο συνεργασίας για τη βελτίωση των υποδομών στις μεταφορές, και στη διευκόλυνση τελωνειακών και διασυνοριακών διαδικασιών. Το σύμφωνο αποτελεί ορόσημο μίας μακροχρόνιας χαλαρής και ασαφούς σχέσης με μεταστροφή σε συνεργασία με ευρωπαϊκό όπως αναφέρθηκε προσανατολισμό. Η αλλαγή στις διμερείς σχέσεις πιστώνεται στην αλλαγή του πολιτικού σκηνικού στα Σκόπια με την έλευση στην εξουσία του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος του Ζάεφ και τον τερματισμό της σκληρής στάσης του Γκρούεφσκι και του εθνικιστικού VMRO-DPMNE που κυριάρχησε τα προηγούμενα χρόνια. Για το πως έβλεπε η Βουλγαρία τη διένεξη, ο ΥΠΕΞ της Βουλγαρίας, Νικολάι Μλαντένωφ στις 6 Σεπ 2012 περιέγραφε «Αυτό που βλέπουμε στη Μακεδονία είναι μια ιδεολογική ερμηνεία της Ιστορίας και μια προσπάθεια να δημιουργήσει μια ταυτότητα εις βάρος της Βουλγαρίας. Αυτό δεν θα μπορούσε να οδηγήσει σε θετική κατάληξη μια χώρα που θέλει να γίνει μέλος της Ε.Ε.»⁷⁰ Βασικά, περιέγραφε την εφαρμογή του μοχλού πίεσης όπως αυτός λειτουργεί σήμερα (αναστέλλοντας τις διεργασίες ένταξης των Σκοπίων στην ευρωπαϊκή οικογένεια). Αν και η βουλγαρική πλευρά είχε προτείνει από το 2013 διμερή συμφωνία καλής γειτονίας και παρά τις επαφές σε ικανό αριθμό συναντήσεων, δεν είχε επιτευχθεί πρόοδος.

Στα συμφωνηθέντα διακηρύχθηκε από τις δύο χώρες η αναγνώριση της εδαφικής ακεραιότητας. Ανακοινώθηκε η σύσταση επιτροπής με έργο την επίλυση των διαφορών τη θεώρηση της ιστορίας και την εξέταση του περιεχομένου των σχολικών βιβλίων⁷¹. Οι χώρες δεσμεύτηκαν για την προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων καθώς και για αποχή αμοφτέρων από την ανάμιξη στα εσωτερικά της άλλης χώρας. Η συμφωνία

⁶⁹ BlogActiv.eu Veselin Jeleu Μάϊος 2013 Σύνδεσμος: <https://reuniting-europe.blogactiv.eu/2013/05/01/top-bulgarian-envoy-skopjes-stance-on-neighbours-is-alarmin/>

⁷⁰ (Μέρτζος, 2019 σ. 79)

⁷¹ Euractiv 2 Aug 2017 Σύνδεσμος: <https://www.euractiv.com/section/enlargement/news/bulgaria-pledges-to-champion-macedonias-eu-and-nato-dreams/>

έτυχε μεγάλης αποδοχής στη Βουλγαρία από την κοινή γνώμη και υποστηρίχθηκε από τον πολιτικό κόσμο, ενώ στα Σκόπια το αντιπολιτευόμενο VMRO-DPMNE αντιτάχθηκε σε τμήματα του συμφώνου που αναφέρονται στα εθνικά θέματα. Ιδιαίτερα σχολιάστηκε η απόφαση για κοινό εορτασμό της επετείου της εξέγερσης του Ήλιντεν και της μνήμης των Αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου. Η απόφαση για κοινό εορτασμό στα Σκόπια προκαλεί αντίρροπες αντιδράσεις υπό τον προβληματισμό ότι ο κοινός εορτασμός καθιερώνει κοινή ιστορία, κοινούς ήρωες, κοινές εθνικές επετείους. Η εφημερίδα «Νόβα Μασεντόνια», σε δημοσίευση την 21 Ιουν 2017 καταγγέλλει «Αν εορταστεί από κοινού η κορυφαία, από εθνικής και ιστορικής σημασίας για τον μακεδονικό λαό, γιορτή του Ήλιντεν με τη Βουλγαρία που εκεί έχει άλλη σημασία και ερμηνεία, τότε ο Ζάεφ υπέγραψε την άρνηση του Έθνους που εκπροσωπεί». Ομοίως, η κίνηση «Πολίτες για τη Μακεδονία», γράφει «Ο Ζάεφ με την αποδοχή της κοινής ιστορίας και του ταυτόχρονου εορτασμού εθνικών επετείων με τη Βουλγαρία εγκαινίασε το δόγμα Ένα Έθνος σε δύο Κράτη και έθεσε σε κίνδυνο τα συμφέροντα της χώρας ανοίγοντας το κουτί της Πανδώρας»⁷².

Το σύμφωνο του 2017 δεν έχει αποδώσει τους αναμενόμενους καρπούς. Στην τελευταία συνεδρίαση της διμερούς επιτροπής δεν σημειώθηκε πρόοδος με τους Σκοπιανούς να εμμένουν στις θέσεις τους.

Μέρος των σχέσεων των Σκοπίων με τη γειτονική Βουλγαρία, όπως αντίστοιχα θα δούμε παρακάτω να συμβαίνει με την Ελλάδα, έχουν ευρωπαϊκό χαρακτήρα και συνοδεύουν οικονομικές δράσεις και υπαγορεύονται από ευρωπαϊκά προγράμματα. Έργο που είναι κοινού ενδιαφέροντος και αποτυπώνονται σε ευρωπαϊκά προγράμματα είναι η σιδηροδρομική σύνδεση των δύο χωρών με την υλοποίηση του διαδρόμου VIII Beljakovce – Kriva Palanka - Deve Bair⁷³. Το έργο προχωράει παρά τις αναβολές και τις δυσκολίες στη χρηματοδότηση. Το τμήμα των συνόρων λόγω τεχνικών προκλήσεων εκτιμάται ότι θα κοστίσει 350-400 εκ. €, από τα οποία έχουν εξασφαλιστεί 60 εκ. € μέσω του ΜΒΠ ΙΙ. Η κατασκευή ή αναβάθμιση λοιπών τμημάτων αναμένεται να καλυφθούν από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (European Bank for Reconstruction and Development – EBRD) και από άλλα ευρωπαϊκά κονδύλια. Η EBRD χρηματοδοτεί και την αναβάθμιση του οδικού δικτύου σύνδεσης με τη Βουλγαρία με 28 εκ. € για κατασκευή δρόμου ταχείας κυκλοφορίας (23,5 χλμ) Stip – Radovis που θα συμβάλει στην ταχύτερη και ασφαλέστερη μεταφορά επιβατών και εμπορευμάτων προς τα σύνορα με τη Βουλγαρία⁷⁴.

Στις 17 Νοε 2020, η Βουλγαρία απέρριψε ενταξιακές συνομιλίες λόγω διαφορών που υφίστανται μεταξύ της Βουλγαρίας και των Σκοπίων⁷⁵. Η Βουλγαρία επιθυμεί ο γείτονας της να αποδεχθεί ότι μοιράζεται κοινή ιστορία⁷⁶. Τα Σκόπια δοκιμάζουν και πάλι την απογοήτευση, για ακόμη μία φορά τίθεται

---

⁷² (Μέρτζος, 2019 σ. 80)

⁷³ Διαδρόμος Ανατολής – Δύσης “VIII”: διασύνδεση Δυρραχίου – Τιράνων – Σκοπίων – Σόφιας – Βάρνας.

⁷⁴ (Λάρδα, και συν., 2020 σ. 46)

⁷⁵ “Bulgaria's foreign minister has rejected talks over North Macedonia's entry into the EU due to open disputes between the two countries. The veto is the most recent stumbling block for North Macedonia's accession bid” «Ο Βούλγαρος Υπουργός Εξωτερικών έχει απορρίψει συνομιλίες για την εισδοχή της Βόρειας Μακεδονίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση λόγω των ανοικτών διαφορών μεταξύ των δύο Κρατών. Το βέτο είναι το πιο πρόσφατο εμπόδιο για το αίτημα ένταξης της Βόρειας Μακεδονίας». (DW, 2020)

⁷⁶ (Georgievski, 2020)

το δίλημμα της προσαρμογής και της συνέχισης προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Όσον αφορά στη Συνθήκη των Πρεσπών και το κύριο θέμα το οποίο επιχειρεί να διευθετήσει -το ονοματολογικό, οι Βούλγαροι δεν επιθυμούσαν τον γεωγραφικό προσδιορισμό ο οποίος θα μπορούσε να καλλιεργήσει αλυτρωτικές διαθέσεις για «Ανατολική Μακεδονία». Ένα όνομα που θα προτιμούσαν θα ήταν το «Νόβα Μακεντόνγια»⁷⁷. Η Ελλάδα και η Βουλγαρία όσον αφορά τις σχέσεις με τον κοινό γείτονα αντιμετωπίζουν παρόμοιες προκλήσεις και ευκαιρίες. Βασανιστική η προσήλωση σε κίβδηλο παρελθόν για τα Σκόπια, από την άλλη η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση η οποία διέρχεται μέσα από την ανάταξη σχέσεων με την Ελλάδα και τη Βουλγαρία για τους ίδιους λόγους υπό διαφορετική για τον καθένα οπτική. Με τη συνθήκη των Πρεσπών η Ελλάδα άνοιξε το δρόμο, απομένει η διευθέτηση με τη Βουλγαρία.

Ο Αλβανικός Παράγοντας

Οι Αλβανοί αποτελούν το 25% - 30% του πληθυσμού των Σκοπίων. Κατοικούν σε περιοχές που γεινιάζουν με την Αλβανία και το Κοσσυφοπέδιο, αποτελούν την πλειοψηφία στην πρωτεύουσα Σκόπια. Παρουσιάζουν δυναμικότερη δημογραφική ανάπτυξη σε σχέση με τους Σλάβους πολίτες των Σκοπίων.

Κομβικό σημείο για τις σχέσεις του κράτους των Σκοπίων με τις μειονότητες και δη με την πολυπληθέστερη αλβανική, είναι το 2001. Οι ένοπλες συγκρούσεις των δυνάμεων ασφαλείας με Αλβανούς του UCK και η επακόλουθη εφαρμογή της συνθήκης της Αχρίδας δημιούργησε νέα δεδομένα. Το NATO και η ΕΕ μεσολάβησαν άμεσα με αποτέλεσμα τον γρήγορο τερματισμό της κρίσης. Η μεσολάβηση εξαίρεσε εδαφική λύση στο εθνολογικό πρόβλημα, σκοπός ήταν η ισότιμη μεταχείριση από το Κράτος όλων των εθνικοτήτων. Αν και παρουσιάστηκαν καθυστερήσεις⁷⁸ στην εφαρμογή της συμφωνίας, φαίνεται ότι η συμμετοχή στην πολιτική και οικονομική ζωή των Αλβανών έχει δημιουργήσει προϋποθέσεις σταθερότητας και ευημερίας. Σημαντικό ρόλο έπαιξε η αλλαγή του εκλογικού συστήματος το οποίο ορίστηκε σε αναλογικό (Proportional System) ώστε να επιτρέψει τη συμμετοχή των μειονοτήτων στην πολιτική ζωή. Βέβαια, όπως η πρακτική έχει δείξει, ένα αναλογικό σύστημα δημιουργεί συμμαχίες οι οποίες συχνά είναι συγκρουσιακές και βραχύβιες με αποτέλεσμα τη διενέργεια συχνών εκλογικών αναμετρήσεων να καθιστά ασταθές το πολιτικό σκηνικό. Κύρια αλβανικά κόμματα είναι τα⁷⁹:

- “Democratic Party of Albanians (DPA), ιδρύθηκε το 1997 με την σύμπραξη δύο αλβανικών κομμάτων (the Party for Democratic Prosperity και People’s Democratic Party) και συγκέντρωσε την προτίμηση των Αλβανών κυρίως ψηφοφόρων τη δεκαετία του 1990.

---

⁷⁷ Ανγκέλ Τζαμπάσκι, Ευρωβουλευτής του βουλγαρικού κόμματος VMRO δήλωσε «Δεν συμφωνούμε, απόλυτα, με την Ελλάδα για την ονομασία της «Μακεδονίας», για εμάς το καλύτερο όνομα θα ήταν «Νόβα Μακεντόνγια. Οι Έλληνες όμως το απέκλεισαν γιατί έχουν πολίτες οι οποίοι εξακολουθούν να μιλάν Βουλγαρικά» (Δεκ 2018) πηγή Voria.gr.

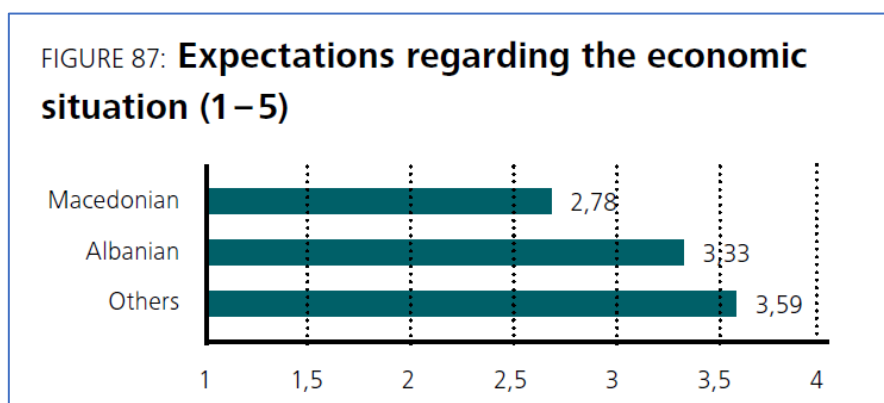
⁷⁸ (Reca, 2011 p. 12)

⁷⁹ (Berisha, 2016)

- “Democratic Union for Integration (DUI), ιδρύθηκε το 2002 από τους ηγέτες του UCK και είναι στην παρούσα περίοδο το ισχυρότερο αλβανικό κόμμα.

Η κατάσταση παρουσιάζεται «ειρηνική» αλλά όχι «αρμονική»: Το 2011 σε αστυνομικό περιστατικό που αφορούσε δολοφονία 5 σλαβόφωνων η αντιμετώπιση του περιστατικού σε βάρος Αλβανών πυροδότησε βίαιες ταραχές κατά τις οποίες Αλβανοί διαδηλωτές εκφώνησαν συνθήματα “UCK”, «μεγάλη Αλβανία» και σείστηκαν σημαίες της Αλβανίας και του Ισλάμ. Σε άλλο περιστατικό, όταν το 2017 εξελέγη Αλβανός Πρόεδρος του Κοινοβουλίου και μάλιστα πρώην ηγετικό στέλεχος του UCK Ταλάτ Τζαφέρι, υποστηρικτές του εθνικιστικού κόμματος “Internal Macedonian Revolutionary Organization – Democratic Party for Macedonian National Unity (VMRO-DPMNE)” του πρώην πρωθυπουργού Νικόλα Γκρούεφσκι, εισέβαλαν με τη βία στο Κοινοβούλιο, προπηλάκισαν, προκάλεσαν υλικές ζημιές, απείλησαν και τραυμάτισαν βουλευτές, ανάμεσά τους και τον αρχηγό της αντιπολίτευσης. Ο Πρόεδρος του Κοινοβουλίου με την εγκατάσταση στο γραφείο του τοποθέτησε αριστερά από τις σημαίες της ΕΕ και των Σκοπίων την αλβανική σημαία. Ο Τζαφέρι, δεν ήταν νέος στο πολιτικό σύστημα της χώρας, είχε διατελέσει Υπουργός Άμυνας σε κυβέρνηση του VMRO-DPMNE του Γκρούεφσκι. Πιο πρόσφατο περιστατικό ενδεικτικό της αντιπαλότητας, κατά την τελευταία εκλογική αναμέτρηση (15 Ιουλ 2020), προεκλογικά ο αρχηγός του κόμματος DUI⁸⁰ Αλί Αχμέτι, δήλωσε ότι δε θα συνεργαστεί με κανένα κόμμα αν δεν εξεταστεί το ενδεχόμενο για Αλβανό πρωθυπουργό. Προεκλογικό του σύνθημα ήταν το «γιατί όχι;» με αναφορά σε τέτοιο ενδεχόμενο. Το εκλογικό αποτέλεσμα κατένειμε στα αλβανικά κόμματα 33 έδρες στο κοινοβούλιο των 120 εδρών.

Κατά τη μετάβαση προς την ελεύθερη οικονομία και υπό των δεδομένων που εξασφάλισε η εφαρμογή της συμφωνίας της Αχρίδας, οι Αλβανοί φάνηκαν να ήταν πιο προετοιμασμένοι ώστε να παρουσιάζονται πιο ικανοποιημένοι από την οικονομική τους κατάσταση σε σχέση με τις υπόλοιπες εθνικότητες⁸¹.

Πίνακας 1: Έρευνα μεταξύ νέων 14 έως 19 ετών του “THE FRIEDRICH-EBERT-STIFTUNG” 2018-2019 Πηγή: <http://library.fes.de/pdf-files/id-moe/15266.pdf>

Οι προοπτικές για ανάπτυξη και ευημερία για τους Αλβανούς πολίτες των Σκοπίων ίσως παρουσιάζονται καλύτερες από των ομοεθνών τους στην Αλβανία και το Κοσσυφοπέδιο. Κατόπιν σύγκρισης βασικών οικονομικών μεγεθών του έτους 2019 (στοιχεία από την έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας

⁸⁰ Το DUI συμμετέχει σε κυβερνήσεις συνεργασίας των τελευταίων ετών.

⁸¹ (Dehnert, 2010 σ. 6)

για την Άνοιξη του 2020⁸²), μεταξύ των Σκοπίων, της Αλβανίας και του Κοσόβου, σημειώνονται τα παρακάτω: Τα Σκόπια με πληθυσμό 2,1 εκ. κατοίκους έχουν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ ή Gross Domestic Product – GDP) 12,7 δισ. δολάρια και κατά κεφαλήν εισόδημα (GDP per Capita) 6102 δολάρια. Η Αλβανία με 2,9 εκ. κατοίκους, παρουσιάζουν ΑΕΠ 15,3 δισ. δολάρια με κατά κεφαλήν εισόδημα 5325 δολάρια ενώ το Κοσσυφοπέδιο με 1,8 εκ. κατοίκους, παράγει ΑΕΠ 8 δισ. δολάρια και το κατά κεφαλήν εισόδημα είναι 4458 δολάρια ΗΠΑ.

Το αλβανικό στοιχείο παραμένει παράγοντας που δύναται να απειλεί την πολιτική σταθερότητα των Σκοπίων. Αυτή τη στιγμή, επικρατούν οι μετριοπαθείς πολιτικές δυνάμεις, κατά την εκτίμηση του Δημήτριου Χριστόπουλου⁸³ «από τη στιγμή που λύθηκε το θέμα του ονόματος, το βασικό πρόβλημα της Βόρειας Μακεδονίας είναι οι σχέσεις των δύο κοινοτήτων. Το θέμα θα επανέρχεται συνεχώς και θα παγιωθεί μία κατάσταση μόνιμης πολιτειακής ατέλειας. Όπως στο Βέλγιο, αλλά σε μία Βαλκανική εκδοχή». Οι Αλβανοί στην πλειοψηφία τους τάσσονται υπέρ της ένταξης στο ΝΑΤΟ και την ΕΕ. Είναι γεγονός ότι στους παραπάνω οργανισμούς οφείλουν την πολιτική, κοινωνική και οικονομική συμμετοχή τους στη χώρα τους. Η συμφωνία των Πρεσπών, ως βήμα προς την ένταξη στο ΝΑΤΟ και την ΕΕ, είχε θετική απήχηση στον αλβανικό πληθυσμό, άλλωστε εξ' αρχής δεν τους ενδιέφερε η διαφωνία για το όνομα. Στο δημοψήφισμα που ακολούθησε τη συμφωνία ώστε αυτή να οδηγηθεί στο Κοινοβούλιο για επικύρωση, οι Αλβανοί προσήλθαν μαζικά με θετική ψήφο⁸⁴.

Εκθέσεις Προόδου

Τον Δεκέμβριο του 2019 διαπιστώνεται ότι η διμερής συνεργασία στους τομείς της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και της κοινωνίας των πολιτών παρουσιάζει έλλειμμα. Το πρόγραμμα Νοτιοανατολικής Ευρώπης του Ελληνικού Ιδρύματος Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) και η δεξαμενή σκέψης των Σκοπίων «Analytika»⁸⁵ δημοσίευσαν κοινή έρευνα με θέμα «Συνεργασία στην Εκπαίδευση, την κοινωνία των Πολιτών και τον Πολιτισμό μετά από τη Συμφωνία των Πρεσπών: Πώς συνεχίζουμε;»⁸⁶ Η έρευνα χρηματοδοτήθηκε από το Υπουργείο Εξωτερικών της Σουηδίας και εντασσόταν στην τρίτη φάση της συνεργασίας των δύο ερευνητικών ομάδων που αυτή την φορά εστιάζονταν σε θέματα που καθόριζε η Συμφωνία των Πρεσπών. Η έρευνα και στους τρεις τομείς ανέδειξε το μικρό χρονικό διάστημα (κυρίως από το 2010) επικοινωνίας μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών⁸⁷ των δύο χωρών, στον τομέα της εκπαίδευσης η πρώτη επικοινωνία ξεκινάει ακόμη

⁸² (IBRD, 2020 pp. 37,55,63)

⁸³ Δημήτριος Χριστόπουλος Καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Πάντειο Πανεπιστήμιο. Πηγή Euronews 16/07/2020 <https://gr.euronews.com/2020/07/16/boreia-makedonia-einai-i-elvida-ton-balkanion>

⁸⁴ “Unlike the Slav population, ethnic Albanians, less concerned about the country’s name, voted massively in the referendum” πηγή: Georgi Gotev 1 Oct 2018 Euractiv <https://www.euractiv.com/section/all/news/eu-and-nato-welcome-macedonias-referendum-result-despite-low-turnout/>.

⁸⁵ Δεξαμενή σκέψης των Σκοπίων που εργάζεται σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας.

⁸⁶ (Armakolas, και συν., 2019)

⁸⁷ Αποδίδεται στην Αγγλική ως “stakeholders”, ενίοτε έχουν την έννοια του συμμετέχοντα.

πιο πριν (2000). Και στα τρία πεδία σημειώνεται έλλειμμα διμερούς συνεργασίας. Στους τομείς «κοινωνία των πολιτών» και εκπαίδευση/έρευνα η συνεργασία ήταν περιστασιακή και συνήθως γίνονταν σε ευρωπαϊκό διμερές πλαίσιο. Η συνεργασία στο πεδίο του πολιτισμού επαφίονταν κυρίως στην προσωπική επαφή και δικτύωση. Η εκτίμηση γύρω από την επίδραση της Συμφωνίας των Πρεσπών από περισσότερους από τους ενδιαφερόμενους σημειώνεται ως θετική. Ωστόσο, επισημάνθηκε ότι απαιτείται κυβερνητική υποστήριξη και χρηματοδότηση όπως και θετικό πολιτικό κλίμα. Σχετικά με τα εμπόδια και τις προκλήσεις, για κάποιους δεν υπάρχουν για την περαιτέρω συνεργασία, ενώ άλλοι συμμετέχοντες αναδεικνύουν πολιτικούς παράγοντες, αρνητικούς στη συμφωνία. Ιδιαίτερα, συμμετέχοντες από την Ελλάδα εστίασαν στην σημασία της ένταξης των Σκοπίων στην ΕΕ. Κατά την αντίληψή τους, περαιτέρω καθυστερήσεις θα μπορούσαν να επιδράσουν αρνητικά στη συνεργασία, ενώ η επιτυχήs έκβαση θα μπορούσε να αναβαθμίσει τη συνεργασία. Οι περισσότερες προτάσεις που αφορούσαν στη συνεργασία, είχαν κοινό παρονομαστή την ύπαρξη πλαισίου για συνεργασία. Αυτό σημειώνεται σε όλα τα πεδία αλλά φαίνεται να είναι επιτακτικό στο πεδίο της εκπαίδευσης και της έρευνας, τα οποία αν και υφίστατο συνεργασίες και πριν τη συμφωνία, αυτές δεν είχαν λειτουργική εφαρμογή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΠΤΙΚΗ

Για την ΕΕ η Συμφωνία των Πρεσπών «αντιπροσωπεύει σημαντικό επίτευγμα, θέτοντας παράδειγμα για την περιοχή και πέρα από αυτήν. Επαινείται το θάρρος και η αποφασιστικότητα των εμπλεκόμενων μερών»⁸⁸. Η ΕΕ έχει παίξει σημαντικό ρόλο στην σταθεροποίηση και την ασφάλεια των Σκοπίων. Με τη συνδρομή των ΗΠΑ, διευθετήθηκε η κρίση του 2001⁸⁹. Η επιτυχημένη εμπλοκή αποτελεί σταθμό στην εφαρμογή Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ). Το μοντέλο της συμφωνίας της Αχρίδας, προβάλλεται ως παράδειγμα κατανομής της εξουσίας στα Βαλκάνια. Θεωρείται τέτοιο ώστε να προστατεύει αποτελεσματικά τα συμφέροντα των μειονοτήτων, δίχως όμως να περιορίζει αδικαιολόγητα την αποτελεσματικότητα του Κράτους⁹⁰. Διδάγματα της ευρωπαϊκής δράσης στα Σκόπια χρησιμοποιήθηκαν από την ΕΕ στο Κοσσυφοπέδιο. Η παραπάνω εμπειρία αποτέλεσε ισχυρό παράγοντα που τέθηκε υπ' όψη κατά την αποδοχή της υποψηφιότητας των Σκοπίων για ένταξη στην ΕΕ το 2005. Το 2006 η χώρα εντάχθηκε στον ΠΟΕ και στην «Κεντρική Ευρωπαϊκή Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου» (ΚΕΣΕΕ)⁹¹ με αντίστοιχη δημιουργία προϋποθέσεων ευρείας ελεύθερης αγοράς. Για τα Σκόπια είναι ζωτικής σημασίας η ευρωπαϊκή πορεία, αποτελεί κατεύθυνση και αφήγημα της πολιτικής προς το εσωτερικό και επιδρά θετικά στην σταθερότητα και την ασφάλεια. Ως πρόσφατο παράδειγμα, τον Μάρτιο του 2019 η αναβολή της συζήτησης περί των ενταξιακών διαπραγματεύσεων για τη σύνοδο ΕΕ – δυτικών Βαλκανίων (Οκτ 2019), οδήγησε τη χώρα σε πρόωρες εκλογές⁹².

Η ΕΕ επιθυμεί τη διεύρυνση προς τα δυτικά Βαλκάνια, εξυπηρετούνται συμφέροντά κυρίως στους τομείς της οικονομίας και της ασφάλειας. Η Ένωση βλέπει τα Σκόπια ως επιτυχημένο μοντέλο συμβίωσης πολυεθνικής κοινότητας, θεωρεί την περιοχή θύλακα ασφαλείας. Παρόλα αυτά, η βαλκανική οδός, εξακολουθεί να αποτελεί την κύρια πύλη εισόδου ηρωίνης και όπλων στην Ευρώπη. Ισχυρά δίκτυα οργανωμένου εγκλήματος με διεθνή απήχηση συνεχίζουν να δρουν στη χώρα και δια της χώρας. Η καταγραφή των περιπτώσεων που αντιμετωπίστηκαν από τις αρχές απέδειξε την αδυναμία των διαδικασιών στην καταπολέμηση του εγκλήματος, του ξεπλύματος χρήματος και της διαφθοράς και καταδεικνύει τις σαφείς πολιτικές προεκτάσεις⁹³. Πάραυτα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Μάρτιο του 2020 έκρινε την πρόοδο των Σκοπίων ικανοποιητική ώστε να ελπίζει σε συνέχιση των ενταξιακών διαπραγματεύσεων⁹⁴. Κύρια πρόκληση για τα Σκόπια είναι η αποτελεσματική

⁸⁸ Δελτίο τύπου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου 18 Ιουν 2019 σχετικά με τα συμπεράσματα επί της διεύρυνσης σταθεροποίησης και διασύνδεσης <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/06/18/council-conclusions-on-enlargement-and-stabilisation-and-association-process/>

⁸⁹ Ένοπλη εξέγερση UCK και αποσόβηση της κρίσης με τη συμφωνία της Αχρίδας

⁹⁰ (Dehnert, 2010 p. 7)

⁹¹ Central European Free Trade Agreement (CEFTA) <https://cefta.int>.

⁹² Εκλογές της 15 Ιουλ 2020. Αρχικά προγραμματισμένες για τον Απρίλιο αλλά αναβλήθηκαν λόγω των επιπτώσεων της πανδημίας του COVID-19. Οι εκλογές διεξήχθησαν ομαλά (OSCE/ODIHR)

⁹³ (European Commission, 2020 σσ. 7, 8)

⁹⁴ Συμπεράσματα του εγγράφου Commission Staff Document “Update on the Republic of North Macedonia” 2 Μαρ 2020: “In light of the significant progress achieved and the conditions set unanimously by the Council in June 2018 having been met, the Commission recommended in its 2019 enlargement package that the Council open accession negotiations with North Macedonia. Overall, North Macedonia has increased its efforts and delivered further tangible and sustainable results in the

καταπολέμηση της διαφθοράς σε όλα τα επίπεδα, η οποία απέχει κατά πολύ από τα ευρωπαϊκά πρότυπα⁹⁵. Πολλοί αναλυτές έχουν παρόμοια γνώμη και σημειώνουν πιο ειδικά περιπτώσεις πελατειακών σχέσεων του Κράτους, οικογενειοκρατία στη διαδοχή της ηγεσίας, απουσία ελευθεροτυπίας⁹⁶. Όμοια ευρήματα επεσήμανε η αξιολόγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα Βαλκάνια και την Τουρκία τον Οκτώβριο του 2020. Σημειώνει ότι δεν έχει επιτευχθεί στον επιθυμητό βαθμό πρόοδος στον τομέα του κράτους δικαίου. Ο λόγος είναι ότι συχνά δεν υφίσταται πολιτική βούληση. Συνεχίζει να παρατηρείται βραδύτητα στην αλλαγή της δικαστικής νοοτροπίας ενώ δεν διαπιστώνεται επαρκής προσήλωση στην αρχή της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης. Ο ρυθμός καταπολέμησης της διαφθοράς επιβραδύνθηκε και το ιστορικό επιδόσεων απέχει κατά πολύ από την ικανοποίηση των απαιτήσεων για προσχώρηση. Η μικρότερη πρόοδος σημειώθηκε στον τομέα της ελευθερίας της έκφρασης και της πολυφωνίας των μέσων επικοινωνίας⁹⁷.

Η επιτυχία των κυβερνήσεων που θα ακολουθήσουν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που διατηρούν σε απόσταση την κοινωνία και την οικονομία από την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, πιθανώς κρατούν και το κλειδί της ευημερίας και ίσως και της επιβίωσης στο μέλλον. Ο παρακάτω πίνακας δεικνύει την ευρωπαϊκή αλληλεξάρτηση με οικονομικούς όρους.

Εξωτερικό εμπόριο				
Βόρειας Μακεδονίας κατά ομάδες χωρών, I-II 2019 και I-II 2020				
	Εξαγωγές		Εισαγωγές	
<i>σε χιλιάδες ευρώ</i>				
Ομάδα χωρών	I-II 2019	I-II 2020	I-II 2019	I-II 2020
ΣΥΝΟΛΟ	945.159	977.068	1.249.738	1.311.035
ΕΕ	772.684	790.998	622.203	619.948
EFTA	5.354	8.034	11.421	15.078
OPEC	2.526	5.662	6.697	11.108
Δυτικών Βαλκανίων	88.540	89.863	91.419	114.766
NAFTA	9.206	6.173	40.036	66.763
APEC	15.181	14.845	93.939	107.102
Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών (ΚΑΚ)	6.276	7.988	65.015	49.958
Λοιπές ομάδες χωρών	45.392	53.506	319.008	326.314

key areas identified in the Council Conclusions of June 2018. Consequently, the bases of the Commission's 2019 recommendation to open accession negotiations with North Macedonia remain valid" (European Commission, 2020).

⁹⁵ (European Commission, 2020 σ. 5)

⁹⁶ (Dehnert, 2010)

⁹⁷ Από Euractiv «Η Επιτροπή αξιολογεί τις μεταρρυθμίσεις σε Τουρκία και Δυτικά Βαλκάνια <https://www.euractiv.gr/section/i-eyropi-kai-o-kosmos/news/i-epitropi-axiologei-tis-metarrythmiseis-se-toyrkia-kai-dytika-valkania/>

Μετά τη συμφωνία, η Ευρώπη ενέτεινε τις οικονομικές δραστηριότητες με τη γείτονα χώρα. Η οικονομική σχέση αποτελεί έρεισμα για «διάχυση» σε άλλους τομείς ώστε να είναι δυνατή η ομαλότερη ένταξη στην ευρωπαϊκή Οικογένεια, και ως τέτοιο ρυθμίσεις με οικονομική στόχευση προβλέπουν παράλληλες δράσεις δικαίου, δημόσιας διοίκησης, δικαιωμάτων, ασφάλειας. Ο Μηχανισμός Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ)⁹⁸ [Instrument for Pre-accession Assistance (IPA)], αποτελεί σειρά κοινοτικών προγραμμάτων της ΕΕ και χρηματοδοτικών μέσων για δυνάμει υποψήφιας για ένταξη χώρες. Ο μηχανισμός έχει πέντε συνιστώσες:

- Βοήθεια για τη μεταβατική περίοδο και θεσμική ενίσχυση
- Διασυνοριακή συνεργασία (με τα κράτη μέλη της ΕΕ και τις άλλες χώρες που είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση από τον ΜΠΒ⁹⁹).
- Περιφερειακή ανάπτυξη (μεταφορές, περιβάλλον και οικονομική ανάπτυξη).
- Ανθρώπινοι πόροι (ενίσχυση ανθρώπινου δυναμικού και καταπολέμηση του αποκλεισμού).
- Αγροτική ανάπτυξη.

Τα Σκόπια συμμετείχαν στο ΜΠΒ Ι (2007-2013) στον τομέα των μεταφορών καθώς και σε πρόγραμμα περιβαλλοντικής διαχείρισης (επενδύσεις που εστίασαν στη διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων), ύψους 226 εκατομμυρίων Ευρώ¹⁰⁰ με το 85% του ποσού να καλύπτεται από την ΕΕ. Για την ΕΕ ο χώρος της νοτιοανατολικής Ευρώπης αποτελεί ζωτικό χώρο μεταφορών και εμπορίου.

Η συμμετοχή των Σκοπίων στο ΜΠΒ ΙΙ (2014-2019), εστίασε κυρίως στη διακυβέρνηση, στην εφαρμογή του νόμου και στην ανάπτυξη, σε διαρθρωτικές αλλαγές που οδηγούν στα ευρωπαϊκά πρότυπα. Για τα Σκόπια, διατέθηκαν 608,7 εκ. €¹⁰¹. Συνιστώσες του μηχανισμού είναι:

- **Δημοκρατία και διακυβέρνηση.** Σκοπός είναι η αναμόρφωση των δημοσίων υπηρεσιών (διαφάνεια, υπευθυνότητα, ανεξαρτησία) κεντρικά και τοπικά. Προωθείται η αποκέντρωση και η τοπική αυτοδιοίκηση, η βελτίωση της οικονομικής πολιτικής και της διαχείρισης των δημοσίων οικονομικών, εμπέδωση των δημοκρατικών θεσμών, δημιουργία ισχυρής κοινωνίας των πολιτών οι οποίοι θα συνεισφέρουν στη δημόσια αντιπαράθεση (θέματα δημοκρατίας, ανθρωπίνων δικαιωμάτων, κοινωνικού αποκλεισμού).
- **Εφαρμογή του Νόμου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων.** Επιδιώκεται η αναμόρφωση του δικαστικού συστήματος, η πάταξη της διαφθοράς με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η προστασία των μειονοτήτων (π.χ. Ρομά και κοινότητα των ΛΟΑΤΙ), βελτίωση της διαχείρισης συνόρων και διαδικασίες θεώρησης βίζας, πολιτικές

⁹⁸ (European Commission, 2007-2013)

⁹⁹ Χώρες επιλέξιμες για χρηματοδότηση από τον ΜΠΒ: Τουρκία, Αλβανία, Μαυροβούνιο, Σερβία.

¹⁰⁰ Πηγή: European Commission https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/ipa/fyrom/

¹⁰¹ (European Commission, 2014-2020)

μετανάστευσης και ασύλου σε ευθυγράμμιση με τις ισχύουσες ευρωπαϊκές, αναδιοργάνωση της αστυνομίας προκειμένου να αντιμετωπίσουν το οργανωμένο έγκλημα.

- **Περιβάλλον και κλιματική δράση**
- **Μεταφορές**
- **Ανταγωνιστικότητα και καινοτομία.** Σκοπός η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, η αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων, η προσέλκυση ΑΞΕ, η δημιουργία συνθηκών οικονομικής ανάπτυξης και η σύγκλιση προς τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, η ενδυνάμωση του πλαισίου επιχειρηματικότητας (νομικό και θεσμικό).
- **Κοινωνική ανάπτυξη.** Σκοπός η υποστήριξη μίας πιο ουσιαστικής και αποτελεσματικής αγοράς εργασίας, η αύξηση της πρόσβασης σε ποιοτική εκπαίδευση και κατάρτιση, η αντιστοίχιση δεξιοτήτων με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, η δημιουργία ενός σύγχρονου και ευέλικτου συστήματος κοινωνικής πρόνοιας.
- **Γεωργική και περιφερειακή ανάπτυξη**
- **Περιφερειακή συνεργασία**

Η ευρωπαϊκή πορεία των Σκοπίων δεν θα αποτελέσει εύκολη υπόθεση για τη χώρα καθώς τίθενται ζητήματα από άλλες αυτή τη φορά χώρες. Στις 17 Οκτ 2019 η Γαλλία έθεσε Βέτο στην ένταξη των Σκοπίων στην ΕΕ. Η Γαλλία υποστηρίχθηκε από την Ολλανδία και την Δανία. Είχε ήδη τεθεί θέμα αναθεώρησης της διαδικασίας ένταξης. Οι κύριοι λόγοι που προβλήθηκαν για την περίπτωση των Σκοπίων ήταν η ελλιπής πρόοδος των απαιτούμενων μεταρρυθμίσεων και οι υψηλοί δείκτες διαφθοράς και εγκληματικότητας σε σχέση με τις Χώρες της ΕΕ¹⁰². Εκτός από τις αμφιβολίες της Γαλλίας και άλλων χωρών, τα Σκόπια έχουν να αντιμετωπίσουν και ζητήματα ιστορικά και γλωσσικά με τη γειτονική Βουλγαρία η οποία φαίνεται ότι θα είναι ο τελευταίος δρών που τηρεί τα «κλειδιά» για την ένταξη στην ΕΕ. Παρόλα τα παραπάνω, στις 6 Μαΐ 2020 στη Σύνοδο ΕΕ – χωρών δυτικών Βαλκανίων, επιβεβαιώνεται η αποφασιστικότητα περεταίρω διεύρυνσης στην περιοχή. Από το Μάρτιο είχε υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η απόφαση του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων για έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Αλβανία και τα Σκόπια¹⁰³. Η ευρωπαϊκή οπτική διατηρείται ενεργή και συνοδεύεται έμπρακτα με πολιτικά και οικονομικά μέσα. Με την «Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Διεύρυνσης 2020»¹⁰⁴, στα πλαίσια του ΜΒΠ II, ανακοινώθηκε η επιπλέον ενίσχυση των δυτικών Βαλκανίων με 3,33 δις. € με σκοπό την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης και των οικονομικών επιπτώσεων από την πανδημία του COVID-19.

Η Συμφωνία των Πρεσπών ήρε τα όποια εμπόδια έθετε η Ελλάδα έως τότε στην ευρωπαϊκή προοπτική των Σκοπίων. Η Ελλάδα έκτοτε έμπρακτα υποστήριξε τις προσπάθειες σε διπλωματικό επίπεδο όποτε τέθηκε υπό διαβούλευση το θέμα στην ΕΕ. Σε πρακτικό επίπεδο, η συμφωνία ακολουθήθηκε από το μνημόνιο συνεργασίας για την επιτάχυνση της διαδικασίας ένταξης των Σκοπίων στην ΕΕ που υπογράφηκε στα Σκόπια στις 2 Απρ 2019. Με το μνημόνιο συνεργασίας για την ελληνική πλευρά επιδιώκεται η διασφάλιση των ελληνικών συμφερόντων στα Σκόπια και την περιοχή εν

¹⁰² (DW, 2020)

¹⁰³ (European Commission, 2020 p. 1)

¹⁰⁴ 2020 Communication on EU enlargement policy (European Commission, 2020 p. 1)

γένει, στο πλαίσιο της ελληνικής πολιτικής ενεργού προώθησης της ευρωπαϊκής προοπτικής των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων¹⁰⁵.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΡΕΣΠΩΝ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Τα Σκόπια, διαχρονικά υπήρξαν πεδίο άσκησης συμφερόντων καθώς αν και περικλειστο Κράτος, κατέχει την καρδιά των Βαλκανίων. Σήμερα, εκτός από τους εμπορικούς διαδρόμους που διασταυρώνονται στο έδαφός τους, αποτελεί κρίκο στους ενεργειακούς σχεδιασμούς για την περιοχή. Κύριοι αντίπαλοι της μεγάλης εικόνας είναι η Ρωσία και οι ΗΠΑ. Ο πόλεμος των αγωγών θα έχει ως έπαθλο την ενεργειακή αγορά της Ευρώπης. Από τη μία η Ρωσία με τεράστια αποθέματα τα οποία διοχετεύει μέσω πεπαλαιωμένων εγκαταστάσεων και αγωγών δια της GAZPROM σε Ευρώπη και Βαλκάνια. Από την άλλη πλευρά οι ΗΠΑ, με σειρά προγραμμάτων που προωθούν, φιλοδοξούν να τροφοδοτήσουν τη Γηραιά Ήπειρο με αέριο από την Κασπία, τη Μέση Ανατολή καθώς και υδροποιημένο αέριο μεταφερόμενο δια θαλάσσης μέσω τερματικών σταθμών υψηλής τεχνολογίας. Η ύπαρξη του Κράτους των Σκοπίων είναι επιβεβλημένη καθώς και η σταθερότητά του. Η Συμφωνία των Πρεσπών και η ακόλουθη ένταξη των Σκοπίων στο ΝΑΤΟ είναι ένα βήμα προς την πρόσδεση στα δυτικά συμφέροντα. Οι όποιες αποκλίσεις και εκκρεμότητες φαίνεται να έχουν κάπου στο μέλλον τη λύση τους προκειμένου τα Σκόπια και η Αλβανία να ενταχθούν στην ΕΕ κλείνοντας το κεφάλαιο της αμφιβολίας και τυχόν αβεβαιότητας. Ζητούμενο είναι η σταθερότητα και η ασφάλεια με ταυτόχρονη απομάκρυνση των ρωσικών συμφερόντων.

Αν τα Σκόπια θα αποτελέσουν κρίκο της ενεργειακής αλυσίδας, η Ελλάδα θα αποτελέσει τον κόμβο προς την Αδριατική (TAP) και προς τα Βαλκάνια (IGB) Στις 29 Σεπ 2020, για πρώτη φορά Υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ επισκέπτεται τη Θεσσαλονίκη καταδεικνύοντας το ενδιαφέρον για τη Βόρειο Ελλάδα και ιδίως για τα ενεργειακά έργα που είναι υπό εξέλιξη ή σχεδιασμό. Στην περιοχή άλλωστε, έχουν ξεκινήσει να επενδύουν αμερικανικοί κολοσσοί όπως η Pfizer και η Cisco. Όπως προαναφέρθηκε, απώτερος σκοπός είναι η υλοποίηση επενδύσεων που θα συμβάλλουν στην ενεργειακή διαφοροποίηση της Ευρώπης περιορίζοντας την εξαγωγική μερίδα της Ρωσίας¹⁰⁶. Ο Μ. Πομπέο, αναφέρθηκε σε συναντήσεις και με Αξιωματούχους των Σκοπίων. Το ενδιαφέρον των Σκοπίων για τη συμμετοχή στα ενεργειακά σχέδια στην περιοχή είναι έντονο και απολαμβάνει αποδοχής.

---

¹⁰⁵ Τον Σεπτέμβριο του 2020 κυρώθηκε το μνημόνιο συνεργασίας που είχε συνομολογηθεί την 2 Απρ 2019 <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/11371515.pdf>

¹⁰⁶ Από τη συνέντευξη του Μ. Πομπέο: «Αυτό που προσπαθούμε να κάνουμε, μπορείτε να το δείτε με την αντίθεσή μας στο Nord Stream 2, και το αντίστροφο εδώ είναι οι επενδύσεις και η υποστήριξή μας σε προσπάθειες, είτε πρόκειται για τον IGB είτε για τη χωρητικότητα σε LNG που έχει προχωρήσει σε ολόκληρη την περιοχή αλλά και τη διασύνδεση της περιοχής σε ό,τι αφορά αυτές τις διάφορες πηγές ενέργειας, όχι μόνο για το αέριο αλλά και για τα πετρελαϊκά προϊόντα και το πετρέλαιο. Ελπίζουμε ότι θα συνεχιστούν, περιμένουμε ότι θα συνεχιστούν (οι προσπάθειες). Είχα πολύ καλές συναντήσεις σήμερα το πρωί με ανώτερους αξιωματούχους από την Ελλάδα, από τη Βόρεια Μακεδονία, καθέναν εκ των οποίων είπα ότι η αμερικανική συμμετοχή εδώ είναι πραγματικά μοναδική, πραγματικά εξαιρετική και νομίζω ότι θα σημαίνει πραγματικά καλά πράγματα: περισσότερη διαφοροποίηση στις πηγές ενέργειας, φθηνότερη ενέργεια και υλοποίηση αυτών μαζί με αξιόπιστους συνεργάτες, όπως εταιρείες από τις Ηνωμένες Πολιτείες» (Euractiv.gr με ΑΜΕ-ΜΠΕ, 2019).

Τον Οκτώβριο του 2020 ο Πρωθυπουργός της Βόρειας Μακεδονίας, δήλωσε σε τηλεοπτική συνέντευξη¹⁰⁷ ότι, ήδη ολοκληρώνονται οι γραφειοκρατικές διαδικασίες για τον αγωγό μεταφοράς αερίου από την Ελλάδα στη χώρα του, ενώ ταυτόχρονα είναι κοντά στην ολοκλήρωση και οι διαδικασίες για τη δεύτερη σύνδεση με τη Βουλγαρία, μεταξύ Strumica – Petrich. Επίσης, ανέφερε ότι γίνονται συζητήσεις με την ΟΚΤΑ (εταιρεία ελληνικών συμφερόντων -του Ομίλου ΕΛΠΕ) για την επαναλειτουργία του πετρελαιαγωγού Θεσσαλονίκης - Σκοπίων. Σημείωσε επιπλέον, ότι τα Σκόπια εξέφρασαν την επιθυμία συμμετοχής στον πλωτό τερματικό σταθμό φυσικού αερίου (FSRU) στην Αλεξανδρούπολη και ότι θα δεσμεύσει φυσικό αέριο για όλες τις κρατικές εγκαταστάσεις, καθώς το υγροποιημένο αμερικανικό αέριο είναι πολύ φθηνότερο. Όπως δήλωσε «Πιθανότατα θα συμμετέχουμε με 25% σε ένα εργοστάσιο φυσικού αερίου στην Αλεξανδρούπολη, το οποίο θα έχει ικανότητα παραγωγής δύο φορές μεγαλύτερη από το δικό μας έλλειμμα». «Είμαστε μία χώρα μέλος του NATO, το μέλλον μας είναι η πλήρης ένταξη στην ΕΕ και θα στηρίξουμε με γενναιοδωρία όλες αυτές τις ενεργειακές ροές, καθ' όσον η χώρα μας είναι σταυροδρόμι, όπου μπορούμε να προβούμε σε χρεώσεις για τη μεταφορά του αερίου στο Κοσσυφοπέδιο, στη Σερβία, στο Μαυροβούνιο, στην Αλβανία, στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, στην Κροατία κ.λπ.». Την παρούσα περίοδο, η τροφοδοσία των Σκοπίων σε φυσικό αέριο γίνεται με ρωσικό αέριο μέσω του μοναδικού αγωγού που διατρέχει τις: Ουκρανία – Μολδαβία – Ρουμανία – Βουλγαρία (διάδρομος VIII). Όσα δήλωσε πρόσφατα ο Ζάεφ, ήδη είχαν δρομολογηθεί από το 2016. Η ΔΕΣΦΑ και η εταιρεία αξιοποίησης ενεργειακών πόρων των Σκοπίων ΝΕΡ, υπέγραψαν Μνημόνιο Κατανόησης για την κατασκευή διασυνδεδημένου αγωγού φυσικού αερίου¹⁰⁸. Έκτοτε, ΔΕΣΦΑ και ΝΕΡ συνεργάζονται για την υλοποίηση του αγωγού. Στο πλαίσιο αυτό, οι περιβαλλοντικές μελέτες έχουν υποβληθεί προς έγκριση και ο σχεδιασμός είναι σε εξέλιξη. Από πλευράς Σκοπίων έχει υποβληθεί αίτημα χρηματοδότησης μέσω Πλαισίου Επενδύσεων στα Δυτικά Βαλκάνια Western Balkans Investment Framework (WBIF). Προς τούτο, οι δυο χώρες προχώρησαν στη σύνταξη σχεδίου διακρατικής «Συμφωνίας για την ανάπτυξη διασύνδεσης φυσικού αερίου Ελλάδας-Βόρειας Μακεδονίας». Ο αγωγός αερίου από την Ελλάδα θα εισέλθει στα Σκόπια μεταξύ των περιοχών Bogorodica και Stojakovo. Σύμφωνα με τον σχεδιασμό του έργου, ο αγωγός θα διασχίσει το έδαφος του Δήμου Γευγελή, κοντά στα χωριά Prdejci και Smoknica, ενώ θα κατασκευαστεί ειδικός σταθμός για τη σύνδεση με την πόλη της Γευγελής. Στη συνέχεια, κοντά στο Negotino, ο αγωγός διασύνδεσης από την Ελλάδα θα ενωθεί με τον αγωγό που έρχεται στη Βόρεια Μακεδονία από τη Βουλγαρία. Παράλληλος στόχος της ΝΕΡ είναι η ανάπτυξη δευτερογενών δικτύων αγωγών. Η κατασκευαστική περίοδος εκτιμάται ότι εκτείνεται χρονικά μεταξύ 2021 και 2022.

Για την εγχώρια αγορά ενέργειας καθώς και για την ηλεκτροπαραγωγή, τα Σκόπια πλην του αερίου χρησιμοποιούν χαμηλής ποιότητας λιγνίτη και πετρελαιοειδή. Οι εισαγωγές πετρελαιοειδών ανήλθαν, το 2018, σε 987.662 τόνους, καταγράφοντας αύξηση της τάξης του 0,68% (σε σχέση με το 2017) και οι εξαγωγές (κατά κύριο λόγο προς το Κοσσυφοπέδιο) σε 140.445 τόνους

¹⁰⁷ Εκπομπή «Οικονομικό Μαγκαζίνο» του τηλεοπτικού σταθμού “ALSAT”, (7 Οκτ 2020) Πηγή Υπουργείο Εξωτερικών Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων (ΟΕΥ) Πηγή: <https://agora.mfa.gr/infofiles-menu/infofile/72614>.

¹⁰⁸ 14 Οκτ 2016 (Λάρδα, και συν., 2020 σ. 42).

(αύξηση κατά 19,6% σε σχέση με το 2017). Η ΟΚΤΑ AD Skorje ιδρύθηκε το 1978 και είναι ο μεγαλύτερος προμηθευτής καυσίμων στα Σκόπια. Το 1999 η ΕΛ.ΠΕ.Τ. Βαλκανική Α.Ε., θυγατρική της ΕΛ.ΠΕ. Α.Ε., εξαγόρασε το 81,51% της ΟΚΤΑ. Τον Ιούλιο του 2002, οι εγκαταστάσεις διύλισης της ΟΚΤΑ συνδέθηκαν με αγωγό 210 χιλιομέτρων με το διυλιστήριο του ομίλου ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ στη Θεσσαλονίκη¹⁰⁹. Ο αγωγός διέκοψε τη λειτουργία του το 2013 καθώς κρίθηκε ότι η λειτουργία του δεν ήταν συμφέρουσα επανεξετάζεται η επαναλειτουργία του. Πρόθεση της διαχειρίστριας εταιρίας είναι η μεταφορά ντίζελ, προς τούτο έχουν γίνει οι απαραίτητες τεχνικές εργασίες με εκκρεμείς την έκδοση σχετικών αδειοδοτήσεων οι οποίες κατόπιν δηλώσεων του Σκοπιανού Πρωθυπουργού, όπως παρουσιάστηκε πιο πάνω, φαίνεται να μην αντιμετωπίζουν διακρατικά εμπόδια. Σχεδιασμός των ελληνικών συμφερόντων εταιριών είναι εκτός της τροφοδοσίας του διυλιστηρίου, η επέκταση του δικτύου προς Σερβία (60 χλμ.) όπου δραστηριοποιείται η θυγατρική των ΕΛ.ΠΕ. ΕΚΟ, και η επέκταση προς Κοσσυφοπέδιο όπου η εταιρία αν και δεν διαθέτει πρατήρια, εμπορεύεται καύσιμα¹¹⁰.

Η ελληνική πλευρά, με ή χωρίς τα Σκόπια - τμήμα του ενεργειακού δικτύου, θα διαδραμάτιζε το ρόλο που θα διαδραματίσει. Η Συμφωνία των Πρεσπών είχε τεράστια επίδραση για τη Σκοπιανή πλευρά η οποία αποκτά ενεργειακό πλάνο και πρόσβαση σε χρηματοδότηση προκειμένου να το υλοποιήσει. Στη μεγάλη εικόνα, τα μικρά τμήματα αγωγών αερίου που σποραδικά παρατηρούνται να κατασκευάζονται εξυπηρετώντας επεκτάσεις τοπικών δικτύων, διασυνδεδεμένα όπως είναι σχεδιασμένο, θα συνθέσουν ένα ικανό δίκτυο που θα τροφοδοτεί τα Βαλκάνια και την Νοτιοανατολική Ευρώπη. Για τις ΗΠΑ, η τροφοδοσία της Ουκρανίας με αέριο που δε θα προέρχεται από τη Ρωσία θα είναι μία σημαντική στρατηγική νίκη.

---

¹⁰⁹ (Λάρδα, και συν., 2020 σ. 43)

¹¹⁰ Από EURACTIV, 3 Απρ 19 Σύνδεσμος: <https://www.euractiv.gr/section/energia/news/energeiakempiznes-ellinikon-etaireion-sti-voreia-makedonia/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6° ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Η περιοχή των Βαλκανίων παρουσιάζει ενδιαφέρον για τους ισχυρούς δρώντες καθώς αποτελεί δυναμικό πεδίο ανταγωνισμού γύρω από την ισχύ, το εμπόριο, την ενέργεια. Η Ρωσία εξακολουθεί να προσπαθεί να διατηρεί ερείσματα που ιστορικά κατείχε, η ΕΕ προσπαθεί να μεθοδεύσει την εδαφική της ολοκλήρωση και την ασφάλειά της ενώ η μοναδική πλέον Υπερδύναμη απομακρυνόμενη από το ρόλο του εγγυητή της ασφάλειας από την ευρύτερη περιοχή, δείχνει να ενδιαφέρεται περισσότερο για τον περιορισμό της ρωσικής επιρροής και την ευρωπαϊκή ενεργειακή απεξάρτηση από αυτήν.

NATO: Η συμφωνία των Πρεσπών επέτρεψε τα Σκόπια να προχωρήσουν στην ένταξή τους στην Ευρωατλαντική Συμμαχία, σήμερα είναι το τριακοστό μέλος του Οργανισμού. Η σχέση με το NATO ξεκινάει από την ένταξη στο Πρόγραμμα Σύμπραξη για την Ειρήνη (Partnership for Peace – PfP) το 1995. Το 1999 η χώρα έγινε δεκτή για συμμετοχή στο σχέδιο δράσης για ένταξη στο NATO (Membership Action Plan – MAP¹¹¹). Από τη μεριά του το NATO παρέσχε συνδρομή στην αποκλιμάκωση της κρίσης του 2001. Η επιχείρηση “Essential Harvest” (22 Αυγ έως 26 Αυγ 2001) συνέδραμε στον αφοπλισμό των Αλβανών εξτρεμιστών (ο αφοπλισμός έγινε σε εθελοντική βάση) και η επιχείρηση “Amber Fox” (27 Σεπ 2001 έως 15 Δεκ 2002) εξασφάλισε την ασφάλεια των διεθνών παρατηρητών και την ομαλή εφαρμογή της συμφωνίας πλαίσιο της Αχρίδας. Από το 2018 ο προϋπολογισμός της χώρας έχει πρόβλεψη για δαπάνες πλέον του 2% του ΑΕΠ όπως υποχρεούνται οι χώρες μέλη. Από το 1,1% του 2017, το ποσοστό των αμυντικών δαπανών ανήλθε στο 2,7% το 2018 και στο 3,6% το 2019. Τα Σκόπια συμμετέχουν στην αποστολή “Resolute Support” στο Αφγανιστάν με 44 στρατιωτικούς¹¹² και με ισάριθμο προσωπικό στην αποστολή Kosovo Force (KFOR) στο Κοσσυφοπέδιο¹¹³. Σήμερα, το έμπρακτο ενδιαφέρον του NATO εκφράζεται και με οικονομική στήριξη για την αντιμετώπιση της πανδημίας από το γειτονικό Κράτος 1,4 εκ. €¹¹⁴. Για τη Συμμαχία είναι ζωτικής σημασίας η σταθερότητα και ασφάλεια στην περιοχή. Μεγάλες ασκήσεις μετά στρατευμάτων, που περιλαμβάνουν μετακινήσεις δυνάμεων μέσω του άξονα της Εγνατίας Οδού προς Αλεξανδρούπολη ή από το λιμάνι της Θεσσαλονίκης προς τα σύνορα με κατεύθυνση πεδία ασκήσεων της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας είναι ενδεικτικά του σχεδιασμού ο οποίος δεν θα άφηνε περιθώριο απειλής των γραμμών συγκοινωνιών από ασταθή και επικίνδυνα πλευρά – περιοχή των Σκοπίων. Η απειλή είναι γεωγραφημένη, έχει κατεύθυνση και ταυτότητα καθορίζοντας με σαφήνεια τα πλαίσια ασφάλειας για τις συμμαχικές δυνάμεις.

Ρωσία: Η Συμφωνία των Πρεσπών, ανέδειξε πτυχές του ανταγωνισμού και ίσως αποτέλεσε την πράξη «έξωσης» της Ρωσίας από την καρδιά των Βαλκανίων. Το δημοψήφισμα αμέσως μετά την υπογραφή της συμφωνίας, αποτέλεσε πεδίο άσκησης soft power. Η Ρωσία απέδειξε ότι διαθέτει ικανότητα να επηρεάζει δημοκρατικές διαδικασίες. Το χαμηλό ποσοστό προσέλευσης,

¹¹¹ Πρόγραμμα του NATO με σκοπό την παροχή οδηγιών, βοήθειας και πρακτικής υποστήριξης σχεδιασμένο και προσαρμοσμένο στις ανάγκες των χωρών που επιθυμούν να ενταχθούν στη Συμμαχία.

¹¹² Πηγή NATO Resolute Support Mission in Afghanistan https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/6/pdf/2020-06-RSM-Placemat.pdf

¹¹³ Πηγή Joint Force Command Naples <https://jfcnaples.nato.int/kfor/about-us/welcome-to-kfor/contributing-nations>

¹¹⁴ Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας Πηγή: <https://agora.mfa.gr/infocfiles-menu/infocfile/72654>

36% των ενεργών ψηφοφόρων, από δυτικά μέσα αποδόθηκε εν μέρει στη ρωσική δραστηριότητα. Ο Πρωθυπουργός των Σκοπίων Ζόραν Ζάεφ (16 Ιουλ 2018) δήλωσε σε συνέντευξή στο Buzzfeed ότι Έλληνες επιχειρηματίες που διάκεινται ευνοϊκά στη Ρωσία πλήρωναν 13.000 έως 21.000 δολάρια σε πολίτες των Σκοπίων προκειμένου να προκαλέσουν επεισόδια πριν το δημοψήφισμα¹¹⁵. Για όσους παρακολούθησαν της Προεδρικές εκλογές στις ΗΠΑ το 2016, οι ρωσικές μέθοδοι στα Σκόπια ήταν γνώριμες. Εκστρατείες παραπληροφόρησης, ψευδείς ειδήσεις “fake news”, πειρατικές ενέργειες στον κυβερνοχώρο, ψευδείς λογαριασμοί στο Facebook¹¹⁶ και Twitter, «υπόγειες» πληρωμές – συνεχιστές του «κόκκινου χρυσού» της κομμουνιστικής εποχής¹¹⁷. Της παρέμβασης στην επικράτεια των Σκοπίων είχε προηγηθεί απέλαση Ρώσων διπλωματών από την Αθήνα¹¹⁸. Σύμφωνα με τη βρετανική εφημερίδα Financial Times, οι διπλωμάτες κατηγορήθηκαν για συνεργασία με επιχειρηματίες προκειμένου να δωροδοκήσουν τοπικούς κρατικούς αξιωματούχους, Ορθόδοξους μητροπολίτες, μέλη πολιτιστικών ενώσεων και ακροδεξιών οργανώσεων στη βόρεια Ελλάδα προκειμένου να αντιπαχθούν στη συμφωνία των Πρεσπών¹¹⁹. Οι Ρώσοι αξιωματούχοι είχαν διασυνδέσεις στην πόλη της Αλεξανδρούπολης όπου διαμένει μικρή κοινότητα Ρώσων και η δράση τους αφορούσε στην περιοχή της Μακεδονίας και της Θράκης.

ΗΠΑ: Η παρουσία των ΗΠΑ στην Βαλκανική με στρατιωτικούς όρους αναπτύσσεται στη μεγαλύτερη στρατιωτική βάση εκτός Αμερικής το “Camp Bondsteel”¹²⁰, στο Κοσσυφοπέδιο η οποία χρησιμεύει ως έδρα του NATO για τον Πολυεθνικό Σχηματισμό Μάχης Ανατολή (MNBG-E) της KFOR. Στα Σκόπια, η πρεσβεία των ΗΠΑ λειτουργεί από το 2009 σε νεότευκτες εγκαταστάσεις σε ύψωμα πλησίον του κέντρου της πόλης εκτεινόμενη σε 8.000 τ.μ. υπό δρακόντεια μέτρα παθητικής και ενεργητικής ασφάλειας. Εκτός του μεγέθους και των μέτρων ασφαλείας, η αυθόρμητη περιέργεια όσον αφορά τις εγκαταστάσεις περιστρέφεται γύρω από τον τηλεπικοινωνιακό εξοπλισμό και τις πιθανές δυνατότητες και τη σκοπιμότητα αυτού. Στο διπλωματικό πεδίο οι ΗΠΑ προωθούν τα συμφέροντά τους με δηλώσεις αλλά και έμπρακτα με οικονομικά μέσα. ο Υπουργός Άμυνας Τζέιμς Μάττις υποστήριξε τη διαδικασία του δημοψηφίσματος με χρηματοδότηση κονδυλίων του Κογκρέσου 8 εκ. δολαρίων ενώ για τη στήριξη του «ΝΑΙ». Με παρόμοιο τρόπο προώθησαν τα ευρωπαϊκά συμφέροντα αξιωματούχοι της ΕΕ. Την περίοδο του

¹¹⁵ Από CNN Greece 16 Ιουλ 2018 Πηγή: <https://www.cnn.gr/kosmos/story/138905/kataggelia-zaef-ellines-epixeirimaties-ypokinoy-n-viaia-epesiodia-prin-to-dimopsifisma>

¹¹⁶ Με κατά μέσο όρο 40 αναρτήσεις ημερησίως, προπαγανδίζονταν αποχή από το δημοψήφισμα με εθνικιστικά συνθήματα όπως «Θα αφήσεις τους Αλβανούς να αλλάξουν το όνομά σου;»

¹¹⁷ (Tisball, 2018)

¹¹⁸ Αναπληρωτής Υπουργός κ. Κατρούγκαλος 3 Αυγ 2018 «Η απέλαση όπως και η απαγόρευση εισόδου στη χώρα μας Ρώσων πολιτών αποφασίστηκε στο πλαίσιο της άσκησης της εθνικής κυριαρχίας. Το μέτρο εφαρμόστηκε με ιδιαίτερη προσοχή και μετά από μακρόχρονη έρευνα των αρμοδίων αρχών. Ιδιαίτερη προσπάθεια κατεβλήθη να διαφυλαχθούν οι διμερείς μας σχέσεις, να μην ενταχθεί η πράξη αυτή στο κύμα μέτρων κατά της Ρωσικής Ομοσπονδίας που ακολούθησε την υπόθεση Σκριπάλ/Σώλσμπερτ και να υπογραμμισθεί η ισορροπημένη θέση της Ελλάδος στο θέμα αυτό» Πηγή: <https://www.mfa.gr/koinovouleutikos-eleghos/loipa-themata-ellinikis-exoterikis-politikis/apantese-sten-koinobouleutike-erotesi-up-arith-901772018-tou-bouleute-nikolopoulou.html> .

¹¹⁹ (Hope, 2018)

¹²⁰ Μάλλον είναι αστικός μύθος ότι η βάση είναι ορατή όπως το Σινικό Τείχος δια γυμνού οφθαλμού από το διάστημα. Σχολιασμός για ορατότητα του Τείχους από χαμηλή τροχιά στον ιστότοπο της NASA https://www.nasa.gov/vision/space/workingsinspace/great_wall.html

δημοψηφίσματος, τη χώρα επισκέφτηκαν η Καγκελάριος της Γερμανίας Άγκελα Μέρκελ, ο Γενικός Γραμματέας του NATO Γενς Σόλτεμπεργκ και η επικεφαλής της Εξωτερικής Πολιτικής της ΕΕ Φεντερίκα Μογκερίνι, επίσης υποστηρίζοντας οικονομικά την πολιτική διαδικασία.

Εσωτερική σταθερότητα: Σήμερα, στο εσωτερικό των Σκοπίων παρατηρείται αύξηση στα εγκλήματα μίσους. Στην ετήσια έκθεση της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Ελσίνκι (HCHR) για το έτος 2019 καταγράφηκαν 159 περιστατικά και εγκλήματα μίσους από τα οποία 135 παρακινούνται από εθνικιστικούς λόγους με θύματα νέους αλβανικής και σλαβικής καταγωγής¹²¹. Πάραυτα, δεν είναι ορατή μία αποσταθεροποίηση όσο τουλάχιστο διατηρείται ως επιτεύξιμη η ευρωπαϊκή προοπτική καθώς αποτελεί την ισχυρότερη παράμετρο εσωτερικής σταθερότητας, τον κοινό τόπο Αλβανών και Σλάβων πολιτών. Όσον αφορά στο ριζοσπαστικό Ισλάμ, στα Σκόπια δραστηριοποιούνται ακραίοι πυρήνες οι οποίοι κατά καιρούς τροφοδότησαν με φανατικούς μαχητές ριζοσπαστικές οργανώσεις όπως την Al Qaeda και τον ISIS. Όποτε αυτοί οι πυρήνες εντοπίστηκαν αντιμετωπίστηκαν με πολιτειακά μέσα¹²². Δεν φαίνεται να απειλούν με αποσταθεροποίηση αν και είναι πιθανό να ενεργήσουν τρομοκρατικά χτυπήματα

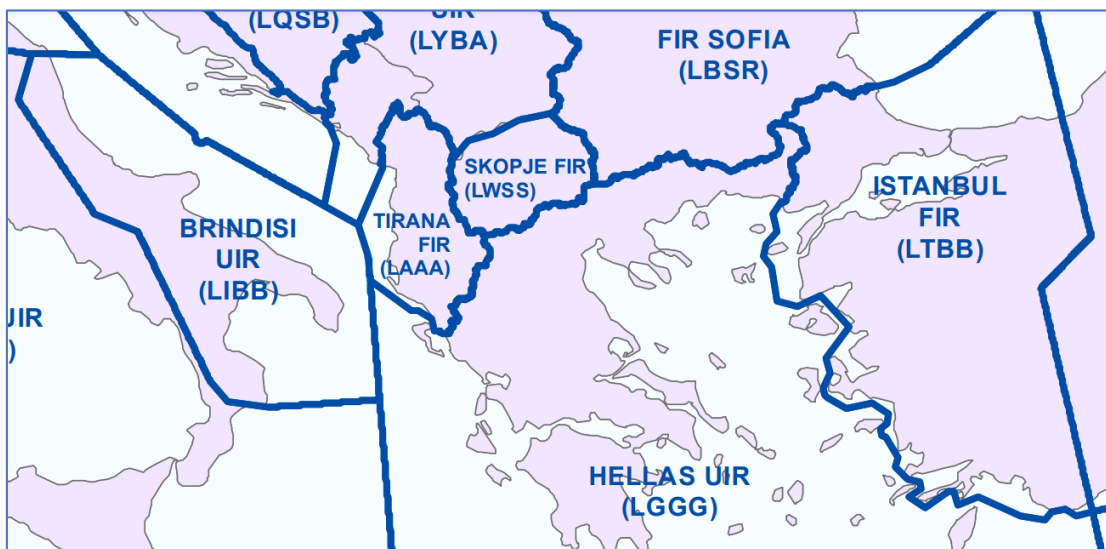
Σε επίπεδο συνεργασίας σε θέματα άμυνας, ο Σκοπιανός Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου, συμμετέχει με τους ομολόγους στη Διαβαλκανική Σύνοδο Αρχηγών Γενικών Επιτελείων Εθνικής Άμυνας (ΑΓΕΕΘΑ) των Βαλκανικών Κρατών, στα πλαίσια του οποίου αποφασίζονται κοινές δράσεις και συνεκπαιδεύσεις (σειρά ασκήσεων Balkan Bridges 2015, 2019) με σκοπό την ανάπτυξη δεξιοτήτων και δεσμών συνεργασίας των συνεργαζόμενων δυνάμεων. Για την προαγωγή της συνεργασίας υφίσταται το δίκτυο νοτιοανατολικής Ευρώπης για ασκήσεις και εκπαίδευση, South Eastern Europe Exercising and Training Network (SEETN). Τα Σκόπια συμμετέχουν με τις Ελλάδα, Αλβανία, Βουλγαρία Ρουμανία και Τουρκία στη συγκρότηση της South – Eastern Europe Brigade (SEEBRIG). Το επιτελείο του Σχηματισμού σταθμεύει στο Κουμάνοβο, στα βόρεια της χώρας. Η Ταξιαρχία ανταποκρίνεται σε ειρηνευτικές αποστολές του ΟΗΕ, του NATO και της ΕΕ, συμμετέχοντας σε ασκήσεις και συνεκπαιδεύσεις και τηρεί υψηλά επίπεδα ετοιμότητας και διαλειτουργικότητας. Η συνεργασία εντός της SEEBRIG ξεκινάει στα 1999 (30 Νοε) με την ίδρυση του Σχηματισμού. Οι ένοπλες δυνάμεις των Σκοπίων έως το 2019 συμμετείχαν σε συμμαχικές συνεκπαιδεύσεις και ασκήσεις ως παρατηρητές. Με την ένταξή τους στο NATO, συμμετέχουν πλέον ενεργά ως ασκούμενοι. Η ένταξη στη Συμμαχία απαιτεί προσαρμογές στη δομή, τον εξοπλισμό και την εκπαίδευση των σκοπιανών Ενόπλων Δυνάμεων. Η Ελλάδα, στην παρούσα φάση φαίνεται να συμμετέχει ενεργά και να αναλαμβάνει ρόλο στα εκπαιδευτικά προγράμματα διμερή και εντός του NATO. Τα ελληνικά συμφέροντα απαιτούν τον περιορισμό της τουρκικής παρουσίας και επιρροής στην περιοχή. Η Τουρκία έχει μακροχρόνιες σχέσεις σε θέματα άμυνας, οι αποστολές των Σκοπίων στο εξωτερικό συστρατώνίζονταν με τις τουρκικές δυνάμεις και αριθμός σκοπιανών στρατιωτικών έχει αποφοιτήσει από

¹²¹ Υπουργείο Εξωτερικών/Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων Σεπ 2020. Πηγή: <https://agora.mfa.gr/infocfiles-menu/infocfile/71920> Αναφορά HCHR στο σύνδεσμο: <https://mhc.org.mk/wp-content/uploads/2020/07/annual-report-on-hate-crime-2019-eng-final-1.pdf>.

¹²² Μουλάς Ρετζέπ Μεμίτσι, συλλαμβάνεται το 2015 για συγκρότηση τρομοκρατικής οργάνωσης η οποία προωθούσε μαχητές στη Συρία και στο Ιράκ, δικάστηκε, ομολόγησε και καταδικάστηκε σε κάθειρξη 7 ετών Αναφορά ειδήσεων <https://ems.gr/skopia-tourkia-islam/>.

στρατιωτικές σχολές της Άγκυρας. Οι Τούρκοι αξιωματούχοι του Υπουργείου Άμυνας της Τουρκίας στις επισκέψεις τους συναντώνται με σχεδόν όλη την πολιτική ηγεσία των Σκοπίων επίσκεψη του Χουλουσλί Ακάρ το 2019. Η συμφωνία των Πρεσπών δημιούργησε το πλαίσιο και τις προϋποθέσεις για μείωση της τουρκικής δραστηριότητας με αύξηση αντίστοιχης ελληνικής.

Στην ελληνική διπλωματική προσπάθεια εντάσσεται και η συμφωνία για την τεχνική διευθέτηση σχετικά με την εναέρια αστυνόμευση του FIR των Σκοπίων. Πιο συγκεκριμένα, οι εξουσιοδοτημένοι εκπρόσωποι των Υπουργείων Άμυνας των δύο χωρών, συμφώνησαν στην «παροχή εναέριας αστυνόμευσης από τις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις με την ανάπτυξή τους στην επικράτεια της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας» σκοπός της τεχνικής διευθέτησης ορίστηκε «να προσδιορίσει τις διαδικασίες συντονισμού που θα εφαρμόζονται μεταξύ των δύο μερών, με σκοπό τη διεξαγωγή επιτυχούς εναέριας Αστυνόμευσης για την αντιμετώπιση απειλών RENEGADE εντός του FIR των Σκοπίων¹²³». Η αστυνόμευση του σκοπιανού εναέριου χώρου καλύπτει χρονικά όλο το εικοσιτετράωρο όλο το έτος. Ενδιαφέρον είναι ότι τα Σκόπια δεν επιθυμούσαν την εμπλοκή της Τουρκίας τόσο σε διμερές όσο και σε συμμαχικό επίπεδο στην υπόψη δράση.

Εικόνα 2 FIR Σκοπίων, Πηγή https://www.eurocontrol.int/sites/default/files/2019-08/23052019%20-%20firuir_upperairspace_eur.pdf

¹²³ (Βουλή των Ελλήνων, 2020)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Οι σχέσεις μεταξύ ΕΕ και της χώρας καθώς και οι σχέσεις της Ελλάδας με τα Σκόπια, επανακαθορίζονται μετά τη Συμφωνία των Πρεσπών. Άλλοι δρώντες, όπως η Γερμανία, (σημαντικότερος εμπορικός εταίρος των Σκοπίων) και οι ΗΠΑ προωθούν τα συμφέροντά τους μέσω της συμφωνίας την ώρα που τα ρωσικά συμφέροντα πλήττονται ευθέως. Για πολλούς Σκοπιανούς που αντιτίθενται στη συμφωνία, τα οικονομικά οφέλη είναι αυτά που οδήγησαν στην υπογραφή της, «οικονομία ενάντια στην επιβίωση και την ταυτότητα». Για πολλούς Έλληνες που αντιτίθενται στη συμφωνία, είχε ως αντάλλαγμα επιμήκυνση του υπέρογκου χρέους της χώρας και για αυτό ο όρος «ξεπούλημα» ενέχει κυριολεκτική αναφορά. Όπως και να το δούμε, οι αλλαγές φέρουν ευκαιρίες, κέρδη και ζημίες και είναι γεγονός ότι η συμφωνία «ξεκλείδωσε» οικονομικές δράσεις οι οποίες δεν θα πραγματοποιούνταν ή κάποιες από αυτές δεν θα υλοποιούνταν με τους ίδιους όρους και δη συμμετοχής της Ελλάδας ως Κράτος – οικονομικός εταίρος.

Για την ολοκλήρωση οικονομικών δραστηριοτήτων και συναλλαγών απαιτείται ανάλογη «κοινωνία», τη χρηματοπιστωτική λειτουργία συμπληρώνουν οι αποτελεσματικές μεταφορές. Σημαντικότεροι διάδρομοι διασταυρώνονται επί των εδαφών των Σκοπίων. Οι υποδομές στην περιοχή είναι ανεπαρκείς. Σχεδιάζονται και υλοποιούνται έργα στις οδικές και σιδηροδρομικές μεταφορές¹²⁴, οι οποίες σε συνδυασμό με τη βελτίωση των υποδομών των συνοριακών σταθμών, σταθμών εξυπηρέτησης των μέσων (σταθμοί ανεφοδιασμού σε καύσιμα, σταθμοί επισκευών και συντήρησης, χώροι αποθήκευσης), θα δημιουργήσουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις επικερδούς οικονομικής δραστηριότητας. Η υλοποίηση των παραπάνω είναι δυνατό να μειώσουν για περικλειστές χώρες όπως είναι τα Σκόπια, τα λειτουργικά κόστη έως και 15%, κάνοντάς τις ελκυστικές σε Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ). Στα πλαίσια υλοποίησης του Πανευρωπαϊκού δικτύου διαδρόμων μεταφορών (Core Regional Transport Network), εντάσσεται η υλοποίηση:

- διαδρόμου Ανατολής – Δύσης “VIII” με διασύνδεση Δυρραχίου – Τιράνων – Σκοπίων – Σόφιας – Βάρνας.
- διαδρόμου Βορρά – Νότου “X” ο οποίος θα διατρέχει τις χώρες Νορβηγία – Φινλανδία – Πολωνία – Τσεχία – Σλοβακία – Αυστρία – Σλοβενία – Κροατία -Σερβία – Σκόπια – Ελλάδα.

Κατά την υλοποίηση των παραπάνω έργων, παρατηρήθηκαν δυσχέρειες οι οποίες υπόκεινται σε παρονομαστές που με όμοιο τρόπο παρακωλύουν την διάδραση του σκοπιανού Κρατικού μηχανισμού και σε άλλους τομείς. Η έκθεση προόδου της Παγκόσμιας Τράπεζας για τον τομέα μεταφορών για τα Σκόπια¹²⁵ για την περίοδο που έληξε το πρόγραμμα ΜΒΠ Ι, σημειώνει ότι η πλειονότητα

¹²⁴ Ιδιαίτερο ενδιαφέρον εκδήλωσε για την αναβάθμιση των σιδηροδρομικών υποδομών η Ισπανία. Στις 6 Νοε 2020 σε συνάντηση του Υπουργού Οικονομικών των Σκοπίων με τον Ισπανό πρέσβη, συζητήθηκε το ενδιαφέρον της ισπανικής πλευράς να αναλάβει το σιδηροδρομικό τμήμα του διαδρόμου VIII με τη Βουλγαρία καθώς και ζητήματα αναβάθμισης των σκοπιανών οικονομικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών με συνδρομή αντίστοιχων ισπανικών, ώστε οι πρώτες να εναρμονίσουν την οργάνωση και λειτουργία τους με ευρωπαϊκά πρότυπα.

¹²⁵ (Guitink, 2009)

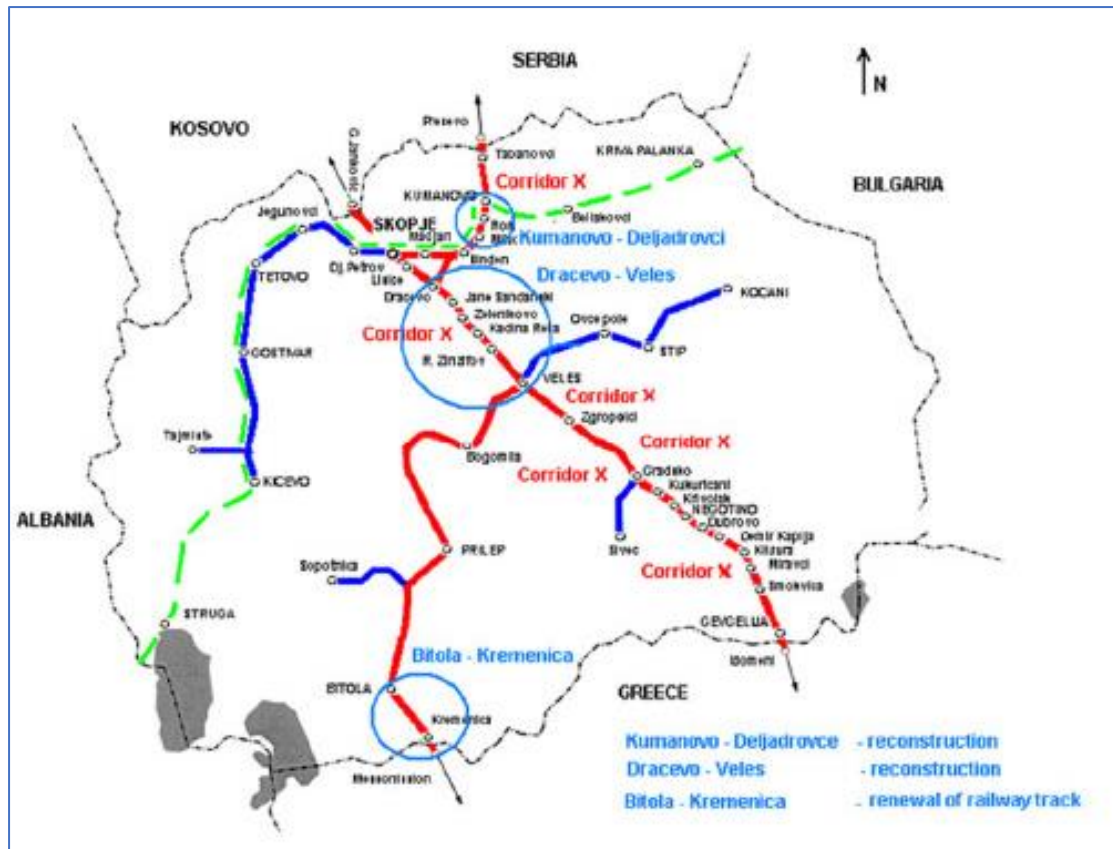
της νομοθεσίας περί μεταφορών, δεν ήταν ευθυγραμμισμένη με την ευρωπαϊκή και όποτε ήταν, σπανίως εφαρμόστηκε. Επισημαίνεται δε, ότι η δυνατότητα των υποδομών που εξυπηρετούν τις μεταφορές δεν επαρκούσαν και απαιτείτο ενίσχυσή τους. Η τελωνειακή νομοθεσία μετά από την εφαρμογή του νέου τελωνειακού κώδικα (Ιαν 2006), είχε σημαντικά ευθυγραμμιστεί με την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Απαιτούνταν δε και η βελτίωση των πληροφοριακών υποδομών ώστε αυτά να ανταλλάσσουν δεδομένα με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά. Γίνεται αναφορά στην ανάγκη βελτίωσης της διοίκησης της τελωνειακής υπηρεσίας με σκοπό μεταξύ άλλων την αντιμετώπιση της διαφθοράς. Παρά τις καθυστερήσεις και τις αποκλίσεις στην επίτευξη των στόχων, υφίσταται βελτίωση. Για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2 Μαρ 2020) η πρόοδος των Σκοπίων στα των μεταρρυθμίσεων για τα έτη 2018 και 2019 (περάτωση του ΜΒΠ II το 2020) κρίθηκε ικανοποιητική¹²⁶.

Σημαντικό μέρος των παραπάνω οικονομικών δράσεων κείται επί του ελληνικού ενδιαφέροντος. Ο διάδρομος Χ έχει ιδιαίτερη αξία καθώς η διασύνδεση Νις – Σκοπίων – Θεσσαλονίκης, παρέχει πρόσβαση των χωρών της νοτιοανατολικής Ευρώπης στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης. Προς την κατεύθυνση αυτή ο Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης (ΟΛΘ Α.Ε.), σχεδιάζει τη δημιουργία ενός εμπορευματικού τερματικού σταθμού στην πόλη των Σκοπίων ('dry port'), που θα μπορούσε να εξυπηρετεί και άλλες περιοχές στα Δυτικά Βαλκάνια. Ουσιαστικά πρόκειται για τη δημιουργία ένας τερματικού σταθμού συνδυασμένων μεταφορών, ο οποίος θα συνδέεται άμεσα, μέσω του οδικού ή σιδηροδρομικού δικτύου, με το λιμάνι και θα αποτελεί ουσιαστικά κέντρο θαλάσσιας μεταφοράς εμπορευμάτων προς και από χερσαίους προορισμού¹²⁷. Παρακάτω παρατίθεται εικόνα με τα έργα αναβάθμισης του σιδηροδρομικού δικτύου – διαδρόμου Χd (εντός μπλε κύκλου) μέρος των οποίων αφορούν στη σύνεση του ελληνικού δικτύου Μοναστηρίου – Κρεμένιτσα – Φλώρινα. Με πράσινη διακεκομμένη αναπαρίσταται η σιδηροδρομική εκδοχή του διαδρόμου VIII.

---

¹²⁶ "Overall, North Macedonia has increased its efforts and delivered further tangible and sustainable results in the key areas identified in the Council Conclusions of June 2018" (European Commission, 2020 σ. 5)

¹²⁷ (Λάρδα, και συν., 2020 σ. 48)

Εικόνα 3: Σιδηροδρομικό δίκτυο, υπό αναβάθμιση δίκτυο διαδρόμου Χd Πηγή: ADT Omega <http://www.adtomega.gr/portfolio2.php?page=port2&id=37&lang=2>

Ευρωπαϊκά οικονομικά προγράμματα αφορούν σε γειτονικές με τα Σκόπια περιφέρειες της Ελλάδας. Τον Φεβρουάριο του 2019, η ευρωπαϊκή επιτροπή έθεσε θέματα για συζήτηση που αφορούσαν σε μελέτη βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή των Πρεσπών με έμφαση στον τουρισμό¹²⁸. Το ενδιαφέρον εστιάζεται σε σημείο διέλευσης των συνόρων πλησίον των λιμνών¹²⁹. Οι αποτελεσματικοί συνοριακοί σταθμοί βελτιώνουν τις συνθήκες μετακίνησης προς το ελληνικό τουριστικό προϊόν, διευκολύνουν τις μεταφορές προϊόντων και αυξάνουν τη συνοριακή ασφάλεια. Επί τούτου ήδη έχουν ξεκινήσει έργα για την επαναλειτουργία συνοριακού σταθμού Λαιμού, ο οποίος θα διασυνδέσει το Λαιμό Πρεσπών με τη Μάρκοβα Νόγκα και θα μειώσει κατά 100 χλμ. την απόσταση με την Αχρίδα. Το έργο έχει εξασφαλίσει χρηματοδότηση 5 εκ. € από τις δράσεις INTERREG¹³⁰ από τα οποία τα 3 εκ. αφορούν στην ελληνική πλευρά. Το έργο εκτιμάται ότι εκτός από τις μεταφορές, δίδει τη δυνατότητα να στοχεύσει η ελληνική πλευρά σε ανάπτυξη βιώσιμου τουριστικού προϊόντος το οποίο θα μπορούσε να αντισταθμίσει την

¹²⁸ Επίτροπος για θέματα ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας και διαπραγματεύσεων για τη διεύρυνση Γιχάνες Χαν. Πηγή <https://www.euractiv.gr/section/dievriinsi/news/chan-se-papadimoyli-etsi-tha-voithisei-i-komision-ti-synergasia-elladas-voreias-makedonias/>

¹²⁹ Το σημείο θα συγχρηματοδοτηθεί από το πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας και από ελληνικό περιφερειακό πρόγραμμα.

¹³⁰ Η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Στόχου «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία» –με έδρα τη Θεσσαλονίκη- διαχειρίζεται και παρακολουθεί Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (Interreg). Τα Προγράμματα αυτά έχουν ως στόχο να αντιμετωπίσουν κοινές διασυνοριακές και διακρατικές προκλήσεις <https://interreg.gr/#Welcome>

απολιγνιτοποίηση της περιοχής τα επόμενα χρόνια. Ενδεικτικό της δυνατότητας για ανάπτυξη είναι ότι η περιοχή της Αχρίδας το 2018 φιλοξένησε 296.000¹³¹ επισκέπτες από τους οποίους 180.000 ήταν αλλοδαποί ενώ η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας δέχτηκε 123.000 επισκέπτες με λιγότερους από 20.000 να είναι αλλοδαποί. Ο συνδυασμός των παραπάνω με την υλοποίηση του «Πάρκου Πρεσπών» που έχει ως σκοπό την περιβαλλοντική προστασία και ανάπτυξη της περιοχής και την κατασκευή συνεδριακού κέντρου στο χωριό Λαιμός, δύναται να καταστήσει τις δραστηριότητες επικερδείς και βιώσιμες. Παρόμοιο έργο είναι η κατασκευή συνοριακής διάβασης Πρόμαχοι – Majden του οποίου το κόστος εκτιμάται στα 50 εκ. €. και θα χρηματοδοτηθεί από τα αδιάθετα της ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ ΑΕ. Η θέση βρίσκεται στο μέσον της απόστασης των 150 χλμ. μεταξύ των εν λειτουργία σταθμών της Νίκης στη Φλώρινα και των Ευζώνων στο Κιλκίς. Το έργο θα υποβοηθήσει τη σύνδεση της Εγνατίας Οδού με το διάδρομο Χ ενώ παράλληλα θα διευκολύνει την πρόσβαση σε περιοχές που δραστηριοποιούνται στον ιαματικό, ορειβατικό, ιστορικό τουρισμό και τον αγροτουρισμό στην ευρύτερη περιοχή της Πέλλας.

Στο πεδίο του τουρισμού σε εθνικό επίπεδο, σύμφωνα με τη στατιστική υπηρεσία των Σκοπίων, οι αφίξεις αλλοδαπών τουριστών το 2019 αυξήθηκαν κατά 7,1% σε σχέση με το 2018 (630.594 αφίξεις το 2017, 707.345 το 2018 και 707.345 το 2019). Κύριες χώρες προέλευσης η Τουρκία (14,8% μείωση σε σχέση με 15,8% το 2018), η Σερβία (7,9%), η Ελλάδα (7,6% αύξηση σε σχέση με το 5,8% του προηγούμενου έτους), η Βουλγαρία (7,4%) και η Πολωνία¹³². Για την Ελλάδα, τα Σκόπια βρίσκονται στις 3 πρώτες θέσεις του οδικού τουρισμού, το 2009 με κύριο προορισμό την κεντρική Μακεδονία, εξέδραμαν κατά μέσο όρο για 2,5 διανυκτερεύσεις 948.000 πολίτες της γειτονικής χώρας. Το ποσό που δαπάνησαν οι Σκοπιοί τουρίστες υπολογίζονται σε 114 εκ. € το οποίο αντιστοιχεί στο 1% των ελληνικών εσόδων από τον τουρισμό. Είναι προφανές ότι η όποια αλλαγή στην τάση – προτίμηση των Σκοπιανών σε σχέση με το ελληνικό τουριστικό προϊόν δεν θα είχε ιδιαίτερη επίδραση στην συνολική εικόνα του τομέα. Η σύνδεση της επίδρασης της συμφωνίας στο ελληνικό εισόδημα από τουριστική δραστηριότητα δεν έχει ενδιαφέρον παρά μόνον τοπικό. Για την σκοπιανή πλευρά δε, η συμφωνία παρέχει πρόσβαση στην άμεση χρηματοδότηση τουριστικών δραστηριοτήτων από ευρωπαϊκά κονδύλια αλλά και έμμεσα, μέσα από την αναβάθμιση των υποδομών και της ασφάλειας, επιτυγχάνεται βελτίωση του τουριστικού προϊόντος και αυξάνεται η ανταγωνιστικότητα η οποία ήδη αποτυπώνεται σε αύξηση της τουριστικής κίνησης προς τη χώρα.

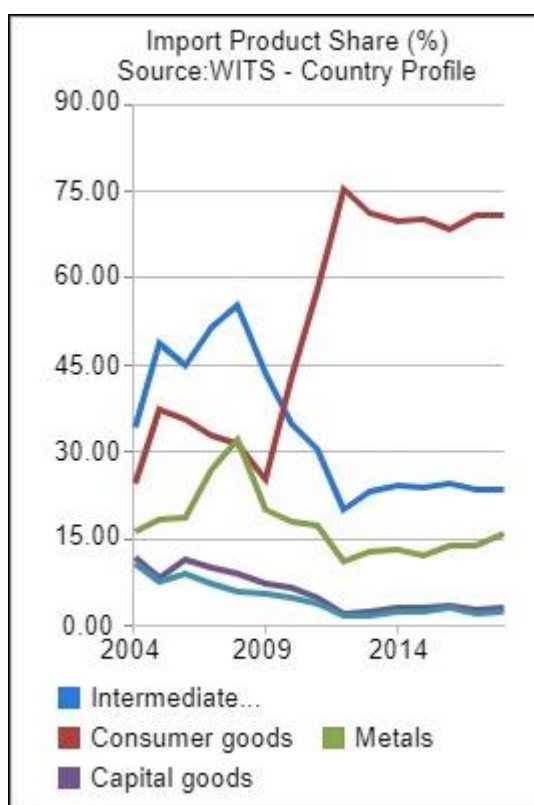
Όσον αφορά στο διμερές εμπόριο, το εμπορικό ισοζύγιο μεταξύ των δύο χωρών είναι πλεονασματικό για την Ελλάδα. Τα προϊόντα που εξαγονται από την ελληνική επικράτεια: πετρελαϊκά προϊόντα, ελαφρά λάδια και παρασκευάσματα, προϊόντα σιδήρου και χάλυβα, υφάσματα, τρόφιμα. Την παρούσα περίοδο, τα ελληνικά προϊόντα καταλαμβάνουν το 7,0% της αγοράς της γειτονικής χώρας¹³³. Από το 2004 οπότε ουσιαστικά αποτελεί ρεαλιστικό στόχο η ευρωπαϊκή προοπτική των Σκοπίων, οι εισαγωγές της Ελλάδας έχουν διπλασιαστεί και οι εξαγωγές έχουν σχεδόν τριπλασιαστεί. Στο παρακάτω

¹³¹ Στατιστική Υπηρεσία Σκοπίων.

¹³² (Λάρδα, και συν., 2020)

¹³³ (Πρεσβεία της Ελλάδας στα Σκόπια, 2020)

γράφημα παρουσιάζονται οι ελληνικές εξαγωγές προς τα Σκόπια σε δολάρια, από το 2004 έως το 2018¹³⁴.

Πίνακας 3: Στοιχεία του ΠΟΕ για τις εισαγωγές αγαθών στα Σκόπια από την Ελλάδα Πηγή: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/MKD/StartYear/2004/EndYear/2018/TradeFlow/Import/Indicator/MPRT-PRDCT-SHR/Partner/GRC/Product/sector#>

Το 2017, οι εισαγωγές ανήλθαν σε αξία στα 224,450 εκ. € και οι εξαγωγές στα 642,020 εκ. €, το έτος 2018 οι εισαγωγές στα 258,547 εκ. € και οι εξαγωγές στα 798,535 εκ. € και για το 2019 οι εισαγωγές ανήλθαν στα 249,319 εκ. € με τις εξαγωγές να διαμορφώνονται στα 794,443 εκ. €¹³⁵. Η κάμψη που παρατηρείται για το 2019 ίσως δεν αποδίδει την τάση που θα ακολουθήσουν οι συναλλαγές μεταξύ των δύο χωρών καθώς η πανδημία έπληξε την οικονομική ζωή όλου του πλανήτη μη εξαιρουμένης της περιοχής των Βαλκανίων. Το μέγεθος και τα χαρακτηριστικά των αρνητικών επιπτώσεων της πανδημίας στις οικονομίες έχουν να κάνουν με το είδος των διακινούμενων ειδών και υπηρεσιών, το είδος των διασυννοριακών μέτρων που ελήφθησαν και άλλους παράγοντες. Την παρούσα φάση, η Ελλάδα διατηρεί σημαντική θέση βάσει όγκου εμπορίου με τα Σκόπια. Τα δεδομένα που είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα της Παγκόσμιας Τράπεζας είναι κατά τι διαφορετικά αλλά ο παρακάτω πίνακας από τη στατιστική υπηρεσία των Σκοπίων παρέχει παρόμοια εικόνα:

¹³⁴ Στοιχεία από τον ΠΟΕ μέσω της ιστοσελίδας World Integrated Trade Solution (WITS) <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/MKD/StartYear/2004/EndYear/2018/TradeFlow/Import/Indicator/MPRT-PRDCT-SHR/Partner/GRC/Product/sector#> .

¹³⁵ (ΕΛΣΤΑΤ, 2020)

5 πρώτες χώρες-εταίροι της Βόρειας Μακεδονίας βάσει όγκου εμπορίου, I-II 2019 και I-II 2020				
<i>προκαταρκτικά στοιχεία</i>				
Όγκος εμπορίου				
<i>σε χιλιάδες ευρώ</i>				
	I-II 2019	I-II 2020	I-II 2019	I-II 2020
ΣΥΝΟΛΟ	2.194.897	2.288.103	% επί του συνολικού όγκου	
Γερμανία	606.752	602.583	27,6%	26,3%
H.B.	148.358	161.102	6,8%	7,0%
Σερβία	102.934	120.735	4,7%	5,3%
Ελλάδα	119.550	117.858	5,4%	5,2%
Βουλγαρία	92.323	106.523	4,2%	4,7%

Πίνακας 4 Κύριες χώρες - εταίροι των Σκοπίων, Πρεσβεία της Ελλάδος στα Σκόπια
https://agora.mfa.gr/infofiles/εξωτερικό-εμπόριο_Jan-Feb-2020_prel%20mk.pdf Πηγή: Κρατική Στατιστική
Υπηρεσία Βορείου Μακεδονίας - μορφοποίηση και επεξεργασία Γραφείο

Στα Σκόπια λειτουργεί ικανοποιητικά τραπεζικό σύστημα ικανού αριθμού τραπεζών. Τα στοιχεία που δημοσιεύθηκαν στις αρχές του 2020 επιβεβαιώνουν την υψηλή κεφαλαιοποίηση, την υψηλή ρευστότητα, καθώς και την υψηλή ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων. Συγκεκριμένα, η κεφαλαιακή επάρκεια φτάνει περίπου το 17% και η οποία είναι μεγαλύτερη σε σύγκριση με το 2008, όπου η τοπική οικονομία αντιμετώπιζε ισχυρές πιέσεις. Τα ρευστοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού αντιπροσωπεύουν το 27% του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων, το οποίο είναι υψηλότερο, σε σύγκριση με την περίοδο πριν από την πρόσφατη παγκόσμια οικονομική κρίση (2008). Επιπλέον, η ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών - η οποία αποτελεί σημαντικό παράγοντα της πιστωτικής δραστηριότητας - είναι ιδιαίτερα σταθερή. Το δε επίπεδο των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs), αποτελεί περίπου το 4,8% του συνόλου των χορηγούμενων δανείων. Για την αντιμετώπιση των κλυδωνισμών από τον COVID-19, οι ρυθμιστικές αρχές του χρηματοπιστωτικού τομέα της Βόρειας Μακεδονίας υπέγραψαν Μνημόνιο Συνεργασίας, σύμφωνα με τις συστάσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας, για την παρακολούθηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας¹³⁶. Η ελληνική οικονομική παρουσία στη γειτονική χώρα στο χρηματοπιστωτικό τομέα είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς στη δεύτερη θέση υπό όρους συνολικού ενεργητικού, καταθέσεων – χορηγήσεων και συνολικών κερδών, βρίσκεται η Stopanska Banka συμφερόντων Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος.

Τα Σκόπια προσπαθούν να δημιουργήσουν ευνοϊκό επενδυτικό περιβάλλον προκειμένου να αποτελέσουν χώρο υποδοχής ΑΞΕ. Προς τούτο έχουν διαμορφώσει φορολογικό πλαίσιο προκειμένου να πραγματοποιηθούν επενδύσεις κυρίως εντός ζωνών λειτουργίας επιχειρήσεων, τις Τεχνολογικές Βιομηχανικές και Αναπτυξιακές Ζώνες (TBAZ)¹³⁷. Παρακάτω παρατίθεται πίνακας εμφάνων τα φορολογικά κίνητρα που παρέχονται:

¹³⁶ (Λάρδα, και συν., 2020 σ. 37)

¹³⁷ TBAZ στα Σκόπια: Skorje 1 (στην περιοχή του Bunardzik), Skorje 2 (σε περιοχή βορείως των Σκοπίων), Skorje 3 (10 χλμ. εκτός Σκοπίων), Tetovo, Štip, Prilep, Radovis, Berovo, Delcevo, Rankovce, Vinica, Γευγελή, Struga, Strumica και Kicevo.

Είδος Φόρου	Φόρος εκτός ΤΒΑΖ	Φόρος εντός ΤΒΑΖ
ΦΠΑ	18%	0%
Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης	5-62%	0%
Εταιρικός Φόρος	10%	0%
Φόρος Εισοδήματος	10%	0%
Εξοπλισμός Μηχανήματα και Ανταλλακτικά	5-20%	0%
Απαλλαγή από τελωνειακούς δασμούς για παραγωγή που προορίζεται για εξαγωγή		

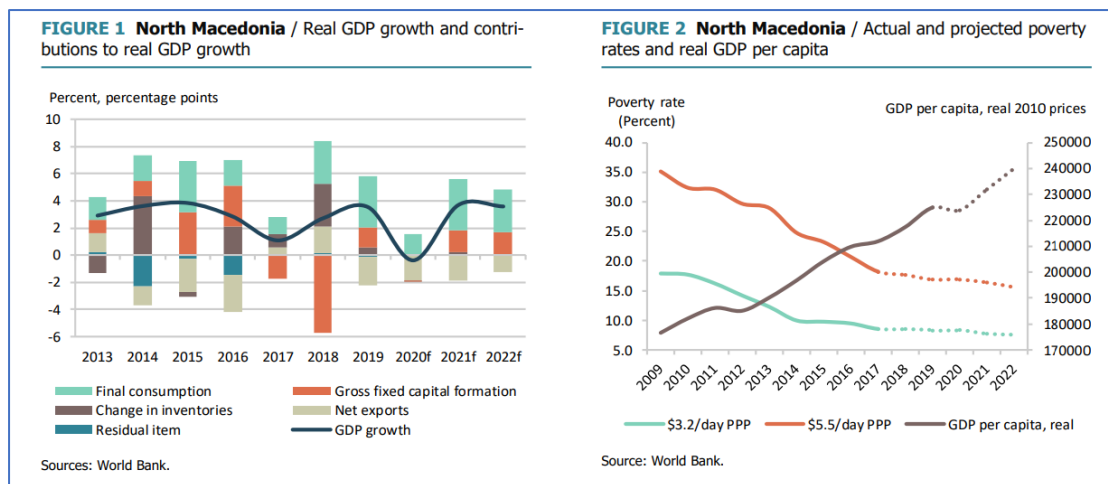
Πίνακας 5: Φορολογικά Κίνητρα για Επενδύσεις στην Επικράτεια των Σκοπίων Πηγή: Υπηρεσία Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών Γραφείο ΟΕΥ - Πρεσβείας Σκοπίων https://agora.mfa.gr/infofiles/ETHSIA%202019_final%20mk.pdf

Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται οι επενδυτικές ροές στη σκοπιανή επικράτεια. Παρατηρείται αύξηση του ενδιαφέροντος για Τούρκους και Αμερικανούς (κατά 431%) καθώς και σταθερότητα του γερμανικού ενδιαφέροντος. Δεν είναι δυνατό να προσδιορίσουμε το ακριβές «τοπίο» καθώς η προέλευση κεφαλαίων από Μπαχάμες και Βερμούδες, καθιστούν αδύναμα επιχειρήματα περί απουσίας ρωσικών κεφαλαίων και μεταστροφή ελληνικού και βρετανικού ενδιαφέροντος και αποεπένδυση.

Χώρα	2018		2019		% μεταβολή στην αξία 2018-2019
	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	
Τουρκία	33,86	5,5%	52,43	16,1%	54,8%
Μπαχάμες	23,54	3,8%	45,63	14,0%	93,8%
Γερμανία	46,62	7,6%	44,34	13,6%	-4,9%
Βερμούδες	35,27	5,7%	29,81	9,1%	-15,5%
Ολλανδία	48,92	8,0%	27,11	8,3%	-44,6%
Σλοβενία	37,51	6,1%	21,16	6,5%	-43,6%
ΗΠΑ	3,72	0,6%	19,77	6,1%	431,5%
Ιταλία	19,31	3,1%	15,79	4,8%	-18,2%
Βουλγαρία	11,54	1,9%	13,92	4,3%	20,6%
Κόσσοβο	1,20	0,2%	7,50	2,3%	525,0%
Λοιπές χώρες	352,57	57,4%	-53,01	-16,2%	-115,0%
Σύνολο	614,08	100,00	326,26	100,00	-46,9%

Πίνακας 6: Επενδυτικές Ροές 2018-2019 στα Σκόπια. Πηγή Κεντρική Τράπεζα Σκοπίων Γραφείο ΟΕΥ - Πρεσβείας Σκοπίων https://agora.mfa.gr/infofiles/ETHSIA%202019_final%20mk.pdf

Τα παραπάνω μεγέθη, επιβεβαιώνουν τα διαγράμματα που απεικονίζουν τη διακύμανση του ΑΕΠ της γειτονικής χώρας. Παρά τους κλυδωνισμούς της ελληνικής κρίσης της περασμένης δεκαετίας και της αναμενόμενης για το 2020 ύφεσης λόγω πανδημίας δυσμενέστερη εκτίμηση κατά 4%), από το 1991 βαίνει αυξανόμενο όπως και το κατά κεφαλήν εισόδημα.

Πίνακας 7: Βασικά Οικονομικά Στοιχεία για τα Σκόπια έτους 2019 IBRD εαρινή έκθεση για την Ευρώπη και την Κ. Ασία από την Παγκόσμια Τράπεζα. Πηγή:

<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/33476/9781464815645.pdf>

Σε συνέχεια των προηγούμενων στοιχείων, στον ακόλουθο πίνακα παρατίθενται βασικά οικονομικά δεδομένα των Σκοπίων. Σημειώνεται η υψηλή ανεργία η οποία βαίνει μειούμενη, το δημόσιο χρέος το οποίο βαίνει αυξανόμενο, ο χαμηλός πληθωρισμός και τα υψηλά συναλλαγματικά διαθέσιμα που βοηθούν στη σταθερότητα της ισοτιμίας του δηναρίου.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ονομαστικό ΑΕΠ (εκατ. ευρώ)	8.562	9.072	9.657	10.038	10.698	11.341
Μεταβολή ΑΕΠ	3,6	3,9	2,8	1,1	2,7	3,6
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ	4.141	4.382	4.659	4.839	5.153	5.463
Ανεργία (%)	28,0	26,1	23,7	22,4	20,7	17,3
Πληθωρισμός (%)	-0,3	-0,3	-0,2	1,4	1,5	0,8
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-4,2	-3,5	-2,7	-2,7	-1,8	-2,0
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	38,1	38,1	39,9	39,4	40,6	40,2
Ισοζύγιο τρεχ. συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-0,5	-2,0	-2,9	-1,0	-0,1	-2,8
Συναλλαγματική ισοτιμία (δηνάριο / €)	61,6	61,6	61,5	61,5	61,5	61,5
Συναλτικά διαθέσιμα (εκατ. ευρώ)	2.436	2.262	2.613	2.336	2.867	3.263

Πίνακας 8: Βασικά Οικονομικά Μεγέθη των Σκοπίων. Πηγή: Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων Στατιστική Υπηρεσία Σκοπίων/ Υπουργείο Οικονομικών Σκοπίων https://agora.mfa.gr/infofiles/ETHSIA%202019_final%20mk.pdf

Τον Μάιο 2020 εκδόθηκε ευρωμόλογο (έβδομο σε σειρά του είδους) ύψους 700 εκ. Ευρώ εξαετούς διάρκειας, με σκοπό την κάλυψη του ελλείμματος του προϋπολογισμού του έτους [αναμένεται να ανέλθει στο 6,8% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ)], καθώς και για την αποπληρωμή άλλων ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του Δημοσίου των Σκοπίων. Υπήρξε ενδιαφέρον ξένων επενδυτών καθώς εκδηλώθηκε ζήτηση κατά πέντε φορές υψηλότερη από το ποσό έκδοσης και το επιτόκιο ανήλθε στο 3,675%, το δεύτερο χαμηλότερο από το 2,75% του 2018. Διαφαίνεται αύξηση της εμπιστοσύνης των επενδυτών και ικανότητα πρόσβασης της Χώρας στις διεθνείς κεφαλαιαγορές¹³⁸.

Ακολούθως, παρατίθεται το πως βλέπουν οι αλλοδαποί επενδυτές την σκοπιανή οικονομία μέσα από την ετήσια έκθεση για το 2019, του γραφείου ΟΕΥ Σκοπίων¹³⁹: «οι διεθνείς αναλυτές σχολιάζουν θετικά την πρόοδο της

¹³⁸ (ΑΜΕ ΜΠΕ, 2020)

¹³⁹ (Λάρδα, και συν., 2020 σ. 22)

Βορείου Μακεδονίας όσον αφορά στη βελτίωση του επενδυτικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Το νομικό και ρυθμιστικό πλαίσιο της Βόρειας Μακεδονίας είναι γενικά ευνοϊκό για τους ξένους επενδυτές και παρέχει πολυάριθμα κίνητρα για την προσέλκυσή τους. Οι επενδυτές επωφελούνται από τις γρήγορες διαδικασίες έναρξης εταιρειών, το χαμηλό κόστος εργατικού δυναμικού (αν και συχνά παρατηρείται έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού), τη σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία του δηναρίου σε σχέση με το ευρώ, την ευνοϊκή γεωγραφική θέση, τα προνόμια εντός των Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών, το σταθερό φορολογικό περιβάλλον. Από την άλλη, επισημαίνουν την ανάγκη βελτίωσης του επιχειρηματικού και επενδυτικού περιβάλλοντος της χώρας: βελτίωσης της ποιότητας των υποδομών και μεταφορών, της εκπαίδευσης, θεραπείας στρεβλώσεων στον διοικητικό και δικαστικό τομέα, αλλά και κατά την επιβολή φόρων και παροχή επιδοτήσεων, ενίσχυσης της καινοτομίας.».

Η οικονομική συνεργασία στο ιδιωτικό επίπεδο μεταξύ πολιτών των Σκοπίων και της Ελλάδας είναι μακροχρόνια και αποτελεί πεδίο ιδιαίτερα επιτυχημένης συνεργασίας. Σε διακρατικό επίπεδο για μεγάλο χρονικό διάστημα οι σχέσεις ήταν από ανύπαρκτες έως τυπικές, με αποτέλεσμα το διμερές οικονομικό και εμπορικό θεσμικό πλαίσιο μεταξύ Ελλάδος και Βόρειας Μακεδονίας να παρουσιάζει ελλείψεις. Οι κυριότεροι τομείς, στους οποίους δύναται η διμερής συνεργασία να αναπτυχθεί θεσμικά είναι των μεταφορών, της ενέργειας, της φορολογικής και τελωνειακής συνεργασίας, στον αγροτικό τομέα στο περιβάλλον και τους υδάτινους πόρους, στις επικοινωνίες, στην τεχνολογία και τον τουρισμό¹⁴⁰. Το «Μνημόνιο κατανόησης μεταξύ της Ελλάδας και των Σκοπίων για την ίδρυση συντονιστικής επιτροπής για την οικονομική συνεργασία»¹⁴¹ μπορεί να εξελιχθεί επικερδώς και για τις δύο πλευρές.¹⁴² Η επιτροπή έχει ως έργο να συντονίζει την οικονομική συνεργασία, εποπτεύει την επιτευχθείσα πρόοδο, συζητά και διερευνά νέες ιδέες και πρωτοβουλίες, επεξεργάζεται κοινά αποδεκτές λύσεις και υποβάλλει συστάσεις αμοιβαίου οφέλους στην ιδρυθείσα, Κοινή Υπουργική Επιτροπή (Συμφωνία των Πρεσπών άρθρο 14). Η σκοπιανή πλευρά δύναται να προσαρμόσει το οικονομικό περιβάλλον - πλαίσιο προσεγγίζοντας τοιούτοτρόπως το ευρωπαϊκό. Η προσαρμογή αποτελεί μονόδρομο ώστε τα προϊόντα της να πληρούν τις ευρωπαϊκές προδιαγραφές προκειμένου να δύναται να διακινούνται εντός της ενιαίας αγοράς. Η Ελλάδα δε, δύναται αφού εντοπίσει τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα, να προσαρμόσει και να κατευθύνει οικονομικές δραστηριότητες προς διατήρηση της παρουσίας των ελληνικών επιχειρήσεων και ενίσχυσής τους.

---

¹⁴⁰ (Λάρδα, και συν., 2020 σ. 69)

¹⁴¹ (Βουλή των Ελλήνων, 2020)

¹⁴² Έχει σκοπό τη συμβολή στην προώθηση των διμερών οικονομικών σχέσεων και στη διασφάλιση των ελληνικών συμφερόντων. Αποτελεί συνέχεια της Συμφωνίας των Πρεσπών και του Σχεδίου Δράσης που είχε υπογραφεί στις 2 Απρ 2019 (κεφ. 5β).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Συμφωνία των Πρεσπών όσον αφορά στα ελληνικά εθνικά δύσκολα μπορεί να υποστηριχθεί ως επιτυχία, ιδιαίτερα εάν συνδυαστεί με το χρόνο, ο οποίος δε φαίνεται να εξυπηρετούσε τα ελληνικά συμφέροντα τουλάχιστον περισσότερο από τα σκοπιανά. Το όνομα Μακεδονία εξακολουθεί να προβληματίζει μεγάλη μερίδα των Ελλήνων πολιτών και ιδιαίτερα ο επιθετικός προσδιορισμός «μακεδονικός». Όμοιες είναι και οι αντιδράσεις γύρω από τη μακεδονική γλώσσα. Πέρα από τις όποιες πολιτικές, οικονομικές και άλλες συνθήκες που πιθανώς έχουν αλλάξει, από την αρχή του ζητήματος μέχρι σήμερα το γεγονός είναι ότι η ελληνική πλευρά έχει μεταβάλλει τη θέση της. Στις 13 Μαρ 1992 η βούληση των Ελλήνων πολιτικών αρχηγών αντίκειται στην οποιαδήποτε ονομασία που θα περιείχε όρο «Μακεδονία». Ταυτόσημη ήταν και η απόφαση της ΕΕ¹⁴³ για μη αναγνώριση του νεοπαγούς τότε Κράτους των Σκοπίων με ονομασία περιέχουσα το «Μακεδονία». Στην παρούσα συμφωνία ο όρος πλέον παραχωρείται στα Σκόπια. Όμοια, για τα Σκόπια η αλλαγή του Συντάγματος και η απομάκρυνση από το επίπλαστο αφήγημα της Αρχαίας «Μακεδονικής» κληρονομιάς δεν άφησε αλώβητη την εθνική υπερηφάνεια των Σλάβων πολιτών της χώρας. Η συμφωνία είναι μία συνθήκη μεγάλων συμβιβασμών και για τους δύο συμβαλλόμενους.

Η ελληνική εξωτερική πολιτική, εφ' όσον πρέπει να μεταβάλλει τη σχέση της με τα Σκόπια σε οποιοδήποτε τομέα, πρέπει να λάβει υπ' όψη της ότι κατέχει ένα ισχυρότατο μοχλό πίεσης έως τη στιγμή που θα γίνει αποδεκτή η ένταξη των Σκοπίων στην ΕΕ ως πλήρες μέλος. Η ΕΕ αν και δεν ανταποκρίνεται με ταχύτητα στις μεταβολές ισχύος και στις προσπάθειες αλλαγής των ισορροπιών στην περιφέρειά της, γνωρίζει τους συντελεστές ισχύος της και μπορεί οι διαδικασίες της να βραδύνουν τις αποφάσεις της, η επίδραση αυτών επιβεβαιώνει την ισχύ της. Τα κράτη μέλη αντιλαμβάνονται τον πολλαπλασιασμό των συντελεστών ισχύος τους και τον χρησιμοποιούν στη σχέση τους με άλλα κράτη εκτός ΕΕ. Το παραπάνω εφαρμόζει η Βουλγαρία προκειμένου να επιτύχει τους δικούς της σκοπούς στις σχέσεις της με τα Σκόπια.

Όσον αφορά στην πολιτική, για τα Σκόπια είναι αποδεκτό από τα πολιτικά κόμματα ότι πρόκειται για διεθνή συνθήκη η οποία δεν πρόκειται να ακυρωθεί. Το θέμα της ονομασίας δεν είναι πλέον στην κορυφή της ατζέντας. Θέματα που απασχολούν τον πολιτικό κόσμο και τους πολίτες είναι η καταπολέμηση της διαφθοράς, η οικονομία και η βελτίωση βασικών υποδομών της χώρας. Για την Ελλάδα, η συμφωνία αναμένεται να τηρηθεί, με όμοιο τρόπο το ζήτημα δεν βρίσκεται στην ατζέντα, τους πολίτες απασχολούν οι προκλήσεις της Τουρκίας, η αντιμετώπιση της πανδημίας, η οικονομία και το μεταναστευτικό. Άλλωστε όπως καλά γνωρίζουμε στην Ελλάδα, η απουσία βαθέος κράτους δεν επιτρέπει να απομακρυνόμαστε από τα τρέχοντα.

Τα Σκόπια εξακολουθούν να είναι προσηλωμένα στην ευρωπαϊκή πορεία, η Συμφωνία των Πρεσπών αποτέλεσε βήμα προς την ολοκλήρωση. Οι λύσεις στα εσωτερικά δομικά, οικονομικά, εθνοτικά προβλήματα έχουν συνδεθεί με την Ευρώπη. Από την πλευρά της, η ΕΕ ενισχύει με ικανή χρηματοδότηση έργα, παρέχει συμβουλές και συμβούλους, ενισχύει τις σχέσεις της με τα Σκόπια. Επισημαίνει τις αδυναμίες των δράσεων και με συνέπεια ενεργεί διορθωτικά με

---

¹⁴³ Λισσαβόνα 27 Ιουν 1992

σκοπό την πραγμάτωσή τους. Η σύγκλιση προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα δεν επιτυγχάνεται βέβαια με τους επιθυμητούς ρυθμούς. Κάθε φορά που έως τώρα υπήρχε άρνηση στην ευρωπαϊκή πορεία, η προσπάθεια επαναξιολογήθηκε και επαναδιατυπώθηκαν οι όροι και η επικουρία για νέα ευκαιρία. Άλλωστε, ο ένας στόχος που επέτρεπε η Συμφωνία να πραγματοποιηθεί, επετεύχθη. Τα Σκόπια είναι το 30ό μέλος της Ευρω-ατλαντικής Συμμαχίας.

Στα θέματα της ενέργειας, η συμφωνία αύξησε τη δυναμικότητα των διακρατικών σχέσεων. Τα δύο Κράτη προχωρούν με συνέπεια στα όσα προβλέπει η συμφωνία¹⁴⁴. Η κατασκευή δικτύου φυσικού αερίου, η επαναλειτουργία αγωγού πετρελαίου και πρόσβαση σε υδροποιημένο αέριο στην Αλεξανδρούπολη για τα Σκόπια συνθέτουν μία δυναμική εταιρική σχέση υψηλής επενδυτικής αξίας. Οι ελληνικών συμφερόντων εταιρίες δρύνουν τις ευκαιρίες και στα έργα ανανεώσιμων πηγών, η συνεργασία βαίνει με κοινό όφελος. Παρόμοια πρόοδος παρατηρείται και στον τομέα των μεταφορών καθώς και πάλι, τα προβλεπόμενα από τη συμφωνία στην παράγραφο 14(5) και τα υπό υλοποίηση έργα, επίσης συνθέτουν εικόνα όπου είναι ωφελημένες και οι δύο πλευρές. Ιδιαίτερα επωφελής θα είναι η συμφωνία για τα σκοπιανά συμφέροντα, δίχως να αποκλείεται η αμοιβαιότητα του οφέλους, οι υπηρεσίες που εξασφαλίζονται στο λιμένα της Θεσσαλονίκης. Ουσιαστικά, θαλάσσια πύλη για την περικλειστή χώρα επισήμως καθίσταται η ελληνική μεγαλούπολη. Σε παρόμοιο πλαίσιο τίθεται η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός των διασυνοριακών σημείων και η κατασκευή νέων στην παράγραφο 14(6) της συμφωνίας.

Στον τομέα της ασφάλειας, η Ρωσική επιρροή στην περιοχή έχει μειωθεί με παράλληλα την πλήρη επικράτηση των συμφερόντων της ΕΕ και των ΗΠΑ. Για την Ελλάδα εμφανίζεται ευκαιρία να μειωθεί η επιρροή της Τουρκίας στην περιοχή. Με μοχλό την ανάληψη δράσεων στον τομέα της άμυνας, δημιουργείται η ευκαιρία για την χώρα να καταστεί στρατηγικός εταίρος και να εξασφαλίσει τα προς βορρά σύνορα ή ακόμη και να αποκτήσει έναν επιπλέον σύμμαχο. Προς τούτο μπορούν να παρασχεθούν υποτροφίες στις ελληνικές Στρατιωτικές Σχολές, η συνεργασία θα μπορούσε να εξετάσει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των δύο πλευρών ώστε να προχωρήσουν συμπαραγωγές αμυντικού εξοπλισμού.

Ο τομέας που η συμφωνία αναμένεται να έχει ιδιαίτερα θετική επίδραση είναι η οικονομία. Για τα Σκόπια, η ένταξη στο NATO και η προοπτική ένταξης στην ΕΕ επιτρέπουν τη συνέχιση προσέλκυσης ξένων επενδύσεων, η χώρα αναμένεται να ακολουθήσει αναπτυξιακή πορεία. Το μέγεθος της καμπύλης θα εξαρτηθεί και από την πολιτική βούληση για αλλαγές στους τομείς που σταθερά υστερεί το επενδυτικό περιβάλλον το οποίο αν και απελευθερωμένο, είναι ισχυρά συνδεδεμένο με το πολιτικό περιβάλλον. Αν και η σχέση φαινομενικά είναι ετεροβαρής με την σκοπιανή οικονομία να ωφελείται δυσανάλογα σε σχέση με την Ελλάδα, η τελευταία δεν θα ωφεληθεί μόνο άμεσα αλλά και μέσω των ήδη επιτυχημένων ελληνικών συμφερόντων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στα Σκόπια. Προς υποστήριξή τους, έχει μία μεγάλη ευκαιρία να καθορίσει με τη σκοπιανή πλευρά το πλαίσιο το οποίο λείπει λόγω της απουσίας των σχέσεων τις προηγούμενες δεκαετίες.

Η Συμφωνία των Πρεσπών είναι μία συμφωνία μεγάλων συμβιβασμών μεταξύ δύο γειτονικών Κρατών με την οποία τερματίζεται μακροχρόνια

---

¹⁴⁴ Παράγραφος 14(4) (ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, 2019)

διαπραγμάτευση, είναι διεθνής συνθήκη για την οποία τηρείται η αρχή *pacta sunt servanda*. Η συμφωνία καλύπτει ευρύ φάσμα δράσεων και συνεργασιών προκαλώντας συνθήκες αλληλεξάρτησης και διάχυσης. Ο τρόπος που οι πλευρές θα εκμεταλλευτούν τη συμφωνία, θα καθορίσει τους όρους της αλληλεξάρτησης.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Armakolas, Ioannis και Petkovski, Ljupcho. 2019. Blueprint Prespa? Lessons learned from the Greece-North Macedonia agreement . *Friedrich-Ebert-Stiftung*. [Ηλεκτρονικό] Ιουν 2019. [Παραπομπή: 22 11 2020.] <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/skorje/15509.pdf>.

Armakolas, Ioannis, και συν. 2019. Cooperation in Education, Culture and Civil Society After the Prespa Agreement: How to Move Forward. *ELIAMEP*. [Ηλεκτρονικό] 16 Δεκεμβριος 2019. [Παραπομπή: 18 10 2020.] <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2019/12/Analytica-ELIAMEP-Report-2019-FINAL-UPDATE-Web-Version.pdf>.

Bender, Kristof. 2013. How the EU and the US stopped a war and nobody noticed. [συγγρ. βιβλίου] Mats Berdal και Dominic Zaum. *Political Economy of Statebuilding*. London : Routledge, 2013.

Berisha, Dardan. 2016. *The Politics of Electoral Systems in the Former Yugoslav Republic of Macedonia*. Ιντιάνα ΗΠΑ : Mauer School of Law, 2016.

Commission/Enlargement, European. 2016. European Neighbourhood Policy And Enlargement Negotiations. *An official EU website*. [Ηλεκτρονικό] 6 12 2016. [Παραπομπή: 12 11 2020.] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/saa_en.

Commission/Neighbourhood/Enlargement, European. 2004. Stabilisation and Association Agreement with North Macedonia. *EUR-Lex*. [Ηλεκτρονικό] 23 Φεβ 2004. [Παραπομπή: 5 11 2020.] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:4314937>.

Dehnert, Stefan. 2010. *Elections and Conflict in Macedonia. Country Analysis*. [Friedrich-Ebert-Stiftung Department for Global Policy and Development] Berlin : Friedrich Ebert Stiftung, 2010. 978-3-86872-485-1.

DW. 2020. Bulgaria blocks EU membership talks with North Macedonia. *DW*. [Ηλεκτρονικό] 17 11 2020. [Παραπομπή: 17 11 2020.] <https://www.dw.com/en/bulgaria-blocks-eu-membership-talks-with-north-macedonia/a-55641332>.

—. **2020.** France: Deal with 'endless soap opera' of EU accession process before seeking new members. *DW*. [Ηλεκτρονικό] 15 10 2020. [Παραπομπή: 15 10 2020.]

Euractiv.gr με ΑΜΕ-ΜΠΕ. 2019. Μ. Πομπέο: Οι ΗΠΑ ετοιμάζονται για νέες επενδύσεις στη Βόρεια Ελλάδα. *Euractiv*. [Ηλεκτρονικό] 29 09 2019. [Παραπομπή: 3 11 2020.] <https://www.euractiv.gr/section/i-eyropi-kai-o-kosmos/news/m-pompeo-oi-ipa-etoimazontai-gia-nees-ependyseis-sti-voreia-ellada/>.

European Commission. 2020. 2020 Communication on EU enlargement. *European Commission/Neighbourhood-Enlargement policy*. [Ηλεκτρονικό] EU Commission, 6 10 2020. [Παραπομπή: 12 11 2020.] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20201006-communication-on-eu-enlargement-policy_en.pdf.

—. **2020.** Commission Staff Working Document "Update on the Republic of North Macedonia". *European Commission*. [Ηλεκτρονικό] 2 Μαρ 2020. [Παραπομπή: 18 10 2020.]

<https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/update-on-the-republic-of-north-macedonia.pdf>.

—. **2014-2020**. European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations. *North Macedonia - financial assistance under IPA II*. [Ηλεκτρονικό] 2014-2020. [Παραπομπή: 23 10 2020.] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/instruments/funding-by-country/north-macedonia_en.

—. **2007-2013**. Μηχανισμός Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ). *European Commission*. [Ηλεκτρονικό] 2007-2013. [Παραπομπή: 26 10 2020.] https://ec.europa.eu/regional_policy/el/funding/ipa/.

From the "Small but Smart State" to the "Small and Entrepreneurial State". **Παιδή, Ρεββέκα; Σαρρή, Κατερίνα;** **2019**. 1, Tallin : Tallin University of Technology, 2019, Τόμ. 9. 2228-0588.

Georgievski, Boris. **2020**. Bulgaria asks EU to stop 'fake' Macedonian identity. *DW*. [Ηλεκτρονικό] 23 09 2020. [Παραπομπή: 23 10 2020.] <https://www.dw.com/en/bulgaria-asks-eu-to-stop-fake-macedonian-identity/a-55020781>.

Guitink, Paulus A. **2009**. IBRD. *World Bank*. [Ηλεκτρονικό] 29 Μαΐ 2009. [Παραπομπή: 29 10 2020.] <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwi52YlQ7J3tAhUJlxQKHfZDBxwQFjAAegQIAxAC&url=https%3A%2F%2Fdocuments.worldbank.org%2Fcurated%2Fen%2F931451468218410512%2Fpdf%2FPID-Appraisal-Print-P149605-02-01-2015-14>.

Hope, Kerin. **2018**. Russia meddles in Greek town to push back the west. *Financial Times*. [Ηλεκτρονικό] 14 Ιουλ 2018. [Παραπομπή: 22 11 2020.] Σύμφωνα με τη βρετανική εφημερίδα που επικαλείται δύο πηγές με γνώση των δραστηριοτήτων τους, οι δύο Ρώσοι διπλωμάτες ήταν γνωστοί στην πόλη στην οποία, όπως αναφέρεται, διαμένει μικρή κοινότητα Ρώσων με ελληνικές διασυνδέσεις..

IBRD. **2020**. Fighting COVID-19 Europe and Central Asia Economic Update. *World Bank Group*. [Ηλεκτρονικό] Απρ 2020. [Παραπομπή: 20 11 2020.] <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/33476/9781464815645.pdf>. 978-1-4648-1564-5.

Power and Interdependence: World Politics in Transition. **Keohane, Robert; Nye, Joseph;** **1977**. Boston : Little, Brown, 1977.

Reca, Blerim. **2011**. South East European University. *Ten Years from the Ohrid Framework Agreement Is Macedonia Functioning as a multi - ethnic state?* [Ηλεκτρονικό] South East European University, 2011. [Παραπομπή: 17 10 2020.] https://web.archive.org/web/20120501064919/http://seeu.edu.mk/files/research/projects/OFA_EN_Final.pdf. 978-608-4305-67-5.

Steele, Jonathan. **2001**. Inexperienced force limits Skopje's options. *The Guardian*. [Ηλεκτρονικό] 26 Mar 2001. [Παραπομπή: 22 10 2020.] <https://www.theguardian.com/world/2001/mar/26/balkans1>.

Tisball, Simon. **2018**. Result of Macedonia's referendum is another victory for Russia. *The Guardian*. [Ηλεκτρονικό] 1 Οκτ 2018. [Παραπομπή: 20 11 2020.]

<https://www.theguardian.com/world/2018/oct/01/result-of-macedonia-referendum-is-another-victory-for-russia>.

Zeitung, Neue Zurcher. 2001. World Press Review Online. *Macedonia's "Liberation" Army*. [Ηλεκτρονικό] 20 Jun 2001. [Παραπομπή: 23 10 2020.] <https://www.worldpress.org/0901feature13.htm>.

ΑΜΕ ΜΠΕ. 2020. Ζάεφ: Αίτημα προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη για αυτοκεφαλία στην ορθόδοξη εκκλησία της χώρας του. *Euronews*. [Ηλεκτρονικό] 23 09 2020. [Παραπομπή: 25 10 2020.] <https://gr.euronews.com/2020/09/23/zaev-aithma-pros-oikoumeniko-patriarxh-gia-autokefalia-ths-orthodoxhs-ekklhsias>.

— **2020.** Στις διεθνείς αγορές η Βόρεια Μακεδονία. *Euronews*. [Ηλεκτρονικό] 28 05 2020. [Παραπομπή: 25 10 2020.] <https://gr.euronews.com/2020/05/28/stis-diethneis-agores-h-voreia-makedonia>.

Ανδρέοπουλος, Χαράλαμπος. 2019. *Η Εκκλησιαστική Πτυχή του Μακεδονικού Ζητήματος Ιστορική και Νομοκανονική Προσέγγιση*. 2019.

— **2018.** *Η Σχισματική Εκκλησία της Μακεδονίας. Ιστορική και νομοκανονική προσέγγιση*. Αθήνα : Σάκκουλας, 2018.

Αντωνιάδου, Μαρία. 2008. *Το Βήμα*. [Ηλεκτρονικό] 24 Νοε 2008. [Παραπομπή: 20 09 2020.] <https://www.tovima.gr/2008/11/24/archive/i-ekklisia-twn-skopiwn-zitei-aneksartisia/>.

Βασιλειάδης, Νικόλαος και Ευαγγελίδης, Δημήτριος. 2019. *Η Απεμπόληση της Μακεδονίας*. Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Μπαρμπουνάκη, 2019. 978-960-267-292-1.

Βουλή των Ελλήνων. 2020. Νομοθετικό Έργο. *Βουλή των Ελλήνων*. [Ηλεκτρονικό] 15 09 2020. [Παραπομπή: 5 11 2020.] https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=4bd57ef7-0882-43e3-88cd-ac3700b2ff82.

— **2020.** Νομοθετικό Έργο. *Βουλή των Ελλήνων*. [Ηλεκτρονικό] 15 Σεπ 2020. [Παραπομπή: 3 10 2020.] <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/11372650.pdf>.

Γόνης, Δημήτριος. 2001. *Ιστορία των Ορθοδόξων Εκκλησιών Βουλγαρίας και Σερβίας*. Αθήνα : Αρμός, 2001.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ. 2019. Η Συμφωνία των Πρεσπών. *Ελληνική Δημοκρατία η Κυβέρνηση*. [Ηλεκτρονικό] 2019. [Παραπομπή: 4 10 2020.] https://government.gov.gr/wp-content/uploads/2019/01/prespes_26.6X35.5_5.pdf.

ΕΛΣΤΑΤ. 2020. 9. Εισαγωγές-Αφίξεις, Εξαγωγές-Αποστολές, κατά Χώρα - Εταίρο (Προσωρινά Στοιχεία) (Ιανουάριος 2004 - Δεκέμβριος 2019) (Έκδοση 1.0). *Ελληνική Στατιστική Αρχή*. [Ηλεκτρονικό] 6 11 2020. [Παραπομπή: 15 11 2020.] https://www.statistics.gr/el/statistics?p_p_id=com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_INSTANCE_3&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&_com_liferay_portal_search_web_portlet_SearchPortlet_INSTANCE_3_mvcPath=%2Fview_content.jsr&_co.

Καργάκος, Σαράντος. 2006. *Η Ελληνικότητα της Μακεδονίας, Ιστορική μελέτη Απάντηση στην Παραϊστορία του Αμερικανού Ιστορικού J. Bacid*. Αθήνα : Γεωργιάδης, 2006.

Λάρδα, Παγώνα και Ξυδιά, Ευτυχία. 2020. Ετήσια Έκθεση του Γραφείου ΟΕΥ Σκοπίων για το έτος 2019. *Ελληνική Δημοκρατία Υπουργείο Εξωτερικών*. [Ηλεκτρονικό] Ιουν 2020. [Παραπομπή: 28 11 2020.] https://agora.mfa.gr/infofiles/ETHSIA%202019_final%20mk.pdf.

Μέρτζος, Νικόλαος. 2019. ΟΔΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ. Θεσσαλονίκη : Μίλητος, 2019, σ. 135.

Ντόκος, Θανάσης; Τσάκωνας, Παναγιώτης Ι.; 2005. *Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας, Οικοδομώντας το Ελληνικό Μοντέλο στον Εικοστό Πρώτο Αιώνα*. Αθήνα : Παπαζήσης, 2005.

Πλάτων, Αρίστωνος. 386 π.Χ. *Μενέξενος*. Αθήνα : s.n., 386 π.Χ.

Πολλάτος, Μάκης. 2020. Μπαϊράκι από τους Σκοπιανούς: Απαιτούν η Ελλάδα να τους αποκαλεί «Μακεδονία»! *Πρώτο Θέμα*. [Ηλεκτρονικό] 30 Ιουν 2020. [Παραπομπή: 15 11 2020.] <https://www.protothema.gr/politics/article/1021915/bairaki-kai-aro-tous-skorianous-apaitoun-i-ellada-na-tous-apokalei-makedonia/>.

Πρεσβεία της Ελλάδας στα Σκόπια. 2020. *Εξωτερικό εμπόριο Βορείου Μακεδονίας, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2020 (προκαταρκτικά στοιχεία)*. Σκόπια : Πρεσβεία της Ελλάδας στα Σκόπια, 2020.

Σύμβαση της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών Μεταξύ Κρατών και Διεθνών Οργανισμών ή Μεταξύ Διεθνών Οργανισμών. ΟΗΕ. 1969. Βιέννη : s.n., 1969.